

BUNGE LA TANZANIA

MAJADILIANO YA BUNGE

MKUTANO WA KUMI NA NANE

Kikao cha Kumi na Tatu – Tarehe 10 Februari, 2010

(Kikao Kilianza Saa Tatu Asubuhi)

D U A

Spika (Mhe. Samuel J. Sitta) Alisoma Dua

HATI ZILIZOWASILISHWA MEZANI

Hati zifuatazo ziliwasilishwa Mezani na:-

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA UCHUMI (MHE. OMAR YUSSUF MZEE):

Taarifa ya Mwaka na Hesabu za Benki ya Posta Tanzania, kwa Mwaka 2008 [*The Annual Report and Accounts of The Tanzania Postal Bank for the Year 2008*].

The Mid-Term Review of the Monetary Policy Statement of The Bank of Tanzania for the Year 2009/2010.

MWENYEKITI WA KAMATI YA NISHATI NA MADINI:

Taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini juu ya Taarifa ya Serikali Kuhusu Ubinafsishwaji wa Mgodu wa Kiwira.

Taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini Kuhusu Taarifa ya Serikali ya Utekelezaji wa Azimio la Bunge Kuhusu Mchakato wa Zabuni ya Kuzalisha Umeme wa Dharura Ulioipa Ushindi Kampuni ya *Richmond Development Company LLC. Houston Texas - Marekani* Mwaka 2006.

MWENYEKITI WA KAMATI YA MIUNDOMBINU:

Taarifa ya Kamati ya Miundombinu Kuhusu Taarifa ya Serikali ya Utekelezaji wa Azimio la Bunge Kuhusu Uendeshaji Usioridhisha wa Shirika la Reli Tanzania uliofanywa na Kampuni ya *RITES* ya India.

Taarifa ya Kamati ya Miundombinu Kuhusu Taarifa ya Serikali ya Utekelezaji wa Azimio la Bunge Kuhusu Utendaji wa Kazi Usioridhisha wa Kampuni ya *TICTS*.

MASWALI NA MAJIBU

Na. 145

Usimamizi wa Ukaguzi wa Fedha za Halmashauri

MHE. HERBERT J. MNTANGI aliuliza:-

Kwa kuwa, kiasi cha fedha kinachopelekwa katika Halmashauri za Wilaya, Manispaa na Jiji ni kikubwa na kinahitaji usimamizi wa ziada:-

Kwa kuwa kitengo cha ukaguzi wa ndani kipo chini ya Mkurugenzi Mtendaji. Je, mfumo wa kulazimisha taarifa za ukaguzi wa ndani zipitie kwa Mkurugenzi Mtendaji kabla ya kupelekwa kwenye Kamati ya Fedha haufanyi Mkaguzi wa Ndani kukosa uhuru wa kutoa taarifa sahihi?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Herbert James Mntangi, Mbunge wa Muheza, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, taaluma ya fedha pamoja na Sheria na Kanuni za fedha zinamhitaji kila Afisa Masuuli kuwa na wataaalam wa kutunza fedha na kuzisimamia kwa upande mmoja na upande mwingine kukagua na kutoa ushauri kwa Afisa Masuuli jinsi fedha zinavyosimamiwa. Mkaguzi anakuwa ni jicho la pili la Afisa Masuuli (Mkurugenzi) kumshauri Mtendaji Mkuu.

Kwa mujibu wa Sheria za Fedha za Serikali za Mitaa Na. 9 ya mwaka 1982 na Kanuni zake, Mkaguzi wa Ndani hukagua na kuandaa taarifa ambazo Mkurugenzi anazisambaza kwa Wakuu wa Idara ili kupata majibu ya hoja zilizoibuliwa na Mkaguzi wa Ndani. Majibu ya hoja zote huunganishwa na kuwasilishwa kwa Mkurugenzi.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri pia inayo Kamati ya Ukaguzi ambayo hupitia hoja zote za Ukaguzi wa Ndani. Kamati hii inakuwa na Wajumbe wasiozidi watano (5) na wasiopungua watatu (3). Mmoja wa wajumbe hao anatoka nje ya Halmashauri, hususan Mtaalam wa masuala ya Ukaguzi wa mahesabu toka katika Sekretarieti za Mikoa. Taarifa za Ukaguzi wa Ndani husambazwa kwenye ngazi zifuatazo:-

1. Nakala moja hupelekwa kwenye Ofisi ya Mkaguzi Mkuu wa Taifa;
2. Ofisi ya Katibu Tawala wa Mkoa husika; na
3. Ofisi ya Waziri Mkuu - TAMISEMI.

Majibu ya hoja hizo na maoni ya Kamati ya Fedha na Uchumi ya Halmashauri pamoja na maoni ya Kamati ya Ukaguzi hupelekwa kwenye ngazi hizo tatu na hufanyiwa kazi.

Mheshimiwa Spika, kwa mantiki hiyo Mkaguzi wa Ndani wa Halmashauri anafanya kazi kwa uhuru na anasaidia Menejimenti kubaini makosa na hatua za kurekebisha zinazochukuliwa kulingana na Kanuni za Kimataifa za kazi za Mkaguzi wa Ndani. Ni muhimu kutoa taarifa kwa Afisa Masuuli ambaye ndiye atawasilisha kwenye Kamati ya Fedha. Mkaguzi wa Ndani ndiye Mshauri Mkuu wa Afisa Masuuli katika kasoro zote zinazohusiana na Menejimenti ya Fedha katika Halmashauri na Mfumo wa sasa wa Ukaguzi ni wa ushirikishwaji na siyo uadui kama ilivyokuwa zamani. *(Makofi)*

MHE. HERBERT J. MNTANGI: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana kwa majibu mazuri aliyotoa Mheshimiwa Naibu Waziri. Hata hivyo nina maswali mawili madogo ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, katika Halmashauri nyingine ambazo utendaji wake hauna mashaka, mfumo uliolezwa unakwenda vizuri, katika Halmashauri ambazo kuna matatizo hasa miongoni mwa viongozi, mfumo huu unatia mashaka kwa sababu Mkurugenzi Mtendaji anakuwa na uhuru wa kuweza kufuta baadhi ya taarifa zinazopelekwa mezani kwake kabla hazijafika kwenye Kamati ya Fedha.

Je, Mheshimiwa Waziri haoni mfumo huo unahitaji kuangaliwa upya ili kuweza kuzidhibiti vizuri fedha hizo za ndani ya Halmashauri?

Swali la pili; taarifa nyingi ambazo zinatolewa kwenye Kamati za Fedha, hasa tunapoangalia fedha zilizobaki (masalio ya fedha) haziambatanishwi na vielelezo vyo vyote vya uthibitisho wa fedha zilizopo benki.

Je, Mheshimiwa Waziri atatusaidiaje ili tuweze kuwa na kumbukumbu nzuri na uwezo mkubwa wa kusimamia fedha hasa ukiangalia kwamba, katika Halmashauri zipo akaunti nyingi zaidi ya thelathini (30)?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Herbert James Mntangi, Mbunge wa Muheza, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwanza kabisa labda nieleze hili ambalo Mheshimiwa Mbunge anakuwa na wasiwasi nalo; nimeeleza kwamba katika hali ya kawaida suala la kuwa na mtu anayeitwa Mkaguzi wa Ndani, hiki ni chombo ambacho kinatumika kwa ajili ya Menejimenti kwa maana ya yule Afisa Masuuli (Mkurugenzi Mtendaji). Sasa Mheshimiwa Mbunge, ameweka mazingira hapa ambayo mimi siwezi kuyakatalia hapa kwa sababu, anazungumza habari ya binadamu kwamba, huyu binadamu anaweza akafika mahali amepelekewa taarifa pale na Mkaguzi wa Ndani, akaamua kufuta yale mambo ambayo anajua kwamba, kwa njia moja au nyingine yanamhusu katika maana ya maamuzi ambayo yamefanyika pale.

Mheshimiwa Spika, lakini nataka nisema kitu kimoja hapa, huyu Mkurugenzi Mtendaji tunayemzungumza hapa ni mtu ambaye akifanya jambo lolote ni lazima libebe wajibu kwa Halmashauri inayohusika. Kwahiyo, hatutegemei katika sura hii inayozungumzwa hapa kwamba, tutakuwa na mtu ambaye anaitwa Afisa Masuuli ambaye baadaye atakwenda kwenye Ukaguzi na baadaye atapelekwa kwenye *Local Authority Accounts Committee (LAAC)*, akakaa aka-*collude* na mtu wa ndani pale akasema hii tuifichefiche na nini, kwa sababu baadaye itamrudia yeye mwenyewe.

Mheshimiwa Spika, lakini haya ni mapendekezo ambayo yameletwa hapa na ninamwona Mheshimiwa Mbunge anazungumza jambo ambalo kwa kweli ni la msingi, sisi kama Serikali tunalipokea na tutaangalia jinsi ambavyo tutalifanyia kazi ili tuweze ku-*acomodate* haya mawazo aliyonayo.

Mheshimiwa Spika, na kama alivyosema kuna Kamati mbalimbali zilizoko pale ambazo nina hakika nazo Madiwani wakizitumia vizuri hata Mkurugezi Mtendaji akifanya ujanjaujanja pale, bado atakugunduliwa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, swali la pili; amezungumza kuhusu taarifa na kuonesha *balance*. Huyu Afisa Masuuli malipo yanapokuwa yamefenyika kwanza, pale kwenye meza yake anapelekwa kitu kinachoitwa *cash flow* kuonesha kwamba, ni shilingi ngapi zimebaki ili asije akaruhusu yatolewe malipo kumbe kwenye benki hela hizo hazipo kitu ambacho kisheria kwa kweli atakua amevunja sheria za nchi.

Lakini katika hili, ambacho unatakiwa kufanya pale ni kudai kupata kitu kinachoitwa *bank statement* ili uweze kuhoji kwamba, nyie mmesema kwamba, kuna *balance* ya shilingi milioni mia mbili (200,000,000) tunataka tupate *bank statement* na hii ni haki tu ya Kamati zile zote ambazo nimezitaja hapa kuhoji kwamba, iko wapi *bank statement*? Ili msije mkadanganywa pale, hayo ndiyo ambayo ninaweza nikayasema kwa sasa hivi.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri Mkuu naomba kuongeza majibu ya nyongeza baada ya Mheshimiwa Naibu Waziri, kujibu kwa ufasaha.

Mheshimiwa Spika, moja ni kwamba, Mkurugenzi Mtendaji hana uhuru wa kufuta kitu chochote ambacho kimeandikwa na *Internal Auditor*. Kwa hiyo, kama amefanya hivyo ameenda kinyume na Sheria.

Mheshimiwa Spika, kuhusu Kamati za Fedha. Kamati za Fedha zina uhuru wa kudai *bank reconciliation* ya akaunti yoyote wakiwa kwenye kikao. Kwa hiyo, kisheria wanaruhusiwa kudai *Bank Reconciliation* kama wana wasiwasi wowote katika *bank accounts* au katika *balance* ya mahesabu yao.

MHE. DR. WILLIBROD P. SLAA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi niulize swali moja dogo la nyongeza. Nikubaliane na majibu ya Mheshimiwa Waziri

kwamba, ni kweli Waheshimiwa Madiwani wanayo haki hiyo lakini kwa bahati mbaya huwa hawajui kama wanayo, naomba sasa hiyo iwe ni fundisho kwao.

Mheshimiwa Spika, lakini nikubaliane na Mheshimiwa Mtangi kwamba, mazingira aliyoyasema yapo na Wizara nafurahi kwamba, imekubali kuyachunguza. Kwa kuwa, kuna utata wa siku nyingi kati ya CAG na TAMISEMI kuhusu *Internal Auditor* kuwa Katibu wa *Audit Committee* jambo ambalo lina-*compromise* yeye mwenyewe ana-*audit* halafu anakuwa Katibu wa *audit Committee* kwa hiyo inarudi kwa mtu yuleyule.

Je, ni lini utata huo sasa utaondolewa ili Katibu wa *audit Committee* asiwe tena *Internal Auditor* ambaye anapaswa kuwa jicho la Mkurugenzi, Halmashauri pamoja na Serikali Kuu?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Dr. Willbrod Slaa, Mbunge wa Karatu kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kama jana nilivyosema natambua kuwa Mheshimiwa Dr. Slaa ndiye Mwenyekiti wa *Local Authority Accounts Committee (LAAC)*, kwa hiyo najua yuko *conversant* sana kuhusu jambo hili. Labda tuanishe yale majukumu; huyu *internal auditor* kazi yake ni *ku-sound early warning* kwa Menejiment, huyu si AG kwa maana ya Utoho, kazi yake ni kufanya *post moterm* akija pale hela ziliishaliwa, zimeondoka kwahiyo mnachozungumza ni habari ya kumtafuta polisi na kusema hapa kuna mtu ambaye ameiba hela za serikali. (*Kicheko*)

Mheshimiwa Spika, huyu *internal auditor* kazi yake ni kukupa viashiria kwamba, mambo hayaendi vizuri kule ndani. Sasa anachosema Mheshimiwa Dr. Slaa ni kwamba, ukimchukua huyohuyo *internal auditor* ambaye Madiwani wanatakiwa katika kila miezi mitatu wahakikishe kwamba, wanadai taarifa yake, atake asitake ni lazima apeleke taarifa yake, yeye anachosema hapa ni kwamba si vizuri sasa wanapoenda kwenye ile Kamati ukamkuta yuleyule ambaye ni *internal auditor* ndiye Katibu wa hicho kikao, yeye anaonea wasiwasi.

Mheshimiwa Spika, mimi nadhani haya ni mawazo yenye afya, hili ni jambo ambalo tunaweza tukalitizama kama nilivyosema, Mheshimiwa Mtangi amelisema hapa tuone sasa kwa sababu mawazo haya yanatoka kwa mamlaka, hii ni mamlaka, huyu ni mtu mkubwa akisema maneno haya, tutamshauri Mheshimiwa Waziri Mkuu, tuone kwamba tunafanyaje kwa sababu sisi hapa tunachozungumzia ni taratibu na Sheria za nchi. (*Makofi*)

SPIKA: Hakuna haja kabisa ya nyongeza, Naibu Waziri huyu anapojibu huwa basi tu mnajifurahisha kumhangaisha lakini anajibu vizuri sana, ahsante sana Mheshimiwa Naibu Waziri. (*Makofi/Kicheko*)

Na. 146

Kupandisha Hadhi Mji wa Tunduma

MHE. DR. LUKA J. SIYAME aliuliza:-

Kwa kuwa, Mji mdogo wa Tunduma unakuwa haraka kiasi cha kuathiri mwenendo wa Utawala Bora na utoaji huduma za Jamii:-

Je, ni lini Serikali itapandisha hadhi ya mji huu ili uwe Halmashauri na hivyo kuwa na Jimbo la Uchaguzi linalojitegemea?

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu naomba kujibu swali la Mheshimiwa Dr. Luka Jelas Siyame, Mbunge wa Mbozi Magharibi, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Mamlaka za Serikali za Mitaa huanzishwa kwa kuzingatia Ibara 145 na 146 za Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Ibara hizi zinaelekeza kuanzishwa kwa vyombo vya Serikali za Mitaa katika eneo la Mikoa, Wilaya, Miji na Kijiji. Ili kutekeleza matakwa ya Sheria, Serikali za Mitaa zimeweka masharti, misingi na taratibu za kufuata katika kuanzisha Mamlaka za Serikali za Mitaa. Misingi na vigezo vilivyoainishwa hutumika pia katika kupandisha Mamlaka kutoka ngazi moja kwenda nyingine, kwa mfano kuanzia ngazi ya Kijiji hadi kuwa Jiji.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Wilaya ya Mbozi ambayo ni Halmashauri Mama (*Parent Council*) ya Mji Mdogo wa Tunduma, iliwasilisha Ofisi ya Waziri Mkuu- TAMISEMI ombi la kupandisha hadhi Mji wa Tunduma mwezi Mei, 2008 lakini maombi hayo hayakujadiliwa katika vikao halali vya Halmashauri. Hivyo, maombi hayo yamerudishwa ili yajadiliwe katika vikao halali vinavyohusika ndipo yawasilishwe Ofisi ya Waziri Mkuu - TAMISEMI. Napenda kumhakikishia Mheshimiwa Mbunge kuwa, Halmashauri ya Wilaya ya Mbozi itakapojadili maombi hayo katika vikao halali vya Halmashauri, Serikali itayashughulikia pamoja na maombi mengine kama yatakuwa yamekidhi vigezo vinavyotakiwa.

MHE. DR. LUKA J. SIYAME: Mheshimiwa Spika, naomba nichukue fursa hii kumshukuru sana Mheshimiwa Naibu Waziri kwa jibu lake zuri lakini kabla ya kuuliza swali la nyongeza naomba nichukue fursa hii kwa niaba ya Wananchi wa Jimbo la Mbozi Magharibi hususani Tarafa ya Kamsamba na Kata ya Kamsamba, ambapo Mheshimiwa Rais ameweza kutoa *ambulance* ya kubebea wagonjwa, hivyo tunamshukuru sana kwa sababu ni ukombozi kwetu sisi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, baada ya shukrani; kwa kuwa kimsingi Halmashauri ya Wilaya ya Mbozi imekwisharidhia Mji Mdogo wa Tunduma kuwa Mji, na kilichobakia ni hivyo vikao vya kupitia utaratibu, naomba Mheshimiwa Waziri anihakikishie kama mara tutakapokuwa tumewasilisha hayo maombi yetu yeye ataharikisha mchakato wa kupewa Halmashauri ya Mji wa Tunduma na hivyo kuwa Jimbo kamili la uchaguzi.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA WAZIRI MKUU, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri Mkuu naomba kujibu swali la Mheshimiwa Dr. Luka Jelas Siyame, Mbunge wa Mbozi Magharibi, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, labda sasa hapa tuwekane sawa vizuri kwa sababu nilichokuwa najua hapa ni kwamba, nilikuwa najibu kuhusu habari ya Mji wa Tunduma ambao ndiyo najua kwamba, *automatically* ukifanya hiyo *implicitly* ni kwamba utazalisha kitu kinachoitwa Mji, lakini nimemsikia Mheshimiwa Mbunge anazungumza tena habari ya Jimbo, sasa ikanichanganya kidogo. Naomba niamini kwamba, anachozungumzia Mheshimiwa Mbunge ni Mji wa Tunduma, halafu baadae nitaeleza kidogo, kwa kifupi sana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, haya maombi yamepitishwa na kile kitu kinachoitwa Halmashauri ya Mji Mdogo wa Tunduma. Maombi haya hayakupitishwa na Halmashauri ya Wilaya ya Mbozi, unapounda Mamlaka ya Mji Mdogo, Bajeti yake inakuwa ni sehemu ya Halmashauri lakini sasa kinachozungumzwa hapa ni kuunda kitu kinachitwa Mji wa Tunduma, na Halmashauri ya Mji Mdogo ni kipindi cha mpito kuelekea kwenye Mji wa Tunduma na yeye mwenyewe amekiri hapa kwa kusema kwamba, wao walikuwa hawajapitisha pale kwenye Halmashauri.

Mheshimiwa Spika, mimi ninachopenda kusesitiza hapa ni kwamba, wao wafuate utaratibu huu uliozungumzwa hapa kwamba, wapeleke pale. Tukimaliza hapo unazungumza habari ya kugawa nchi, Mheshimiwa Waziri Mkuu yupo hapa na anapokwenda kwake kule Sumbawanga, huwa anapita hapo, anapafahamu na mimi nina hakika kabisa kwamba, akiuangalia ule Mji wa Tunduma unavyokua, hafurahishwi na hali anayoina pale kwamba, watu wanajijengea nyumba hovyohovyoy pale. Kwahiyo nina uhakika kwamba, likija hili mimi na Mheshimiwa Celina Kombani ambaye ni Waziri wa Nchi Ofisi ya Waziri Mkuu-TAMISEMI, tutamshauri vizuri Mheshimiwa Waziri Mkuu ili aone umuhimu wa kuwa na Mji wa Tunduma.

Na. 147

Kutofautiana kwa Ushuru wa Mipakani na Bandarini

MHE. MWAKA ABRAHMAN RAMADHANI aliuliza:-

Kwa kuwa, Tanzania ina chombo kimoja cha kukusanya kodi yaani Mamlaka ya Mapato Tanzania (*TRA*):-

Je, kwanini gharama za ushuru wa magari yanayoingizwa katika mpaka wa Holili - Moshi zinatofautiana na gharama za Bandari ya Dar es Salaam?

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA UCHUMI (MHE. JEREMIAH S. SUMARI) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa ruhusa yako na kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Uchumi, naomba nijibu swali la Mheshimiwa Mwaka Abraham Ramadhan, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, gharama za ushuru wa magari kama ilivyo kwa bidhaa nyingine zinazolingizwa nchini, hutegemea thamani ya gari husika ambapo uwiano sahihi katika kutambua thamani ya gari au bidhaa ni jambo la msingi katika kukadiria gharama za ushuru wa forodha.

Katika kutoza ushuru wa forodha, Tanzania inatumia Sheria ya Ushuru wa Forodha ya Afrika Mashariki ya mwaka 2004 (*East African Community Customs Management Act, 2004*) ikisomwa pamoja na Jedwali Na. IV la Sheria hiyo pamoja na Jedwali la Viwango vya Ushuru wa Nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki (*Common External Tariff (CET)*).

Mheshimiwa Spika, Jedwali la IV la Sheria ya Ushuru wa Forodha ya Afrika Mashariki ya Mwaka 2004, (*EAC CMA, 2004*) limeainisha taratibu na vigezo ambavyo ni lazima vifuatwe wakati wa kutambua thamani ya bidhaa zinazolingia nchini na hatimaye kukadiria ushuru wa forodha. Kwahiyo pamoja na kutumia Sheria moja ya Ushuru wa Forodha na Jedwali moja la Viwango vya Ushuru, TRA inatumia utaratibu unaofanana wa kubaini thamani ya bidhaa na hatimaye gharama ya ushuru kwa kutumia Jedwali moja la bei (*Transaction Price Data Base*) katika mipaka yote ikiwemo Holili.

Kwa kuwa utaratibu huu unahakikisha uwiano katika kuthamini bidhaa na hatimaye kukadiria ushuru katika bidhaa husika, kimsingi hakuna tofauti ya gharama ya ushuru wa gari au bidhaa nyingine yoyote kati ya mpaka wa Holili - Moshi na Dar es Salaam.

Hata hivyo, kwa kuwa kila huduma ya forodha hufanywa kipekee kutegemea nyaraka zilizowasilishwa TRA, yapo baadhi ya mambo yanayoweza kusababisha utofauti katika thamani ya gari au bidhaa nyingine yoyote na hatimaye kusababisha tofauti ya ushuru hata kama bidhaa hizo zinafanana. Mambo hayo ni pamoja na mwaka ambao bidhaa imetengenezwa, nchi ilikotoka, vitu vya ziada vilivyomo kwenye bidhaa husika.

MHE. MWAKA ABRAHMAN RAMADHANI: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri ambayo mimi nayakubali. Je, Serikali iko tayari kulifanyiakazi zaidi na uchunguzi jambo hili ili kama kuna kasoro yoyote kwenye mfumo huo ifanyiwe marekebisho?

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA UCHUMI (MHE. JEREMIAH S. SUMARI): Mheshimiwa Spika, kwa ruhusa yako na kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Uchumi, naomba nijibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Mwaka Abraham Ramadhan, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ninakubaliana na Mheshimiwa Mbunge, kabisa kwamba, kuna umuhimu wa kufanya uchunguzi na kuwa na uhakika kwamba, tofauti ambazo yeye inawezekana ameziona zipo na kama ni tofauti ambazo haziko kisheria, basi Serikali iweze kuzisahihisha tofauti na kasoro hizo. Kwa hiyo ninakubaliana na Mheshimiwa Mbunge mia kwa mia.

MHE. LUCY F. OWENYA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali dogo la nyongeza. Kwa kuwa, katika kipindi cha bajeti mwaka jana (2009/2010) Waziri wa Fedha na Uchumi, katika Bunge hili alisema kwamba, hawatatoza ushuru katika magari yaliyotengenezwa kwa ajili ya kubeba watalii, lakini TRA mpaka leo bado wanatoza ushuru ule kwa sababu hawajapata Waraka kutoka Serikalini.

Je, ni lini Serikali itapeleka Waraka ule TRA ili wasitoe ushuru magari ya kubeba Watalii?

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA UCHUMI (MHE. JEREMIAH S. SUMARI): Mheshimiwa Spika, kwa ruhusa yako na kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Uchumi, naomba nijibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Lucy Owenya, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ninamwomba Mheshimiwa Mbunge, tuvumiliane turudi Serikalini kule tukafanye uchunguzi na kama ni Waraka tu wa Serikali unahitajika basi jambo hilo litafanyika ili aliyoyasema Mheshimiwa Waziri wa Fedha na Uchumi mwaka jana 2009 litekelezwe.

Na. 148

Uajiri wa Shirika la Bima la Taifa (NIC)

MHE. RIZIKI OMAR JUMA aliuliza:-

Kwa kuwa, tarehe 5 Februari, 2009 Shirika la Bima (NIC) lilitangaza kusitisha huduma kwa muda wa siku mbili ambapo wafanyakazi wapatao mia tano (500) walisimamishwa kazi na wakaajiriwa wengine:-

- (a) Je, mchakato wa uajiri ulitegemea vigezo gani na je, muda wa uajiri ulitosha?
- (b) Je, kuna vyombo vya habari vilivyotumika kutangaza ajira hizo mpya?

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA UCHUMI (MHE. OMAR YUSSUF MZEE) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Fedha na Uchumi, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Riziki Omar, Mbunge wa Viti Maalum, lenye sehemu (a) na (b) kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, vigezo vilivyotumika katika kuajiri Watumishi wa Shirika la Bima la Taifa (NIC) ni kama ifuatavyo:-

- (i) Elimu ya Mwombaji kulingana na nafasi ya kazi aliyooomba.
- (ii) Uzoefu wake katika kazi aliyooomba pamoja na ufahamu wake wa shughuli za Bima;

iii. Utendaji wake wa kazi.

(iv) Uaminifu wake na uadilifu katika kutekeleza majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa muda uliotumika katika mchakto wa uajiri, ulikuwa kama ifuatavyo:-

(i) Nafasi 44 za uongozi zilizotangazwa, zoezi la uajiri lilianza tarehe 14 Agosti, 2009 na kumalizika tarehe 2 Septemba, 2009. Nafasi 42 tayari zimeshajazwa na 2 bado hawajapatikana wenye sifa.

(ii) Nafasi 155 za maafisa, zoezi la uajiri lilianza tarehe 12 Oktoba, 2009 na kumalizika tarehe 20 Novemba, 2009.

(b) Mheshimiwa Spika, nafasi zote hizo za ajira zimetangazwa kupitia magazeti yafuatayo; Mwananchi, Habari Leo, *The Guardian na Business Times*.

MHE. RIZIKI OMAR JUMA: Mheshimiwa Spika, namshukuru Mheshimiwa Waziri majibu yake ambayo amenipa, naomba nimwulize maswali mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa waajiriwa ambao waliosimamishwa kazi ni 500, na mpaka hivi leo kutokana na majibu ya Waziri ni kama watu 200 ambao wameajiriwa hadi sasa. Je, hawa 300 wako wapi hadi sasa na je wamelipwa haki zao?

La pili, kwa kuwa Mheshimiwa Waziri amesema tunazingatia sifa pamoja na vigezo vya elimu, hivi Watanzania tunaowafundisha kila siku inaonekana Watanzania tumekosa vijana ambao wana sifa wa kuweza kufanya kazi katika Shirika hili muhimu la Tanzania? Ahsante sana.

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA UCHUMI (MHE. OMAR Y. MZEE): Mheshimiwa Spika, utakumbuka kwamba Mheshimiwa Rais ameunda Kikosi Kazi kwa ajili ya kuliangalia Shirika letu la Taifa la Bima. Katika majukumu hayo waliyopewa moja ni kuangalia muundo mzima wa Shirika hili ili liweze kufanya kazi kwa ufanisi zaidi. Katika muundo huo imeonekana kwamba wafanyakazi 500 waliokuwepo *infact* wafanyakazi waliokuwepo ni 480 ni wengi kwa maana hiyo muundo mpya umekuja na wafanyakazi chini ya 250. Walioajiriwa mpaka hivi sasa ni 197 na bado tutaajiri wengine kada za chini na wote ambao wameachishwa wamepewa haki zao kwa mujibu wa taratibu na sheria.

Mheshimiwa Spika, Watanzania wapo wengi wenye sifa na nashukuru sana hata sisi Wabunge ni mashahidi wako wengi wenye sifa. Lakini katika hizi nafasi mbili ambazo sifa zake bado katika wale walioomba kuna Watanzania 525, katika wale 525 walioomba hakuna aliyohit hizi sifa za wale wawili. Kwa hivyo tutazitangaza tena ili Watanzania wenye sifa hizo wajitokeze na tuweze kuwapa nafasi hizo mbili (2).

Kuboresha Kilimo cha Umwagiliaji na Vyanzo vya Maji

MHE. PROF. RAPHAEL B. MWALYOSI aliuliza:-

Kwa kuwa, ni Sera ya Serikali kuboresha kilimo cha umwagiliaji na wakati huo huo kuna Sera ya kuhifadhi vyanzo vya maji ikiwa ni pamoja na maeneo oevu:-

(a) Je, Serikali imejiandaa vipi kuhakikisha kuwa sera hizo mbili hazigongani?

(b) Je, Serikali itahakikishaje kuwa miradi ya umwagiliaji inakuwa endelevu?

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maji na Umwagiliaji, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Prof. Raphael Mwalyosi, Mbunge wa Ludewa lenye sehemu (a) na (b) kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, kwa muda mrefu, kilimo cha umwagiliaji katika Tanzania kimekuwa kikipewa msukumo mdogo unaosababishwa na ukosefu wa Sera ya Umwagiliaji ambayo inatoa dira ya kuelekeza na kuhamasisha wadau katika uwekezaji na uendelezaji wa kilimo hicho. Aidha, hadi sasa shughuli za umwagiliaji zinaongozwa na Sera ya Kilimo na Mifugo ya mwaka 1997 ambayo kwa sehemu kubwa haizingatii sera, sheria na mikakati mingine iliyobuniwa baada ya Sera hiyo ya Kilimo na Mifugo kuidhinishwa, lakini inahusiana sana na umwagiliaji.

Napenda kutaja mifano michache tu ya ni Sera ya Maji, (2002), Sera ya Mazingira ya (1997), Sheria ya Ardhi, (199), Sheria ya Ushirika (2003), Sheria ya Makampuni (2002), MKUKUTA (2000) na sasa Dhana ya Kilimo Kwanza (2009).

Mheshimiwa Spika, Serikali sasa imeandaa rasimu ya Sera ya Umwagiliaji ambayo itachochea kasi ya kuendeleza na kutunza na kuendesha skimu za umwagiliaji zitakazokuwa endelevu.

Sera inayopendekezwa inalenga pia kuzielekeza sekta za umma na binafsi katika kuwekeza katika kilimo cha umwagiliaji. Katika maandalizi ya rasimu ya Sera ya Umwagiliaji, Serikali imezingatia maoni kutoka kwa wadau mbalimbali wakiwemo Wabunge, wakulima wakubwa na wadogo, Taasisi za Elimu, Baraza la Mazingira na wengine wengi ambao sikuwataja hapa. Aidha, uamuzi wa Mheshimiwa Rais kupitia Waraka wake Na. 20 wa Februari, 2008 wa kuunda Wizara ya Maji na Umwagiliaji unalenga pamoja na mambo mengine kuwa na Sera ya Umwagiliaji inayohusiana na sera nyingine kwa lengo la kuongeza ufanisi na kuondoa migongano katika matumizi ya rasilimali.

(b) Mheshimiwa Spika, ili kuhakikisha kuwa skimu za umwagiliaji zinakuwa endelevu, Serikali pamoja na mambo mengine itafanya mambo yafuatayo:-

(i) Kusimamia utekelezaji wa Sheria ya Mazingira na Sheria ya Rasilimali za Maji ili kuhakikisha kwamba vyanzo vya maji vinatuzwa;

(ii) Inakusudia kuleta Bungeni Muswada wa Sheria itakayosimamia Sekta ya Umwagiliaji;

(iii) Kuainisha majukumu ya Serikali Kuu, Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi, na Taasisi zisizo za Kiserikali;

(iv) Kufanya utafiti wa kilimo cha umwagiliaji unaolenga kuongeza ufanisi katika matumizi bora na endelevu ya maji;

(v) Kuzingatia tahadhari za utunzaji wa mazingira hususan katika mipango na matumizi bora ya ardhi na maji;

(vi) Kuweka mifumo ya vyombo vya watumia maji watakaohusika na uendeshaji wa skimu;

(vii) Kutenganisha majukumu ya Serikali Kuu na yale ya wakulima katika skimu za umwagiliaji kuwa skimu za wakulima wadogo; na

(viii) Kuweka mazingira mazuri ya uwekezaji katika kilimo cha umwagiliaji kwa wakulima wakubwa wa mazao ya chakula na biashara, hususan katika upatikanaji wa mikopo ya kilimo cha umwagiliaji.

MHE. PROF. RAPHAEL B. MWALYOSI: Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu hayo naomba kuuliza maswali mawili. Moja Tanzania imejiunga na Mkataba wa ardhi oevu (*ramsar*) Agosti, 2000, Mkataba huo unataka kila mwanachama aweke mikakati inayozingatia matumizi ya busara ya maeneo ya ardhi oevu (*ramsar arrears*).

Kwa nini Serikali mpaka leo haijatanganiha maeneo yanayofaa na yanatakiwa yatumiwe kwa kilimo cha umwagiliaji na yale ambayo yanatakiwa yaachwe yahifadhiwe kama vyanzo vya maji au maeneo chepechepe ya ardhi oevu (*ramsar*), swali la kwanza?

Swali la pili, tarehe 2 Februari kila mwaka ni tarehe ambayo tunazingatia (*ramsar site*) maeneo oevu na kauli mbiu mwaka huu Februari, 2010 ilikuwa naomba kunukuu ilikuwa inasema kila mwanachama namna ya kuzingatia kwamba tunakuwa na mikakati ya kuzingatia maeneo ya ardhi oevu kama suluhu ya matatizo ya mabadiliko ya tabia nchi. Je, Serikali imejipanga vipi kwenye suala la kipaumbele hicho?

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Spika, mimi sio mwanamazingira sina hakika kama nitakidhi mahitaji yake. Lakini naomba niseme hivi kwamba mkataba wa kulinda maeneo ambayo yana viumbe hai ambavyo viko katika mazingira hatarishi ya kutoweka (*Ramsar Convention*). Haya yalifanywa huko *Ramsar* mwaka 1972 na Tanzania ni kweli ilisharidhia mkataba huo mwaka 2000.

Lengo la wakati huo ilikuwa ni kulinda ndege wa majini, lakini hivi sasa malengo yameboreshwa kuwa matumizi endelevu ya maeneo oevu. Sasa labda niseme tu kwamba katika kuandaa hizi *Rasmar Sites* hapa Tanzania tunalitazama kwa upana, tayari *Ramsar Sites 4* Tumekwisha zianisha hapa Tanzania ambazo ni Ziwa Natron ambalo linalinda kuhifadhi ndege wa flamingo, Rufiji, Mafia na Kilwa kuhifadhi mazalia ya samaki, bonde la Kilombero, bonde la Moyowosi Malagarasi na maeneo mapya yako mbioni katika mchakato ili yaingizwe katika *ramsar sites*, maeneo hayo ni Kagera *wetlands*, na Bonde la Usangu.

Mheshimiwa Spika, niseme tu kwamba tofauti iliyopo kati ya eneo oevu na maeneo mengine kama ya hifadhi ni kwamba kwenye maeneo oevu shughuli za binadamu zinaweza kuruhusiwa zikafanyika tofauti na maeneo mengine, isipokuwa tuwe na mipango kamili. Naomba nikubaliane na Mheshimiwa Mwalyosi kwamba tunahitaji kuwa na mipango thabiti ya matumizi ya ardhi katika maeneo haya na tutaendelea kupanga mipango mizuri ili angalau tuweze kuhakikisha kwamba maeneo oevu haya na sio oevu tu kilimo kwa ujumla kinatekelezwa ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, labda tu niseme kwa kumalizia kwamba ipo haja mimi naiona. Mheshimiwa Mwalyosi anaona migongano inaweza ikatokea lakini migongano hii nafikiri mara nyingi inatokea kwenye maeneo ya kilimo, maliasili, maeneo yale ya hifadhi, maeneo ya umeme. Kwa upande wa kilimo nilikuwa nasema iko haja ninavyoona kuwa na sheria ambayo italinda maeneo mahsusi ya kilimo ambayo mpaka sasa hivi hatunayo.

Na. 150

Mradi wa Maji Mjini Misungwi

MHE. JACOB D. SHIBILITI aliuliza:-

Kwa kuwa, Serikali ilitenga bilioni 1.2 kwa ajili ya Mradi wa Mji Mjini Misungwi kwa dharura, na kwa kuwa, iliahidi kwamba muda mfupi maji yangepatikana:-

- (a) Je, ni hatua zipi za utekelezaji kwa sasa zimefikiwa?
- (b) Je, ni tatizo gani limefanya kuchelewesha Mradi huo wa dharura?

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Maji na Umwagiliaji, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Jacob Dalali Shibiliti, Mbunge wa Jimbo la Misungwi kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, Utekelezaji wa Mradi huu ulianza mwezi Septemba, 2008 kwa kufanya kazi za upimaji wa njia ya bomba na usanifu wa mradi kwa lengo la kupata gharama za mradi. Hadi sasa kazi zilizokamilika ni pamoja na:-

(i) Usanifu wa mradi wa dharura uliohusisha upimaji wa njia ya kuu ya bomba, upimaji wa kina cha maji na ubora wa maji Ziwani na mitambo ya kusukuma maji;

(ii) Ununuzi wa vifaa (mabomba na viungio vyake) umefanyika;

(iii) Ukarabati wa nyumba ya mitambo na nyumba mbili za watumishi;

(iv) Ulazaji wa mabomba kutoka Ziwani eneo la Nyahiti hadi kwenye tanki Mjini Misungwi umbali wa kilomita kumi na moja (11); na

(v) Pampu mbili zimenunuliwa na zinafungwa. Mheshimiwa Spika, aidha, Mkandarasi wa kuvuta umeme wa Gridi hadi kwenye pampu amepatikana yuko tayari kuanza kazi.

(b) Mheshimiwa Spika, tarehe 14 Januari, 2010 Waziri wa Maji na Umwagiliaji Mheshimiwa Prof. Mark Mwandosya alikuwa na ziara ya kikazi Misungwi ambapo alikagua shughuli za ujenzi wa mradi na aliwahakikishia na leo tena naomba tuwahakikishie wakazi wa Misungwi kwamba mradi huu utakuwa umekamilika kabla ya Juni, 2010. Namwomba Mheshimiwa Shibiliti na wakazi wote wa Misungwi kuwa na subira katika muda huu uliobaki wakati Serikali inakamilisha ujenzi wa miundombinu ya maji.

MHE. JACOB D. SHIBILITI: Mheshimiwa Spika, majibu mazuri namna hii huwezi ukayaacha yakapita hivi hivi ni vyema ukayaongezea mbolea.

Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu haya ambayo ni mazuri mno ni kweli kabisa hadi leo hii nguvu za umeme kutoka Mapilinga kupitia Mwajombo hadi Nyahiti zinasimikwa. Kwa hali hiyo niombe wananchi wa maeneo hayo waendeleo kuwapa ushirikiano ili shughuli iweze kwenda vizuri.

Mheshimiwa Spika, lipo swali moja pamoja na nia nzuri sana ya kumaliza kero ya maji kwa wananchi wa Misungwi upo mradi wa maji kwenye Mji wa Usagara. Ukarabati umeshakamilika isipokuwa tatizo ni pampu, nimwombe Mheshimiwa Naibu Waziri anieleze tatizo liko wapi kuhusu pampu hiyo ambayo imekwama Dar es Salaam? Ahsante sana.

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Spika, naomba nimfahamishie Mheshimiwa Shibiliti kwamba tatizo hili nalifahamu. Pampu ambayo imekwama Dar es Salaam imekwama kwa sababu muagizaji bado hajapata msamaha wa ushuru yaani (*VAT*). Lakini taarifa nilizonazo nimefuatilia mwenyewe vielelezo vyote vimepelekwa wiki mbili zilizopita, kwa hiyo nitafuatilia kule TRA kuona angalau tatizo hili likamilike na pampu hizo zifungwe kwa sababu zimeshafika ni suala tu la *VAT exemption*.

MHE. JENISTA J. MHAGAMA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Kwa kuwa hali ya utekelezaji wa miradi ya maji katika jimbo la Misungwi inafanana kabisa na hali halisi ya utekelezaji wa miradi ya maji ya Benki ya Dunia katika jimbo la Peramiho na hasa vijiji vya Maweso, Likuyufusi na vingine kadhaa katika jimbo la Peramiho. Na kwa kuwa utafiti umeshakamilika wa hali ya maji chini ya ardhi katika vijiji hivyo. Je, Mheshimiwa Naibu

Waziri yuko tayari sasa kuniambia baada ya tafiti hizo miradi hiyo sasa itanza lini hii miradi ya Benki ya Dunia kwenye vijiji vyetu?

NAIBU WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Spika, nimwombe Mheshimiwa Jenista Mhagama, kidogo awe na subira kwa sababu nina hakika kama tutapata nafasi katika Mkutano wako huu Mheshimiwa Waziri atatoa kauli ambayo itatoa ufafanuzi wa utekelezaji wa miradi yote hii, naomba nisim-*pre-empt* Mheshimiwa Waziri.

SPIKA: Kwa taarifa yenu Waheshimiwa Wabunge kauli hiyo inatolewa leo asubuhi.

Na. 151

Jengo la Shirika la Posta Itigi

MHE. JOHN P. LWANJI aliuliza:-

Kwa kuwa, Shirika la Posta Mjini Itigi linatoa huduma kwa kutumia jengo la kukodisha la Shirika la Reli Tanzania (TRL); na kwa kuwa, jengo hilo ni dogo na chakavu:-

Je, ni lini Shirika la Posta litajenga Ofisi kubwa Mjini Itigi yenye kulingana na hadhi ya Mji huo wenye watu wengi?

NAIBU WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia, napenda kujibu swali la Mheshimiwa John Paul Lwanji, Mbunge wa Manyoni Magharibi kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, ni kweli kwamba Shirika la Posta Tanzania halina jengo la kuendesha huduma zake katika mji wa Itigi na hivyo kulazimika kuendesha shughuli zake katika jengo la kukodi.

Mheshimiwa Spika, Serikali inatambua suala hili na inaendelea na mchakato wa kuliboresha Shirika la Posta ili kuliwezesha Shirika hilo kujiendesha kibiashara zaidi na tayari Serikali imefanya maamuzi ya kufuta na kuchukua baadhi ya madeni makubwa yanayolikabili Shirika hilo.

Mheshimiwa Spika, ili kujikwamua kutoka kwenye ukata, Shirika limeendelea kubuni mikakati mbalimbali itakayoliwezesha kupanua mtandao wake kwa kujenga au kukodi majengo yenye hadhi ya kisasa. Mkakati huu utaliwezesha Shirika kutoa huduma ili kukabiliana na ushindani wa kibiashara na maendeleo ya teknolojia. Aidha, mji wa Itigi ni miongoni mwa maeneo yaliyopewa kipaumbele katika mkakati huo.

Mheshimiwa Spika, ni wazi kwamba mikakati hii itakapofanikiwa; mji wa Itigi ambao una watu wengi utajengewa Ofisi ya Posta kulingana na hadhi yake.

MHE. JOHN P. LWANJI: Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri nina swali moja la nyongeza. Kwa kuwa wakazi wa mji mwingine mdogo jirani si mbali sana kama kilomita 70 kutoka Itigi wakazi wa mji wa Itundu kwa muda mrefu waliomba au wanasubiri huduma ya Shirika hilo, je, mji huo nao upo katika hiyo mikakati?

NAIBU WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, wakazi aliowataja kwa hivi sasa hawamo katika mpango huo. Napenda tu nimfahamishe kwamba hapo ambapo yeye yupo ambapo kituo hicho kipo cha Posta kinaendeshwa kwa hasara. Mapato yanayopatikana ni shilingi 5,338,000 lakini matumizi ni shilingi 7,000,000. Ni kwamba tunatoa huduma tu. Tumwombe Mheshimiwa Mbunge tushirikiane katika kuwashirikisha wananchi waone umuhimu wa kutumia kituo cha Posta cha Manyoni hapo Itigi.

Na. 152

Maendeleo ya Sayansi na Teknolojia

MHE. DR. BINILITH S. MAHENGE aliuliza:-

Kwa kuwa, moja ya sababu zinazosababisha nchi za Afrika kuendelea kuwa maskini ni kuwa nyuma katika maendeleo ya Sayansi na Teknolojia; na kwa kuwa Sera ya Sayansi na Teknolojia ya Mwaka 1996 inaelekeza kuwa, masuala ya Sayansi na Teknolojia, yaingizwe kwenye Mpango wa Taifa wa Uchumi (*National Economic Plan*) kwa kuanzisha mfumo wa kushirikisha Wanasayansi na Teknolojia katika maandalizi ya Mpango wa Maendeleo ya Uchumi wa Taifa:-

(a) Je, ni Wanasayansi na Wanateknolojia wangapi walio katika Tume ya Mipango ya Taifa?

(b) Je, Serikali ina mkakati gani wa kuandaa wataalam watakao simamia mali za asili kama gesi, mafuta na kadhalika zilizogunduliwa nchini?

NAIBU WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Dr. Binilith Mahenge, Mbunge wa Makete, lenye sehemu (a) na (b) kama ifuatavyo:-

(a) Mheshimiwa Spika, kutokana na takwimu zilizopatikana kutoka Ofisi ya Tume ya Mipango, kati ya wafanyakazi 120 waliopo kwenye Tume kwa sasa, 35 ni Wanasayansi Jamii yaani Wachumi na Watakwimu. Waliobaki ni wafanyakazi wa kada ya Utawala, Wahudumu, Madereva na kadhalika. Aidha, kwa kuzingatia umuhimu wa kazi za Tume katika kurabitu mipango mbalimbali ya maendeleo nchini, kwa siku za usoni Tume ina mkakati wa kuajiri

wataalam wa Sayansi Asili (*Natural Scientist*) na Wahandisi (*Engineers*) kutokana na jinsi uwezo wa kifedha utakavyoruhusu.

Aidha, kwa kuzingatia mipango ya maendeleo ya nchi kitaifa huanzia katika ngazi za Halmashauri, Idara na Wizara; Tume imekuwa ikiwatumia Wanasayansi na Wanateknolojia walioajiriwa katika Halmashauri, Idara na Wizara mbalimbali za Serikali katika kutekeleza majukumu yake na katika kupanga mipango mbalimbali.

(b)Mheshimiwa Spika, ni kweli kuwa nchi yetu imejaliwa kuwa na mali za asili mfano gesi asilia kama Mheshimiwa Binilith Mahenge Mbunge wa Makete alivyouliza, na sasa hivi gesi hiyo tumeshaanza kuchimba na kuitumia kwa matumizi mbalimbali.

Mheshimiwa Spika, shughuli za uchimbaji wa madini ikiwemo gesi asilia na mafuta zinahitaji wataalam wa Sayansi na teknolojia wa fani mbalimbali. Serikali imekuwa na mkakati wa kuandaa wataalam katika sekta ya madini kwa kusomesha katika vyuo vya ndani na nje ya nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, Chuo Kikuu cha Dar es Salaam kimeendelea kuandaa wataalamu wa Jiolojia katika Shahada ya kwanza, Uzamili na Uzamivu. Kuanzia mwaka 1977 mpaka 2010 wahitimu 722 wametunukiwa shahada ya kwanza ya Jiolojia kati yao 77 wakiwa ni wanawake. Pia, chuo hicho kimeanzisha Shahada za Uhandisi katika fani za uchimbaji madini (*Bachelor of Science in Mining Engineering*) na uongezaji thamani kwenye madini (*Bachelor of Science in Mineral Processing Engineering*).

Mheshimiwa Spika, Chuo Kikuu cha Dodoma kiko mbioni kuanzisha Kitivo cya Migodi na Mafuta (*School of Mines and Petroleum*) ambacho kitatoa shahada mbalimbali kwenye fani za uchimbaji madini, mafuta na gesi asilia ikiwa ni mojawapo. Vile vile, Serikali kupitia Chuo cha Madini Dodoma na Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam vimeendelea kutoa wataalam wa kati, yaani katika ngazi ya Stashahada na Cheti katika fani za Jiolojia na Uchimbaji madini.

Mheshimiwa Spika, hatua hii ni kubwa sana katika mkakati wa kujitosheleza kwa wataalam wa ndani katika sekta ya maliasili za nchi hususan madini, Taasisi hii itakuwa ikidahili wanafunzi katika fani hizo kadri fedha zitakavyokuwa zikipatikana. *VETA* pia wana mpango wa kuanzisha mafunzo katika fani ya madini.

Mheshimiwa Spika, sanjari na hayo, Serikali kupitia Wizara ya Nishati na Madini na Shirika la Taifa la Maendeleo ya Mafuta (*TPDC*), imekuwa ikigharamia wataalam wazalendo kwa ajili ya kozi za muda mfupi na mrefu katika vyuo mbalimbali vya ndani na nje ya nchi ili kuongeza ujuzi na ufanisi, hususan katika kusimamia sekta hii inayohusisha utafutaji na uchimbaji wa gesi asilia na mafuta.

MHE. DR. BINILITH S. MAHENGE: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana kwa majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri. Hata hivyo nina maswali mawili ya nyongeza. Swali la kwanza, kwa kuwa katika karne ya 20 dunia imeshuhudia kuendelea kwa kasi kwa nchi za China na Asia kulikotokana na utashi mkubwa wa kisiasa na uwajibikaji kulikopelekea uwekezaji mkubwa katika sayansi, teknolojia na *innovation*.

Na kwa kuwa hivi juzi katika vipaumbele tulipitisha Kilimo Kwanza, Miundombinu, Huduma za Jamii, Viwanda na kadhalika vipaumbele ambavyo vinategemea sana maendeleo ya sayansi na teknolojia wakati Sayansi, Teknolojia na *Innovation* haikupewa kipaumbele nini kauli ya Serikali kuhusu hili?

Pili, kwa kuwa katika Sera ya Sayansi na Teknolojia inaelekeza kwamba ili mfumo wa Sayansi na Teknolojia uweze kufanya kazi kunatakiwa utashi wa kisiasa na uwajibikaji ambao utatoa mfumo madhubuti katika shughuli za maendeleo. Ningependa kujua ni chombo gani kinachotoa ushauri kwa viongozi wa ngazi za juu.

Mheshimiwa Rais na Waziri Mkuu katika masuala ya sayansi, teknolojia na *innovation* na ni kwa namna gani?

NAIBU WAZIRI WA MAWASILIANO, SAYANSI NA TEKNOLOJIA:
Mheshimiwa Spika, nakubaliana na wewe kwamba juzi tulipokuwa tunajadili mambo ya vipaumbele masuala ya sayansi na teknolojia hayakujitokeza waziwazi. Lakini tuseme masuala ya sayansi na teknolojia ni mtambuka. Lakini mimi nikiwa kama Msaidizi wa Mheshimiwa Waziri katika fani hii nilitanabahisha tu kwamba sekta ya sayansi ya sayansi, teknolojia na mawasiliano nayo ina muhimu wa pekee katika kuleta maendeleo endelevu na uchumi wa nchi hii. Nina hakika wanaohusika wataliona kwa uzito wake.

Pili, napenda nimfahamisha Mheshimiwa Mbunge kuwa tuna vyombo vinavyoshauri, kuna chombo cha *COSTECH (Commission for Science and Technology)* ambacho kinashauri Wizara na Wizara kuna Idara mahsusi ambayo inashughulika na mambo ya Sayansi, *Technology and Innovation* ambazo hiyo ndio kazi yake ku-*co-ordinate* masuala haya ya *Research Innovations and Sciences* katika nchi na kutushauri Wizara ili tuishauri Serikali kwa pamoja. *(Makofi)*

Na. 153

Uzalishaji wa Mazao na Uanzishaji wa Viwanda na Masoko

MHE. MARTHA J. UMBULLA aliuliza:-

Kwa kuwa, ishara ya kukua kwa uchumi wa nchi ni ukuaji wa Sekta ya Viwanda na Biashara; na siyo kutegemea kilimo kama ilivyo hapa nchini; na kwa kuwa, hivi sasa Serikali inahimiza sana uzalishaji wa mazao ya kilimo kwa ajili ya chakula na biashara:-

Je, Serikali imejiandaa vipi kuhakikisha kuwa uzalishaji wa mazao ya kilimo unaenda sanjari na kuanzisha Viwanda Vidogo na Masoko ya uhakika ili kukuza uchumi wetu?

WAZIRI WA VIWANDA, BIASHARA NA MASOKO alijibu:-

Mheshimiwa Spika, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Martha Jachi Umbulla, Mbunge wa Viti, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, nakubaliana na Mheshimiwa Mbunge kuwa ni muhimu juhudi za kukuza kilimo ziende sambamba na uanzishaji wa viwanda vidogo na masoko ili kuhakikisha kuwa mazao ya wakulima yanazalishwa na kuuzwa yakiwa yamesindikwa ili kuyaongezea thamani, kupunguza uharibifu baada ya kuyavuna, na kutoa ajira kwa wananchi. Kwa kufanya hivyo tutakuwa tunakuza uchumi. Katika kutekeleza azma hiyo, Serikali kwa upande wa viwanda, imebuni mikakati mingi ukiwemo Mradi wa Muunganisho wa Ujasiriamali Vijijini (MUVI), Mkakati huu unatumia mbinu ya mlolongo wa thamani (*value chain*) kumwezesha mkulima auze bidhaa zilizoongezewa thamani. Mikakati mingine ni pamoja na kubuni, kutengeneza na kusambaza mashine ndogo ndogo kwa wananchi mijini na vijijini; kutoa mafunzo ya usindikaji kupitia *SIDO*, na kutoa mikopo ya mitaji ya kuendeshea na kununuliwa mitambo kupitia mifuko mbalimbali kwa wajasiriamali ukiwemo Mfuko wa Wajasiriamali Wananchi (*NEDF*).

Mheshimiwa Spika, pamoja na mikakati ya viwanda, Serikali pia imebuni mikakati kadhaa ya upatikanaji wa masoko ukiwemo Mkakati wa kukuza Mauzo Nje ambao umebainisha mazao na bidhaa zitakazopewa kipaumbele; Mkakati Uunganishi wa Biashara (*Tanzania Trade Integrated Strategy*) unaolenga kutatua vikwazo vya kibiashara kwa wajasiriamali wetu ili waweze kuuza bidhaa zao ndani na nje ya nchi; Mkakati Uunganishi na Mpango Kabambe wa Kuendeleza Viwanda unaotoa kipaumbele kwenye sekta ya ngozi, nguo na usindikaji vyakula; Serikali kwa kushirikiana na *SIDO*, Halmashauri ya Biashara ya Nje (BET) na Vituo vya Biashara vya Dubai na Uingereza, imeendelea kuibua fursa za masoko ya bidhaa zikiwemo za kilimo ikiwa ni pamoja na kuandaa maonesho ya biashara nje na ndani ya nchi. Sekta binafsi imekuwa ikishiriki katika kujenga majengo yenye vyumba 304 kwa ajili ya kuzalisha bidhaa au kufanya biashara katika maeneo mbalimbali nchini. Mkakati wa kuongeza mauzo kupitia Mpango wa *AGOA*, *TANTRADE* na kujenga miundombinu ya kuimarisha masoko na biashara ya ndani.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa rai kwa Waheshimiwa Wabunge tushirikiane katika kuwaelimisha na kuwahamasisha wananchi katika majimbo yetu ili waweze kufahamu mikakati iliyopo na kuchangamkia fursa zinazojitokeza. (*Makofi*)

MHE. MARTHA J. UMBULLA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru. Kwanza, nimpongeze Mheshimiwa Waziri kwa majibu yake mazuri na ya kina lakini naomba kumuuliza maswali mawili madogo ya nyongeza.

(a) Kwa kuwa Mkoa wa Manyara hususani Wilaya za Hanang, Mbulu, Babati na maeneo makubwa ya Kiteto, huzalisha sana zao la Alizeti na kwa kuwa pia Mkoa wa jirani wa Singida unazalisha zao hilo kwa wingi, je, Wizara na Serikali itakubaliana na mimi kwamba ni wakati muafaka sasa kujenga Kiwanda kikubwa cha Kukamua Mafuta ya Alizeti Mjini Katesh si tu kukidhi mahitaji ya masoko kwa ajili ya maeneo niliyotaja bali pia kuzalisha kwa wingi mafuta haya muhimu kwa ajili ya afya ya Watanzania?

(b) Kwa kuwa moja ya vipaumbele ya viwanda na biashara, ni kutenga maeneo maalum kwa ajili ya uchumi yaani *EPZ* na *SEZ* ili kulenga masoko ya ndani na nje na kwa kuwa Mkoa wa Manyara kwa ajili ya hali ya hewa na ardhi yake nzuri, inazalisha mazao mengi sana je, azma hiyo ya *EPZ* na *SEZ* imelenga vipi Mkoa wa Manyara?

WAZIRI WA VIWANDA NA BIAHARA: Mheshimiwa Spika, kwanza kabisa, nampongeza kwa maswali yake mazuri na kuweza kuhamasisha ukuaji wa uchumi katika Mkoa wetu wa Manyara.

Ni kweli kabisa Mkoa wa Manyara, Singida, Dodoma, Shinyanga na Mikoa mingine inazalisha Alizeti kwa wingi. Hata hivyo, ni vizuri kwanza kuwa na vinu vidogo vidogo vya kusindika mafuta ya Alizeti na kuwa na kiwanda kimoja kikubwa cha kusafisha mafuta ya Alizeti kwa ajili ya matumizi ya wananchi wa Tanzania na kwa mauzo nje. Kwa hivyo, ninakubaliana naye kwamba kutakuwa na umuhimu wa kiwanda kikubwa na ninajua Singida wanajenga kiwanda kikubwa cha kusafisha mafuta ya Alizeti, Mungu akipenda na kwa sababu Wilaya ya Hanang ni Jimbo langu, nitajitahidi kuona kwamba kama kuna fursa hiyo nayo ipatikane kwa Wilaya ya Hanang na Wilaya nyingine ambazo zinazalisha zao la Alizeti.

Mheshimiwa Spika, kuhusu swali la pili la *EPZ* na *SEZ* kuhamasisha biashara ya ndani na biashara ya nje kupitia uzalishaji, ni kweli kabisa *EPZ* ipo kwa ajili ya kuwa na viwanda ambavyo vinazalisha bidhaa za kuuza nje na *SEZ* ni eneo la kiuchumi ambalo linatumika ili kuongeza biashara na kukuza uchumi ndani ya nchi.

Mheshimiwa Spika, kuhusu Mkoa wa Manyara, napenda kulifahamisha Bunge lako Tukufu kwamba tumeanzisha *EPZ* eneo la Mererani, Wilayani Simanjiro na tutaangalia maeneo mengine na fursa ambayo itajitokeza kwa ajili ya maeneo mengine ya Mkoa wa Manyara ili kukuza uchumi na kuongeza mauzo nje na ndani ya nchi.

SPIKA: Itabidi tuendeleo na swali linalofuata, muda umekuwa finyu sana. Swali linalofuata ni la Mheshimiwa Emmanuel Luhahula na wakati huo huo, naomba utulivu na baadhi yetu tunajisahau tunaongea kwa sauti kabisa.

Na. 154

Ujambazi na Utekaji Magari Bukombe

MHE. EMMANUEL J. LUHAHULA aliuliza:-

Kwa kuwa Ilani ya CCM ya mwaka 2005, Ibara ya 111(a), inaeleza kuwa na Majeshi ya Ulinzi wa Wananchi na Usalama wa Raia na kwa kuwa katika Msitu wa Ushirombo – Runzewe, ujambazi na utekaji wa magari umekuwa tishio kwa wananchi wa Bukombe:-

(a) Je, Serikali inapata faida gani kwa wananchi wa Bukombe ambao wanapoteza maisha na mali zao kwa sababu ya ujambazi huo? Kama hakuna faida, je, Serikali inaona ugumu gani kupeleka JWTZ kulinda maeneo hayo?

(b) Je, kwa nini Serikali isiugawe msitu wa upande mmoja kwa wafugaji kaa njia ya kutekeleza Ilani ya CCM, kwa maana ya Ulinzi na kutenga maeneo ya malisho kwa wafugaji?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Emmanuel Jumanne Luhahula, Mbunge wa Bukombe, lenye sehemu (a) na (b) kwa pamoja kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Ibara ya 14 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kinafafanua kuhusu haki ya kila raia wa Tanzania kuishi kama ifuatavyo, nanukuu:-

“Kila mtu anayo Haki ya Kuishi na kupata kutoka katika jamii hifadhi ya maisha yake, kwa mujibu wa sheria.”

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia maelekezo haya ya Katiba, ni jukumu la Serikali kuhakikisha kwamba usalama wa raia na mali zao unadumishwa. Kwa hiyo, Serikali haipati faida yoyote iwapo raia wake wakiwemo wananchi wa Bukombe watapoteza maisha au mali zao kutokana na vitendo viovu vya ujambazi.

Mheshimiwa Spika, Serikali haijashindwa kutekeleza jukumu hilo la Kikatiba kama alivyoeleza Mheshimiwa Mbunge ingawa tunakabiliwa na changamoto mbalimbali. Wizara yangu kupitia Jeshi la Polisi, limeendelea kuimarisha ulinzi na usalama wa raia na mali zao katika maeneo ya Wilaya ya Bukombe kwa kutambua maeneo yenye tishio la uhalifu na kufanya doria, misako na operesheni na misako hiyo imekuwa inafanywa kwa ushirikiano na Komandi ya Polisi za Wilaya zilizoko Mkoani Shinyanga na kwa ushirikiano wa Mkoa jirani. Aidha, Jeshi la Polisi litaendelea kushirikiana na wananchi kupitia ulinzi shirikishi kufanikisha mapambano dhidi ya uhalifu. Serikali itaendelea kuliongezea Jeshi la Polisi rasilimali kwa ajili ya kuimarisha ulinzi na usalama katika maeneo mbalimbali hapa nchini ikiwemo Wilaya ya Bukombe.

Mheshimiwa Spika, kuhusu kuugawa msitu wa Ushiroombo – Runzewe ulioko Bukombe kwa ajili ya malisho ya mifugo, napenda kumshauri Mheshimiwa Mbunge, awasilishe hoja hii katika vyombo kama Halmashauri ya Wilaya ya Bukombe, Kamati ya Ushauri ya Mkoa (RCC) hatimaye iwasilishe suala hili katika Wizara husika ambayo ina mamlaka ya kuamua matumizi ya msitu.

MHE. EMMANUEL J. LUHAHULA: Mheshimiwa Spika, nitumie nafasi hii pia kumpongeza Mheshimiwa Naibu Waziri kwa majibu yake lakini pia nipongeze Jeshi la Polisi kwa jinsi lilivyoimarisha ulinzi na hasa ujambazi kwenye familia umepungua lakini tatizo lililobaki ni utekaji kwenye msitu wa Kereziwa –Runzewe - Bwanga na Runzewe - Nyakanazi.

Tatizo hili linatokana na Jeshi la Polisi Wilayani Bukombe kutokuwa na vyombo vya usafiri kabisa na kwa maongezi ambayo tumefanya na Mheshimiwa Waziri na Naibu Waziri kwa nyakati tofauti, waliahidi kuleta gari katika Wilaya ile. Sasa swali, ni lini gari la Polisi litaletwa Wilayani Bukombe kusaidia hali hii ambayo inahatarisha usalama wa wananchi katika maeneo yale?

Swali la pili, katika kijiji kidogo cha Rulembela ambapo ni *centre* ya biashara, kumekuwa na ujambazi wa mara kwa mara. Wananchi wa pale na wafanyabiashara wakaungana kwa pamoja wakaweka Kituo cha Polisi pale, leo ni zaidi ya miezi saba wanaomba wapatiwe Askari hawajapatiwa. Kuna tatizo gani linalosababisha Polisi wasipelekwe kwenye kituo kile na kukifungua ili hatimaye iwe ajenda kwa Mheshimiwa Diwani na Mbunge katika uchaguzi? (*Kicheko*)

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Spika, kwanza namshukuru Mheshimiwa Mbunge, kwa kulipongeza Jeshi la Polisi, kwa jitihada ambazo tunazifanya na hii inasaidia kuwapa moyo kwa sababu wanafanya kazi katika mazingira magumu kama ambavyo nimekuwa nasema mara kwa mara.

Mheshimiwa Spika, kuhusu swala la gari, ni kweli Mheshimiwa Waziri alitoa ahadi hiyo na nataka nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba gari atapata lakini hii inatokana na taratibu tulizokuwa nazo kwa sababu magari ambayo yaliidhinishwa katika bajeti iliyopita mpaka sasa hivi bado hatujayapata kwa sababu ya utaratibu ambao umekuwepo wa kupata vifaa kama hivyo lakini ahadi iko palepale na mara tupatapo magari haya, ahadi hiyo itatimilika pasipokuwa na wasiwasi wowote.

Mheshimiwa Spika, kuhusu swali la pili, naomba kumpongeza Mheshimiwa Mbunge na wananchi, kwa jitihada walizofanya kujenga Kituo cha Polisi na niseme kwamba si azma yetu kuwavunja moyo wananchi ambao wanachukua jitihada ya kufanya mambo mazuri na mambo mema kama haya. Tatizo ambalo lilikuwepo ni kwamba *RPC* wa Mkoa huo alikuwa bado hajafika pale lakini Mheshimiwa Waziri ameshatoa maelekezo na amekwenda kule na nataka nimhakikishie katika wiki mbili kuanzia leo, kituo chake kitaweza kufunguliwa na watawekwa Askari pale.

MHE. PONSIANO D. NYAMI: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kuniona. Kwa kuwa swala la ujambazi limeanza kuchachafya maeneo mengi ya Tanzania na kuleta hofu kubwa kwa wananchi, Mheshimiwa Waziri, hivi katika Jeshi la Polisi pengine kwa kupitia *FFU* au Kuunda Kikosi Maalum ambacho labda kitaitwa Chakaza Jambazi au Chachafya Jambazi au Tokomeza Jambazi na kadhalika ili waweze kufanya kazi hiyo mahsus katika maeneo yote yanayoonekana kutishiwa kwenye ujambazi yaani iwe kazi kama vile walivyo Wapelelezi au *FFU* kwenye Jeshi hilo, je, Mheshimiwa Waziri, hilo linawezekana?

NAIBU WAZIRI WA MAMBO YA NDANI YA NCHI: Mheshimiwa Spika, hakika hilo analolisema Mheshimiwa Mbunge, mbona linatendeka sasa hivi? Mimi ninasema kwamba wanajitahidi, tusiwavunje moyo kwa kazi nzuri wanayoifanya na kwa kweli ukitizama wimbi la ujambazi lilivyokuwa na jinsi Askari wetu walivyojitahidi, tukubali kwa kweli kazi nzuri

inafanyika. Isipokuwa mara kwa mara kumekuwa na uhaba wa vitendea kazi vya hapa na pale kama vyombo vya usafiri na kadhalika na Serikali inajitahidi.

Mheshimiwa Spika, kwa kweli Mheshimiwa Mbunge tukubaliane katika masuala mengine tusiweke hofu zaidi kuliko hali ilivyo katika nchi. Kweli hali ya ujambazi ipo lakini jitihada kubwa zinafanyika kukabiliana na hali iliyopo na Jeshi la Polisi likiwezesha kwa kupata fedha na vitendea kazi vya kutosha, hakika suala la ujambazi litakuwa ni suala la kupita.

Na. 155

Kuanzisha Chuo Kikuu – Tabora Mjini

MHE. SIRAJU J. KABOYONGA aliuliza:-

Kwa kuwa Mkoa wa Tabora kihistoria ni maarufu kwa Shule Mashuhuri hapa nchini ambazo Watanzania wengi Mashuhuri wamesoma kama vile Shule za Sekondari za Tabora Wavulana na Wasichana na Milambo (St. Marys'), ni za miaka mingi lakini shule hizo zinazidi kupoteza umaarufu wake kadri miaka inavyoendelea na kwa kuwa, uanzishwaji wa Vyuo Vikuu nchini umeshamiri lakini mpaka sasa hakuna Chuo Kikuu kilichoanzishwa Tabora Mjini zaidi ya Chuo Kikuu Huria:-

Je, Serikali ina mpango gani wa kuanzisha Chuo Kikuu Mjini Tabora kwa lengo la kuendeleza historia ya elimu kwenye Mkoa huo kama kitovu cha elimu hapa Tanzania?

NAIBU WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI – MHE. GAUDENTIA M. KABAKA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, nakubaliana na Mheshimiwa Mbunge kuhusu umaarufu wa Mkoa wa Tabora katika kuwa na taasisi za elimu zilizosomesha watu mashuhuri nchini.

Mheshimiwa Spika, shule za Sekondari za Tabora Wavulana na Wasichana, ni kati ya Shule za Vipaji Maalum nchini kuanzia Kidato cha Kwanza hadi cha Sita. Aidha, Shule ya Sekondari ya Milambo, imepewa hadhi ya kuchukua wanafunzi wa Kidato cha Tano na Sita na hivyo kuwa moja ya shule maarufu nchini.

Mheshimiwa Spika, Serikali inaanda Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Juu (MMEJU) ili kuhakikisha Watanzania wengi wenye sifa wanapata elimu ya juu.

Mheshimiwa Spika, Sheria ya Vyuo Vikuu, Na.7 ya mwaka 2005, inaruhusu watu binafsi au mashirika na taasisi nyingine kuanzisha Vyuo vikuu iwapo watakamilisha masharti yaliyoanishwa katika sheria hiyo. Hivyo, Serikali inatoa wito kwa wananchi, taasisi na mashirika, kutumia fursa hii kuanzisha Vyuo Vikuu mjini Tabora. Aidha, nampongeza sana Mheshimiwa Mbunge, kwa juhudi kubwa anayoifanya ya kuendeleza elimu katika Manispaa ya Tabora na nawashauri viongozi wa Mkoa wa Tabora, kutenga eneo la kutosha kwa ajili ya ujenzi wa Chuo Kikuu wakati ukifika.

MHE. SIRAJU J. KABOYONGA: Mheshimiwa Spika, nazipokea pongezi za Mheshimiwa Naibu Waziri na vilevile namshukuru kwa majibu mazuri. Nina maswali mawili ya nyongeza. Katika majibu, Serikali inasema inaziruhusu taasisi binafsi, wananchi na mashirika kuanzisha Vyuo Vikuu ikiwa watakidhi taratibu. Sasa hivi mashirika mawili ya dini, *Roman Catholic* na *Morovian Church*, yamekwishaonesha nia na dhamira ya kuanzisha Vyuo Vikuu Tabora. *Roman Catholic* wamekwenda mbali zaidi, wao wameiomba Serikali kwamba wakati wanajenga chuo kule Kazima, waruhusiwe watumie nafasi ya Chuo cha Ualimu pale Tabora kuanzisha *Faculty of Education*.

SPIKA: Mheshimiwa Waziri Mkuu, nakuomba usikilize kwa makini hilo swali la nyongeza. (*Kicheko*)

MHE. SIRAJU J. KABOYONGA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kumtahadharisha Mheshimiwa Waziri Mkuu, atusikilize. Kwa kuanzia, *Roman Catholic* ambao tumekwisha wapa kiwanja cha kujenga, wameiomba Serikali waruhusiwe kutumia sehemu ya madarasa ya Chuo cha Ualimu cha Mjini Tabora ili waanzishe Kitivo cha Elimu mwaka huu, eneo ambalo Serikali ina matatizo ya Ualimu, wakishamaliza kujenga kwao wataondoka, kwa nini Serikali hairuhusu *Roman Catholic* kutumia madarasa hayo?

Swali la pili, kwa sababu zozote zile, kwa nini Serikali haifikirii kutumia nafasi ya Chuo cha Ualimu cha Tabora ili kujenga Chuo Kikuu, Kitivo cha Elimu kama ilivyofanya kwa Chuo cha Chang'ombe ili Tabora iwe na Chuo Kikuu ambacho kitajengwa na Serikali?

WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI: Mheshimiwa Spika, kwanza nimshukuru Mheshimiwa Naibu Waziri, kwa majibu mazuri na napenda nimshukuru sana Mheshimiwa Kaboyonga kwa maswali yake mazuri.

Mheshimiwa Spika, yapo maombi mengi sana ya mashirika ya dini na mashirika mengine, kuomba kutumia Vyuo vya Ualimu ambavyo viko sasa na Shule za Serikali ambazo zipo na kwa kuwa maombi haya ni mengi sana, Serikali iko kwenye mchakato wa kutengeneza utaratibu maalum kwa ajili hiyo. Kwa sababu kama vyuo vyote hivyo vitatolewa basi ufundishaji wa Walimu katika ngazi ya Cheti, *Grade III* na ngazi ya Diploma, utaathirika.

Mheshimiwa Spika, napenda kuliarifu Bunge lako Tukufu kwamba, Serikali inakubaliana na Mheshimiwa Mbunge kuvibadilisha Vyuo vya Ualimu Tabora na kile cha Mtwara kwa ajili ya kuwa Vyuo Vikuu Vishiriki kama ilivyo kwa Mkwawa na Chang'ombe. Utaratibu unaandaliwa na wakati ukifika utekelezaji utafanyika.

WAZIRI MKUU: Mheshimiwa Spika, yalikuwa maswali mawili na Waziri amenisaidia sana kujibu lile la pili lakini liko la kwanza ambalo nalo ni vema tukalisemea kidogo. Alichokuwa anaomba Mheshimiwa Kaboyonga ni kwamba katika moja ya taasisi za Serikali, inaonenakana matumizi yake si asilimia 100, sasa dhehebu moja linaomba wakati wanaendelea kujenga, taasisi yao waruhusiwe kutumia miundombinu iliyopo kwa kuanzia na wakishamaliza waweze kuhamia katika taasisi wanayojenga. Ni jambo jema, wala mimi sioni kama lina tatizo. Nitakachofanya, nitamwomba Mheshimiwa Waziri, ajaribu kulifanyia kazi haraka, atazame hali halisi ikoje na tuone kama haya mambo mawili kama yanaweza kwenda pamoja, tujue ni muda

gani unahitajika kwa ajili ya kuwezesha kuhama baada ya kuanzisha shughuli zao. Jambo jema kama hili, sidhani kama tuna sababu ya kubishana sana. (Makofi)

SPIKA: Mheshimiwa Waziri Mkuu, ahsante sana na nimetaarifiwa kwa mbali, utakuwepo Mkoa wa Tabora *weekend* ya wiki ijayo. Kwa hiyo, unaweza kuchukua fursa kutazama na maeneo hayo. Tunaendelea na swali linalofuata la Mheshimiwa Mgeni Jadi Kadika.

Na. 156

Kupunguza Tatizo la Mimba Mashuleni

MHE. MGENI JADI KADIKA aliuliza:-

Kwa kuwa Serikali imehamisisha wanafunzi wa kike wasome ili baadaye washike nafasi mbalimbali za utendaji maofisini kuendanda na dhana ya kuwa na uwakilishi asilimia 50 kwa 50; na kwa kuwa kuna udhaifu mkubwa kwa wanafunzi wa kike mashuleni kupata mimba kwa wingi hasa wale wanaojiweza kimasomo:-

Je, Serikali ina mikakati gani ya kuhakikisha kuwa mimba zinapungua mashule ili kuendana na lengo la 50 kwa 50?

NAIBU WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI – MHE. MWAMTUMU B. MAHIZA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kabla sijajibu swali la Mheshimiwa Mgeni Jadi Kadika, Mbunge wa Viti Maalum, naomba kutoa maelezo yafuatayo:-

Mheshimiwa Spika, mimba shuleni limekuwa ni tatizo kubwa sana kwa kipindi hiki ambapo maadili katika jamii yameporomoko. Wanafunzi wanapata vishawishi vingi kutoka kwa wanaume wasio waadilifu ambao wengine ni wakubwa sawa na baba au babu zao.

Mheshimiwa Spika, ili kupunguza tatizo la mimba shuleni, Serikali inaendelea kuwapatia wanafunzi wanaosoma Shule za Msingi na Sekondari stadi za maisha ambazo zina lengo la kuelimisha wanafunzi jinsi ya kukabilina na maisha ikiwemo kuepuka vishawishi vinavyoweza kumsababishia ujauzito na hata kuambukizwa virusi vya UKIMWI.

Mheshimiwa Spika, progamu mbalimbali zimeanzishwa shuleni ili kuwajengea uwezo wanafunzi wa kike kuweza kuepuka vishawishi. Mojawapo ya programu hizi ni ile ya TUSEME ambayo inapatia uwezo wanafunzi wa kike wa kusema bila woga kuhusu mambo yanayomkabili na ambayo yanaweza kumfanya adhalilike au asinyanyasike. Aidha, huduma ya ushauri na unasihhi, inatolewa kwa wanafunzi katika shule zote za msingi na sekondari nchini.

Mheshimiwa Spika, kuanzisha shule za sekondari kila Kata, kutasaidia kupunguza umbali mrefu kwenda shuleni na kurudi nyumbani na hivyo kupunguza vishawishi vya barabarani kama

lift kutoka kwa wanaume wasio waadilifu. Serikali inawashauri wazazi kuwaandikisha watoto wao kwenye shule zilizo jirani na makazi yao.

Mheshimiwa Spika, Serikali inatoa wito kwa wazazi, walezi, taasisi za dini na jamii kwa ujumla, kuwa karibu na watoto wa kike, kusema nao ili kuwajenga katika maadili bora na kukomesha tatizo la mimba shuleni.

MHE. MGENI JADI KADIKA: Mheshimiwa Spika, namshukuru Naibu Waziri kwa majibu yake mazuri lakini nina maswali mawili ya nyongeza. Kwa kuwa Serikali ina mpango wa kujenga Sekondari kila Kata ili kupunguza matatizo ya wanafunzi kutembea masafa marefu na kupanga nyumba za mitaani ambalo huwa ni kichocheo cha kupata mimba na kushuka kwa elimu yake, je, Serikali ina mapango gani wa dharura wa kupunguza tatizo hilo kwa sababu ujenzi unachukua muda mrefu mpaka kukamilika?

Swali la pili, ni lini utaratibu wa mwanafunzi baada ya kujifungua kurudishwa shuleni na kuendelea na masomo yake utanza?

NAIBU WAZIRI WA ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI – MHE. MWAMTUMU B. MAHIZA: Mheshimiwa Spika, ni azma ya Serikali kwa kushirikiana na wananchi kujenga *hostel* kwa kadri tutakavyojaliwa na hili tumelizungumza mara kadhaa, lengo la kupata *hostel* pamoja na kuweka utulivu wakati wa kujifunza lakini pia ni kuepusha ushawishi. Pamoja na hayo, ni vema wazazi na jamii kwa jumla kujua athari za mtoto wa kike endapo atapata ujauzito. Pamoja na kwamba tatizo hili si sababu kubwa sana ya kutomaliza masomo lakini hiyo asilimia sita ya wanaopata mimba inatuharibia mikakati yetu hasa ya 50 kwa 50.

Mheshimiwa Spika, utaratibu wa kuwarudisha wanafunzi waliopata ujauzito, utawezekana tu mara baada ya maboresho ya Sera ambayo hivi sasa ipo katika hatua za mwisho. Baada ya hapo, Sera itakapotamka, sheria itabadilishwa kwa kadri tutakavyokuwa tumepokea maoni ikiwa ni pamoja na kutoka kwa Wabunge ndani ya nyumba hii.

Na. 157

Matumizi ya DDT Kuangamiza Mbu

MHE. GEORGE M. LUBELEJE (K.n.y. MHE. JOB Y. NDUGAI) aliuliza:-

Kwa kuwa malaria ni ugonjwa hatari unaosababisha vifo vingi hapa nchini na kwa kuwa Serikali imedhamiria kuangamiza mbu wanaosababisha malaria kwa kutumia kemikali ya *DDT*:-

(a) Je, Serikali inawahakikishiaje Watanzania juu ya usalama wa maisha yao, mimea, wanyama na viumbe wengine?

(b) Je, hakuna kemikali nyingine zinazoweza kutumika ili kuepuka kutumia *DDT* hapa nchini?

WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kabla ya kujibu swali la Mheshimiwa Job Yustino Ndugai, Mbunge wa Kongwa, kwanza, naomba kutoa maelezo mafupi kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii imedhamiria kuudhibiti ugonjwa wa malaria nchini na hatimaye kuutokemeza kwa kutekeleza afua mbalimbali. Moja ya afua zinazotekelezwa ni pamoja na kudhibiti mbu waenezao malaria kwa kupuliza dawa ya ukoko katika kuta, kufukia madimbwi ya maji kusafisha mazingira ili kuharibu mazalia ya mbu na kuangamiza viluwiluwi wa mbu.

Katika kutekeleza mpango huu, Wizara imeandaa mwongozo wa udhibiti wa mbu waenezao malaria. Mwongozo huu umebainisha dawa mbalimbali zinazoweza kutumika nchini, ikiwa ni pamoja na *DDT* na *ICON* kwa kupokezana ili kupunguza uwezekano wa kusababisha usugu wa mbu dhidi ya kemikali hizi.

Baada ya maelezo hayo, sasa naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mbunge, lenye vipengele (a) na (b) kama ifuatavyo:-

(a) Madhara mengi yatokanayo na matumizi ya *DDT* yanatokea endapo *DDT* itatumika kwa kiasi kikubwa. Kwa mfano katika kipindi cha miaka ya 1970, zaidi ya tani 40,000 za *DDT* zilikuwa zikitumika kila mwaka hasa katika zao la kahawa. Madhara yaliyojitokeza ni pamoja na uchafuzi katika udongo, maji na uharibifu wa mazingira kwa ujumla. Tafiti za kisayansi zimebainisha kuwa, madhara kama haya hayawezi kutokea endapo *DDT* itatumika kwa uangalifu na kwa kupulizia kwenye kuta, ndani ya nyumba.

Mwongozo ulioidhinishwa na Shirika la Afya Duniani, unaelekeza kuwa *DDT* inaweza kutumika kwa ajili ya kudhibiti mbu, kwa kupulizia kwenye kuta ndani ya nyumba tu na sio mashambani.

Aidha, vifungashio vitakavyotumika ni vile vinavyoyeyuka moja kwa moja wakati wa kuichanganya katika maji na kuondoa uwezekanavyo wa uchafuzi wa mazingira. Pia, miundombinu maalumu itaandaliwa ikiwa ni pamoja na nyumba maalumu, kwa ajili ya uchanganyaji wa *DDT*, usafishaji wa mabomba na wataalamu waliopata mafunzo watakuwa na mavazi maalumu ili kuwakinga dhidi ya kemikali hii.

Mheshimiwa Spika, kemikali ya *DDT* ikitumika ilivyoelekezwa, kwa kuzingatia mwongozo uliotolewa, haiwezi kuleta madhara kwa binadamu, mimea, wanyama na viumbe wengine.

(b) Mheshimiwa Spika, kama nilivyoeleza katika maelezo yangu ya utangulizi hapo juu, upulizaji wa kemikali dhidi ya mbu, utatumika kwa kutumia kemikali aina ya *DDT* na *ICON* kwa kupokezana. *DDT* ni chaguo la kwanza kama kiutilifu cha ukoko kwa matumizi ya kuuu mbu hapa nchini kwa sababu zifuatazo:-

- *DDT* inao uwezo wa kuendelea kuua mbu waenezo malaria kwa kipindi cha miezi sita hadi kumi na miwili;
- Viutilifu vingine, uwezo wake wa kuendelea kuua mbu ni kati ya miezi miwili hadi sita;
- *DDT* ina gharama nafuu ikilinganishwa na viutilifu aina nyingine vilivyopo; na
- *DDT* huleta matokea yanayotarajiwa inapopulizwa ndani ya nyumba.

MHE. GEORGE M. LUBELEJE: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ili niulize maswali mawili ya nyongeza, pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri wa Afya. Swali la kwanza, je, utafiti wa chanjo ya malaria imefikia hatua gani?

Swali la pili; kwa kuwa katika Wizara ya Afya kuna Kitengo cha Malaria (*Malaria Control Programme*) na jukumu la Kitengo hiki ni kupambana na mbu na udhibiti wa malaria kwa ujumla. Je, Kitengo hiki kimewezeshwa kiasi gani hasa kwa upande wa fedha na vitendea kazi?

NAIBU WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII: Mheshimiwa Spika, utafiti wa chanjo ya malaria unaendelea vizuri na mara utakapokuwa tayari, basi wananchi na Serikali na Waheshimiwa Wabunge watapata taarifa. Lakini, uko katika hatua nzuri na unaendelea kufanyika.

Mheshimiwa Spika, swali lake la pili; ni kweli kabisa kwamba kuna Programu ya Kuzuia Malaria katika Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii. Kama ilivyo vitengo vingine ambavyo viko katika Wizara ya Afya, inapatiwa bajeti ya kutosha kulingana na fedha iliyopo na kwa sababu hili ni suala ambalo tunapambana kuua malaria, ni kwamba bajeti yake inatosheleza, lakini hata wale washirika wa maendeleo, tunasaidiana ili kuhakikisha kuwa malaria baadaye haikubaliki na inaweza kutokomezwa kabisa.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, nimeangalia maswali mawili yaliyosalia ya Wizara ya Kilimo, yana majibu marefu. Kwa hiyo, haitakuwa haki kuyashughulikia leo, tutayasogeza mbele. Mtakumbuka kulikuwa na taarifa nyingi asubuhi kabla ya kuanza maswali na hivyo muda wa maswali hautoshi.

Sasa ni matangazo, ila kabla sijaanza matangazo, ninawasihi Waheshimiwa Wabunge tusiwe na homa ya uchaguzi. Ninaona dalili hapa, kwa mfano; kuna Mheshimiwa Mbunge mmoja ameniandikia barua sasa hivi, ameniita *Madam Spika!* (*Kicheko*)

Hii yote ni homa, homa tu! Mungu amekupangia maisha yako, hata watu wabaya wafanyeje. (*Makofi*)

Waheshimiwa Wabunge, kwanza, wageni, ninafurahi sana kutambua uwepo katika *Speaker's Gallery* wa Mgeni Mashuhuri ambaye ni Bi. Diane Corner, Balozi wa Uingereza hapa nchini. *Could you please rise, thank you very much!* Ameambatana na Bwana John Bradshaw,

Mkuu wa Kitengo cha Siasa, Habari na Miradi na Ndugu Paschal Mayalla, Mshauri wa Siasa, huyu kijana ameukata huyu, Mshauri wa Siasa na Bwana Stuart Forster, Mtalaam wa Utawala Bora katika Shirika la DFID. *(Makofi)*

Excellency High Commissioner, it is always a pleasure to have you with us here in Dodoma, it shows that you are following with keen interest what goes on here as you are very important development partner. We wish you well, thank you. (Makofi)

Wageni wa Mheshimiwa Celina Kombani, Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu – TAMISEMI, ni Wachungaji kutoka Dodoma. Hawa ni Wachungaji wa Dini. Canon David Haji, Pastor Philbert Mhally, Pastor Frank Kunoga na Prophet Manase, sasa sijui Prophet ndilo jina lake! Kama ni jina lake, sawa, lakini kama ni Nabii, eeh! Basi hata hivyo, karibuni sana watu wa Mungu. *(Makofi)*

Wageni wa Mheshimiwa Hamad Rashid Mohamed, Kiongozi wa Kambi ya Upinzani Bungeni ni, Mr. Tanzania 2001, jamaa wa *Body Building* (mtu wa misuli) huyo hapo. Looh! Anaitwa Nyakashan Mtwenya. Sasa, Kiongozi wa Kambi ya Upinzani ana rafiki yake ambaye ni mtu wa *body building*, hii haiashirii vizuri kwa uchaguzi jamani! Lakini hapo hapo tuna Miss Tanzania, *Intercontinental*, Miss Upendo Mpanda. Jua kidogo linanikinga, simwoni vizuri huyu Miss. Asante sana, karibuni sana na hongera kwa mafanikio yenu. *(Makofi/Kicheko)*

Pia yupo Bwana Doyo Hassan Doyo, Mjumbe wa Baraza Kuu la Uongozi, *CUF* Taifa. Karibu sana Bwana Doyo! *(Makofi)*

Wageni wa Mheshimiwa Dr. Omar Mzeru Nibuka, Mbunge wa Morogoro Mjini, ni wanafunzi wa Vyuo Vikuu vya SUA na Muslim Morogoro ambao nitawaomba wasimame: Ndugu Bisibo Ntulankisa, Kiongozi wa Msafara, Ndugu Salum Makangila, Ndugu Khalid Msoke na Ndugu Hamis Rajabu. Orodha hii wala haizingatii jinsia hata kidogo, hata hivyo karibuni sana. *(Makofi)*

Wageni wa Mheshimiwa Mkiwa Kimwanga, Mbunge wa Viti Maalum Mwanza, ni kama ifuatavyo: Ndugu Asia Issa, mdogo wake, Ndugu Aisha Kassim, naye mdogo wake, Ndugu Hamza Shido, Mwenyekiti wa Mtaa wa Utemini, Kata ya Milongo (*CUF*), Ndugu Mbaraka Said Chilumbe, Mjumbe wa Kamati ya Utendaji Wilaya ya Sengerema, Ndugu Jumbe Selemani, Mjumbe wa Serikali ya Mtaa Utemini (*CUF*) na Ndugu Justus Bittoro, yeye ni *Blue Guard*. Karibuni sana ndugu zetu wa Chama hicho kutoka eneo la Mwanza. *(Makofi)*

Wageni wa Mheshimiwa Alhaji Mohamed Missanga na Mheshimiwa Diana Chilolo, ni Makada wa CCM kutoka Ikungi – Singida Vijijini ambao ni: Ndugu Nuru Omari Munjori, Ndugu Mwanaidi Omari Munjori, Ndugu Mariamu Omari Munjori, eh, huu ukoo maarufu sana kule Singida, karibuni sana ndugu zetu kutoka Singida. *(Makofi)*

Wageni wa Mheshimiwa Herbert Mntangi, Mbunge wa Muheza ni kama ifuatavyo: Ndugu Bakari Mhando, Mwenyekiti wa Halmashauri ya Wilaya ya Muheza. Ooh! Huyu ni Mheshimiwa, Mheshimiwa Bakari Mhando, Mwenyekiti wa Halmashauri ya Muheza, Ndugu Salim Kanuge, Afisa Ardhi wa Wilaya na Ndugu Ally Juma ambaye hajatajwa yeye ni nani, lakini hata hivyo karibuni sana. *(Makofi)*

Mwisho, tunao wanafunzi 30 kutoka Chuo cha Ualimu cha *Capital* Dodoma. Wanafunzi wale 30 wa Chuo cha Capital! Hawapo! Labda wako *basement*, ahsanteni sana. (*Makofi*)

Matangazo ya kazi, Waheshimiwa Wabunge, leo saa 7.00 mchana, Kamati ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama, ina kikao muhimu sana katika ukumbi mpya wa sherehe wa *basement*. Kikao hicho kitahudhuriwa na wageni wazito kutoka Dar es Salaam kuhusu Muswada tulionao ule wa Ofisi ya Utawala Bora. Kwa hiyo, naomba sana saa 7.00 mchana, wajumbe wote wa Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama. Pia Mwenyekiti wa Kamati ya Katiba, Sheria na Utawala na wajumbe wote pamoja na wadau kwenye ule Muswada wa Baraza la Usalama wa Taifa, tunawaomba Kamati hizo mbili mtakutana na wageni, wadau katika shughuli hizo. Kwa hiyo, saa 7.00 ukumbi wa *basement* katika jengo hili.

Mheshimiwa Jenista Mhagama, Mwenyekiti wa Kamati ya Maendeleo ya Jamii, anaomba wajumbe wote wa Kamati yake wakutane leo saa 7.00 mchana, ukumbi namba 231 jengo la utawala.

Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa, Mwenyekiti wa Kamati ya Hesabu za Serikali za Mitaa, anaomba wajumbe wote wa Kamati ya Hesabu za Serikali za Mitaa, wakutane saa 7.00 mchana ukumbi namba 105B, *basement*.

Mheshimiwa Gideon Cheyo, Mwenyekiti wa Kamati ya Kilimo, Mifugo na Maji, anaomba wajumbe wote wa Kamati hiyo ya Kilimo, Mifugo na Maji, mkutane leo saa 7.00 katika ukumbi wa Pius Msekwa B.

Mheshimiwa Dr. Raphael Chegeni, Mwenyekiti wa CPA Tawi la Tanzania, anaomba wajumbe wote wa Kamati ya Utendaji ya CPA Tawi la Tanzania, mkutane saa 7.00 mchana katika jengo la Habari, mtakuwa na kikao hicho cha Kamati. Jengo la habari, nadhani mtalielewa! Aah, jengo la Habari kumbe ni pale eneo ambalo huwa tunafanyia hafla, basi lile jengo ambalo ni la aina kama msonge hivi.

Mheshimiwa Gideon Cheyo, Mwenyekiti wa Kamati ya Kilimo, Mifugo na Maji...

WABUNGE FULANI: Unarudia!

SPIKA: Hapana, hapana! Subirini kwanza! Spika hana *pressure* yoyote ya uchaguzi. (*Kicheko*)

Leo saa 5.00 yatafanyika maonesho ya Mtambo na uzinduzi wa Mtambo wa Kutengeneza Hewa Baridi ya *Nitrogen* katika Viwanja vya Nanenae. Kwa hiyo, saa 5.00 mara baada ya matangazo, wajumbe wa Kamati ya Kilimo, Mifugo na Maji, muende mkashuhudie uzinduzi wa Mtambo wa Kutengeneza Hewa Baridi ya *Nitrogen* pale Viwanja vya Nanenane. Usafiri unatolewa na Katibu wa Bunge.

Mheshimiwa George Malima Lubeleje, Mwenyekiti wa Kamati ya Katiba, Sheria na Utawala, ameomba saa 7.00 mchana leo wakutane wajumbe katika ukumbi ulioko Ofisi ya Waziri Mkuu. Nadhani hili ilikuwa ni kwamba Kamati ya Ulinzi ilikuwa inakutana saa 5.00,

lakini kwa kuwa kuna wageni wa Dar es salaam wanakuja, kwa hiyo, Mheshimiwa Lubeleje itabidi usogeze kidogo kwa sababu mnahitajika pia kwenye kikao pamoja na Kamati ya Ulinzi saa 7.00 hiyo hiyo. Lakini, mkutano wenu uko kule kwenye ukumbi uliopo Ofisi ya Waziri Mkuu. Sasa mnaweza kupanga muda au muingie kwanza Kamati ya Ulinzi, halafu muelekee huko.

Mheshimiwa Mbaruk Mwandoro, Makamu Mwenyekiti wa Kamati ya Viwanda na Biashara, anatangaza kikao saa 7.00 mchana ambacho amekipanga ukumbi wa Msekwa B. Itagongana hii, kwa hiyo mtaangalia namna ya kujipanga.

Waheshimiwa Wabunge, taarifa ya uchaguzi chini ya Kanuni ya 4(5)(c) ya nyongeza ya Pili ya Kanuni zetu, Toleo la 2007, nawatangazia kuwa kuna nafasi moja ya Mjumbe wa Baraza la Taasisi ya Teknolojia Mbeya (*Mbeya Institute of Science and Technology*). Maombi yapelekwe ili yamfikie Katibu kama *Returning Officer* kabla ya saa 10.00 kesho na Ijumaa tutafanya uchaguzi. Kwa hiyo, *Mbeya Institute of Science and Technology* wanaotaka kugombea kuwa wajumbe kuliwakilisha Bunge huko, kesho saa 10.00 jioni ndio mwisho.

Waheshimiwa Wabunge, siku ya kesho tutakuwa na tafrija ya kuwapongeza wachezaji wa Timu ya *Bunge Sports Club* kwa ushindi katika mashindano ya mpira wa miguu wa Mabunge ya Afrika Mashariki. Haya mashindano yamefanyika kwa mara ya kwanza na Bunge la Tanzania kupitia *Bunge Sports Club* ndiyo Bingwa. Wamewasilisha Kikombe kizuri tu na kila mmoja alipewa Medali. (*Makofi*)

Sasa, matokeo ili muelewe, michezo iliyochezwa tarehe 12 Novemba, 2009, Bunge dhidi ya Arusha Club, 2 – 0, wakalala Arusha Club. Siku ya pili, tarehe 13 Novemba, 2009, Bunge Tanzania na Bunge la Uganda ilikuwa droo 1 – 1. Tarehe 14, Bunge Tanzania 1, Bunge la Afrika Mashariki 0. Sasa, tukarudiana na hawa waliokuwa king'ang'anizi kidogo hawa, hawa Uganda. Kwa hiyo, Bunge Tanzania na Bunge Uganda, Bunge Tanzania 2, Bunge Uganda 0. Hapo ikamaliza maswali yote na bila utata kwamba bingwa ni nani, bingwa ni Bunge la Tanzania. (*Makofi*)

Nimemwandikia barua Mheshimiwa Waziri Mkuu, lakini naona nimtaarifu tu hapa, si vibaya awe mgeni wetu rasmi hapo kesho saa 2.00 usiku. Najua Mheshimiwa Waziri Mkuu una shughuli nyingi sana, lakini, mara moja moja unapochanganyika nasi tunapata faraja kubwa sana, tunafurahi, karibu sana. Kwa hiyo, Waheshimiwa Wabunge, karibuni nyote tufurahi kutakuwa na, aah, nisyataje, mambo ya kawaida yatakuwepo pamoja na chakula. (*Kicheko*)

Hayo ndiyo matangazo ya leo. Sasa nitamwita Katibu kwa hatua inayofuata. Waheshimiwa mkumbuke kwamba kuna uchaguzi mara baada ya kauli hii, kwa hiyo, tukitoka wengi sana, uchaguzi utakuwa shida.

KAULI ZA MAWAZIRI

KAULI YA SERIKALI KUHUSU UTEKELEZAJI WA PROGRAMU YA MAJI NA USAFI WA MAZINGIRA VIJIJINI

WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI: Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la mwaka 2007, Kanuni ya 49, naomba kutoa Kauli ya Serikali kuhusu Utekelezaji wa Programu ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, tarehe 24 Juni, 2009, nilitoa Kauli ya Serikali katika Bunge lako Tukufu kuhusu utekelezaji wa Programu ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini. Katika maelezo yangu, nilibainisha kuwa Wizara yangu inaendelea kushirikiana na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kuhamasisha wananchi kuhusu usafi wa mazingira na wa mtu binafsi katika jamii, ambapo hadi mwezi Machi 2009, vyoo vya mfano vilijengwa na aina tofauti za vifaa vya kunawia mikono vilitengenezwa. Kuhusu utekelezaji wa miradi yenye kuleta matokeo ya haraka, vituo vya kuchotea maji 5,476 vilikuwa vimejengwa na watu wapatao 1,178,362 walikuwa wananufaika na huduma ya maji. Wananchi 1,413,479 walikuwa wamehamasishwa kuhusu usafi wa mazingira na vyoo bora vya shimo 1,625 vilijengwa. Ofisi 45 za Idara za Maji za Halmashauri na moja ya Sekretarieti ya Mkoa zilikarabatiwa na ofisi 19 mpya zilijengwa. Pia, nilitoa maelezo kuhusu upatikanaji wa fedha na Wataalam Washauri wa kusaidia Halmashauri kusanifu miradi na kusimamia utekelezaji wa Programu ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa Programu ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini: ili kufanikisha utekelezaji wa Sera ya Maji ya mwaka 2002, Sheria mbili mpya; Sheria ya Usimamizi wa Rasilimali za Maji, Sheria Na. 11 ya 2009 na Sheria ya Huduma za Maji na Usafi wa Mazingira, Sheria Na. 12 ya 2009 zimeanza kutumika tarehe 1 Agosti, 2009. Sheria ya Huduma za Maji na Usafi wa Mazingira inasimamia kupeleka madaraka na wajibu zaidi katika ngazi ya Halmashauri. Wajibu huu unahusu vilevile usajili na usimamizi wa vyombo huru vya watumiaji maji vijijini, ambao nitaelezea zaidi hapo baadaye.

Mheshimiwa Spika, Programu hii inatekelezwa na Wananchi, Taasisi zisizo za kiserikali, Madhehebu ya Dini, Halmashauri na Serikali Kuu. Mchango wa wananchi katika ujenzi wa miradi ya maji, ni muhimu sana. Unaendelea kutolewa kwa njia ya fedha taslimu au/na nguvu kazi. Lengo ni kuhakikisha kwamba umiliki wa miradi na uendeshaji wa huduma ya maji unakuwa ni wa wananchi wenyewe.

Mheshimiwa Spika, kuhusu usafi wa mazingira, Wizara ya Maji na Umwagiliaji, kwa kushirikiana na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii, inaendelea kufanya yafuatayo: Uhamasishaji wa usafi wa mazingira na usafi wa mtu binafsi; kutoa mafunzo kwa mafundi vijijini; ujenzi wa vyoo vya mfano na uhamasishaji wa kunawa mikono. Tarehe 19 Januari 2010, Ofisi ya Waziri Mkuu, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii, Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi na Wizara ya Maji na Umwagiliaji, tumeingia makubaliano kuhusu majukumu ya kila Wizara katika kufanikisha masuala ya maji na usafi wa mazingira.

Mheshimiwa Spika, kuanzia Aprili 2009 hadi Desemba 2009, watu wapatao 573,513 walihamasishwa kuhusu usafi wa mazingira na usafi wa mtu binafsi na vyoo vya shimo 599 vimejengwa. Kwa ujumla, kati ya Julai 2007 na Desemba 2009 wananchi 1,976,992 wamehamasishwa kuhusu usafi wa mazingira na usafi wa mtu binafsi na vyoo vya shimo vya mfano 2,224 vimejengwa.

Mheshimiwa Spika, miradi yenye kuleta matokeo ya haraka: Serikali imeendelea kutekeleza miradi ya maji inayoleta matokeo ya haraka kulingana na mipango na vipaumbele vya Halmashauri. Miradi hiyo ni ile isiyohitaji kiwango cha juu cha usanifu, miradi inayohitaji kufanyiwa ukarabati mdogo na miradi yenye gharama ndogo isiyozidi shilingi milioni 80 ambayo haihitaji muda mrefu katika mchakato wa manunuzi kwa ajili ya utekelezaji. Kati ya mwezi Aprili 2009 na Desemba 2009, miradi ya maji 1,394 imekamilika na vituo vya kuchotea maji 2,512 vimejengwa, ambapo watu wapatao 654,250 wananufaika na huduma ya maji. Ofisi mpya nane za Idara za Maji za Halmashauri zilikamilika. Kwa ujumla, kati ya mwezi Julai 2007 hadi Desemba 2009, miradi ya maji 3,791 yenye vituo vya kuchotea maji 7,988 imejengwa au kufanyiwa ukarabati, ambapo watu wapatao 1,738,542 wanapata maji. Vilevile, ofisi 46 za Idara za Maji za Halmashauri zimekarabatiwa na nyingine 41 mpya kujengwa. Kwa vile Halmashauri nyingi tayari zimeajiri wataalam washauri, Serikali inaelekeza nguvu zake kwenye utekelezaji wa miradi mikubwa katika vijiji 10 katika kila Halmashauri. Miradi mingine itaendelea kutekelezwa kupitia mipango ya Halmashauri kwa kutumia vyanzo vingine vya fedha nje ya Mfuko wa Pamoja (*Water Sector Basket Fund*).

Mheshimiwa Spika, miradi mikubwa ya maji katika vijiji 10 vya kila Halmashauri: Ili kutekeleza miradi mikubwa ya maji katika Vijiji 10 katika kila Halmashauri, Halmashauri nyingi sasa zimeajiri Wataalam Washauri ambao wanasanifu miradi na watasimamia ujenzi wa miradi hiyo. Napenda kutoa taarifa ya utekelezaji kupitia makundi mawili ya Halmashauri kama nilivyofanya katika kauli zilizotangulia. Kundi la kwanza ni la Halmashauri 99 na la pili ni lile lenye Halmashauri 33.

Mheshimiwa Spika, Kundi la Halmashauri 99, Halmashauri 99 ndizo zilizowahi kupata mapendekezo ya Wataalam Washauri. Kati ya hizo Halmashauri 88 zimepata ridhaa ya Benki ya Dunia kwa ajili ya kusaini mikataba kati yake na Wataalam Washauri. Nafurahi kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa Halmashauri 85 zimekamilisha mikataba na Wataalam Washauri na tayari wameanza kazi za usanifu wa miradi. Halmashauri hizo ni: Arusha, Arusha Manispaa, Karatu, Longido, Monduli, Ngorongoro, Meru (Arusha); Kinondoni (Dar es Salaam); Kongwa, Mwapwa, Bahi, Chamwino, Kondoa (Dodoma); Kilolo, Njombe, Mji wa Njombe, Iringa, Manispaa ya Iringa, Makete, Mufindi, Ludewa (Iringa); Bukoba, Manispaa ya Bukoba, Chato, Misenyi, Karagwe, Ngara, Muleba, Biharamulo (Kagera); Kigoma, Kasulu (Kigoma); Hai, Moshi, Manispaa ya Moshi, Mwanga, Siha, Same (Kilimanjaro); Kilwa, Lindi, Mji wa Lindi, Liwale, Ruangwa, Nachingwea (Lindi); Babati, Hanang', Mbulu (Manyara); Bunda, Musoma, Serengeti, Tarime (Mara); Mbeya (Mbeya); Ulanga, Kilombero (Morogoro); Masasi, Mtwara, Manispaa ya Mtwara, Nanyumbu, Tandahimba, Newala (Mtwara); Geita, Magu, Sengerema, Jiji la Mwanza (Mwanza); Kibaha, Mji wa Kibaha, Mkuranga, Rufiji, Mafia, Bagamoyo (Pwani); Mpanda, Mji wa Mpanda, Sumbawanga, Manispaa ya Sumbawanga, Nkasi (Rukwa); Mbinga, Namtumbo, Songea (Ruvuma); Iramba, Manyoni, Singida (Singida) na Lushoto, Muheza, Jiji la Tanga, Mji wa Korogwe (Tanga).

Mheshimiwa Spika, kati ya hizo Halmashauri 99, Halmashauri tatu zimepata ridhaa ya kusaini mikataba baina yao na Wataalam Washauri na zinawasiliana nao ili kupanga tarehe ya kukamilisha makubaliano. Halmashauri hizo ni Dodoma Manispaa (Dodoma); Rombo (Kilimanjaro) na Mji wa Babati (Manyara). Rasimu za mikataba ya Halmashauri ya Mvomero

(Morogoro), iko Benki ya Dunia kwa ajili ya kupata ridhaa ya kuingia makubaliano na Mhandisi Mshauri.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri nne za Ilala, Temeke (Dar es Salaam); Manispaa ya Musoma (Mara); Kisarawe (Pwani); zimeshauriwa kufanya mapitio katika taarifa ya tathmini ya kifedha.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri sita za Manispaa ya Kigoma/Ujiji, Kibondo (Kigoma); Kilosa, Morogoro, Manispaa ya Morogoro (Morogoro); Bariadi (Shinyanga), ni zile ambazo kampuni zilizokuwa zimeshinda, gharama na bei zao za kufanya kazi zilikuwa za juu kuliko kiwango kinachokubalika. Zimetakiwa kuandaa orodha fupi (*short list*) ya Wataalam Washauri ambao wameshinda katika Halmashauri nyingine. Halmashauri hizo tayari zimeandaa mapendekezo kwa ajili ya kupitishwa kwenye vikao vya Bodi za zabuni za Halmashauri. Baada ya kupata ridhaa, Wataalam Washauri waliopendekezwa wataandaa mapendekezo ya kiufundi na kifedha.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Manispaa ya Singida haikupata ridhaa ya Benki ya Dunia kumwajiri Mtaalam Mshauri kwa kuwa kampuni iliyoidhinishwa na Halmashauri hiyo siyo kampuni ya ushauri katika kazi za kiufundi (*consultancy firm*) bali ni Shirika lisilokuwa la Kiserikali (*NGO*). Halmashauri hiyo imeandaa orodha fupi ya Wataalam Washauri ambao wameshinda katika Halmashauri nyingine. Mapendekezo yake yamewasilishwa Benki ya Dunia ili kupata ridhaa ili Wataalam Washauri waandae mapendekezo ya kiufundi na kifedha.

Mheshimiwa Spika, Wizara yangu itafuatilia kwa karibu Benki ya Dunia ili kuharakisha utaratibu wa manunuzi katika Halmashauri hizi 11 ili ziweze kufikia hatua ya kusaini mikataba kati yake na Wataalam Washauri ifikapo mwezi Aprili 2010.

Mheshimiwa Spika, kundi la Halmashauri 33, Halmashauri 33 ni zile ambazo zilirudia kutangaza kupata Wataalam Washauri. Kati ya Halmashauri hizo, Halmashauri 30 zimepata ridhaa ya Benki ya Dunia. Halmashauri hizo zimeingia makubaliano na Wataalam Washauri ambao tayari wameanza kazi. Halmashauri hizo ni Igunga, Urambo, Sikonge, Tabora, Manispaa ya Tabora, Nzega (Tabora); Manispaa ya Songea, Tunduru (Ruvuma); Rorya (Mara); Chunya, Ileje, Kyela, Mbarali, Jiji la Mbeya, Mbozi, Rungwe (Mbeya); Ukerewe, Misungwi, Kwimba (Mwanza), Manispaa ya Shinyanga, Shinyanga, Kishapu, Kahama, Bukombe, Meatu (Shinyanga); na Kilindi, Handeni, Korogwe, Pangani, Mkinga (Tanga).

Mheshimiwa Spika, Halmashauri za Kiteto (Manyara) na Maswa (Shinyanga) zimefanya upya mapitio ya taarifa ya tathmini ya kifedha na taarifa hizo zimewasilishwa tena Benki ya Dunia kwa ajili ya kupata ridhaa ya kusaini mikataba.

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Simanjiro nayo ilirudia kutangaza lakini hakuna Wataalam Washauri waliojitokeza kuomba kufanya kazi katika Halmashauri hiyo. Orodha fupi ya Wataalam Washauri imeandaliwa kwa utaratibu maalum na kutumwa Benki ya Dunia kwa ajili ya kupata ridhaa. Orodha hiyo bado inapitiwa na Benki ya Dunia.

Mheshimiwa Spika, Jedwali Na.2, linaonesha hatua iliyofikiwa na Halmashauri mbalimbali katika kupata Wataalam Washauri, ilipofika tarehe 31 Januari 2010.

Mheshimiwa Spika, kazi zinazoendelea kutekelezwa na Wataalam Washauri, katika Halmashauri ambazo zimesaini mikataba na Wataalam Washauri, wataalam hao wanaendelea na kazi zifuatazo:- uchunguzi, utafiti na tathmini ya vyanzo vya maji; usanifu wa miradi ya maji; uhamasishaji wa jamii kuhusu usafi wa mazingira; uhamasishaji kuhusu kuunda vikundi vya watumiaji maji; na kuandaa zabuni za utekelezaji wa miradi. Hadi tarehe 31 Januari 2010, utekelezaji ulikuwa umefikia hatua zifuatazo: Halmashauri tisa zipo kwenye hatua za ukusanyaji wa takwimu za awali, utafutaji wa vyanzo vya maji na uchaguzi wa teknolojia sahihi kwa kuihusisha jamii. Halmashauri hizo ni: Rorya (Mara); Chunya, Ileje, Kyela, Mbarali, Jiji la Mbeya, Mbozi, Rungwe (Mbeya); na Manispaa ya Songea (Ruvuma).

Mheshimiwa Spika, Halmashauri 54 zifuatazo zimepokea ripoti za awali (*inception report*) kutoka kwa wataalam washauri: Arusha, Manispaa ya Arusha, Karatu, Monduli, Meru (*Arusha*); Kinondoni (Dar es Salaam); Mpwapwa, Bahi, Chamwino, Kondoa (Dodoma); Njombe, Iringa, Manispaa ya Iringa, Ludewa (Iringa); Bukoba, Manispaa ya Bukoba, Misenyi, Karagwe, Ngara, Muleba, Biharamulo (Kagera); Kasulu (Kigoma); Manispaa ya Moshi (Kilimanjaro); Musoma, Tarime (Mara); Tandahimba (Mtwara); Kwimba, Misungwi, Ukerewe (Mwanza); Kibaha, Mji wa Kibaha, Mkuranga, Mafia, Bagamoyo (Pwani); Mbinga, Songea, Tunduru (Ruvuma); Bukombe, Kahama, Kishapu, Meatu, Manispaa ya Shinyanga, Shinyanga (Shinyanga); Igunga, Urambo, Sikonge, Tabora, Manispaa ya Tabora, Nzega (Tabora); Handeni, Kilindi, Korogwe, Mkinga, Pangani (Tanga).

Mheshimiwa Spika, Katika Halmashauri 28 zifuatazo, Wataalam Washauri wameainisha kwa kina kazi zinazohitajiwa kutekelezwa (*scoping study*). Longido, Ngorongoro (Arusha); Kongwa (Dodoma); Kilolo, Makete (Iringa); Chato (Kagera); Kigoma (Kigoma); Mwangi, Same (Kilimanjaro); Babati (Manyara); Bunda, Serengeti (Mara); Ulanga, Kilombero (Morogoro); Geita, Magu, Jiji la Mwanza (Mwanza); Mpanda, Mji wa Mpanda, Sumbawanga, Manispaa ya Sumbawanga, Nkasi (Rukwa); Namtumbo (Ruvuma); Manyoni (Singida); na Jiji la Tanga, Mji wa Korogwe, Lushoto, Muheza (Tanga).

Mheshimiwa Spika, Halmashauri 18, zimeandaa zabuni za kuwapata Wakandarasi watakoachimba visima vya majaribio na baadaye kuvipanua kama visima hivyo vitakuwa na maji ya kutosha na yenye ubora unaofaa kwa matumizi ya binadamu. Halmashauri hizo ni: Kilwa, Lindi, Mji wa Lindi, Liwale, Ruangwa, Nachingwea (Lindi); Rufiji (Pwani); Mbulu, Hanang' (Manyara); Mbeya (Mbeya); Masasi, Mtwara, Manispaa ya Mtwara, Nanyumbu, Newala (Mtwara); Sengerema (Mwanza); na Iramba, Singida (Singida).

Mheshimiwa Spika, vilevile, Halmashauri tano zimeandaa zabuni za kuwapata Wakandarasi wa kujenga miundombinu ya maji ya mtiririko (*gravity scheme*). Halmashauri hizo ni: Hai, Moshi, Siha (Kilimanjaro); na Mji wa Njombe, Mufindi (Iringa).

Mheshimiwa Spika, uundaji na usajili wa Vyombo vya Watumiaji Maji, Sera ya Taifa ya Maji, inaelekeza kwamba miradi ijengwe kwa kuwashirikisha walengwa katika kubuni, kuipanga, kuchagua teknolojia inayowafaa na kuimiliki kisheria, kuisimamia na kuifanyia matengenezo ya mara kwa mara, ili iwe endelevu. Ili miradi ya maji iwe endelevu, inabidi wananchi waanzishe na kusajili kisheria vyombo vya watumiaji maji.

Mheshimiwa Spika, aina ya vyombo vya watumiaji maji vilivyosajiliwa na idadi yake hadi sasa ni kama ifuatavyo: Jumuiya za Watumiaji Maji (233) kwa mchanganuo ufuatao kimkoa: Arusha (28), Iringa (13), Mbeya (5), Dodoma (10), Ruvuma (3), Kilimanjaro (10), Kagera (12), Shinyanga (14), Lindi (2), Morogoro (5), Tabora (5), Manyara (30), Mara (48), Singida (35), Kigoma (2), Dar es Salaam (37), Pwani (1), Tanga (1) na Mtwara (2). Kampuni za Maji (22): Morogoro (21) na Kilimanjaro (1), Bodi za Udhamini (*Board of Registered Trustees*) (5): Kilimanjaro (3), Mtwara (Mbuu) (1) na Kibaigwa (1), na Vikundi vya Watumiaji Maji (*Water User Groups*) 4,257: Bariadi (1,024), Bukombe (552), Kahama (714), Maswa (600), Meatu (455), Shinyanga Vijijini (469) na Shinyanga Manispaa (224). Kulingana na takwimu hizo, ni dhahiri kwamba Halmashauri na Mikoa haijafanya juhudi za kutosha kuhamasisha uundaji na usajili wa vyombo vya watumiaji maji. Hali hii inachangia kwa kiasi kikubwa kwa miradi kutofanya kazi na juhudi zetu kutokuwa endelevu.

Mheshimiwa Spika, hapo awali, usajili wa Vyombo vya Watumiaji Maji Vijijini ulikuwa unafanyika katika ngazi ya Serikali kuu kupitia Wizara zenye dhamana ya Sheria, Mambo ya Ndani, Biashara, na Maji. Sheria ya Maji na Usafi wa Mazingira, Sheria Na.12 ya mwaka 2009 inatoa mfumo mpya na utaratibu mmoja wa kuanzisha na kusajili Vyombo vya Watumiaji Maji. Kanuni zinazotoa majukumu, wajibu, haki, mipaka na Mamlaka ya Vyombo vya Watumiaji Maji, zimetayarishwa na kupitishwa. Kanuni hizo zimepata nguvu ya kisheria baada ya kuchapishwa katika Gazeti la Serikali GN. Na. 21 ya tarehe 22 Januari 2010. Jukumu la usajili wa Vyombo vya Watumiaji Maji kisheria sasa ni la Halmashauri.

Mheshimiwa Spika, kupeleka usajili wa Vyombo vya Watumiaji kwenye ngazi ya Halmashauri, ambapo ni karibu na wananchi, kutaharakisha uundaji na usajili wa vyombo hivyo. Vyombo hivyo kusajiliwa vilevile kunazipa Halmashauri uwezo wa kisheria wa kuvisimamia na kuviwezesha. Hivyo basi, Halmashauri zinatakiwa zihakikishe kwamba miradi iliyopo na mingine itakayojengwa inaundiwa vyombo hivi vya watumiaji maji.

Mheshimiwa Spika, nyenzo za kufanyia kazi, mwezi Juni 2009 nilipowasilisha Kauli ya Serikali, nililitaarifu Bunge lako Tukufu kwamba katika kuziwezesha Halmashauri na Sekretarieti za Mkoa kutekeleza majukumu yao, Wizara yangu ilikuwa imeagiza nyenzo za kufanyia kazi. Mwezi Novemba 2009, Halmashauri zilipata pikipiki 252 na *printer* 132. Sekretarieti za Mkoa 10 zilipata gari moja kila Mkoa. Mwezi Januari 2010 Sekretarieti za Mikoa 11 ambazo zilikuwa zimebakia zilipata magari, hivyo kutimiza lengo la kuzipatia Sekretarieti zote magari. Magari mapya 68 yamenunuliwa, yatakabidhiwa kwa Halmashauri katikati ya mwezi Februari 2010. Matarajio ni kwamba ifikapo mwisho wa mwezi Februari 2010, kila Halmashauri nchini itakuwa imepata gari moja, mashine ya *fax* moja, *printer* moja, *photocopier* moja na kompyuta moja. Vilevile, mawasiliano ya kutumia teknolojia ya habari na mawasiliano yataboreshwa ili kuongeza kasi ya utekelezaji wa programu.

Mheshimiwa Spika, upatikanaji wa fedha za programu, katika kauli yangu niliyotoa hapa Bungeni mwezi Juni, 2009 nilieleza kuwa kati ya mwezi Juni 2007 na Mei 2009, jumla ya shilingi bilioni 60.15 zilikuwa zimetumwa kwenye Halmashauri na Sekretarieti za Mkoa kwa ajili ya kutekeleza Programu ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini. Mwezi Juni 2009, shilingi bilioni 27.42 zilitumwa kwenye Halmashauri. Mwezi Novemba 2009 shilingi bilioni 7.85

zilitumwa kwenye Halmashauri na shilingi milioni 350 zilitumwa kwenye Sekretarieti za Mkoa na TAMISEMI. Mwezi Januari 2010, shilingi milioni 672 zilitumwa kwenye Halmashauri. Hivyo basi, kuanzia mwezi Juni 2007 hadi mwezi Januari 2010, Serikali imetuma jumla ya shilingi bilioni 96.43 kutoka kwenye mfuko wa pamoja kwa ajili ya utekelezaji wa programu. Kiwango hiki cha fedha kimeonyeshwa kwenye Jedwali Na. 1.

Mheshimiwa Spika, katika ujenzi wa miradi ya maji, wananchi nao wamekuwa wakichangia. Kati ya mwezi Julai 2007 na Desemba 2009, walikuwa wamechangia ujenzi wa miradi yao kwa jumla ya shilingi milioni 262 ikilinganishwa na matarajio ya shilingi bilioni 4.3 kwa kigezo cha mchango wa asilimia 5 kutoka kwa wananchi. Hivyo basi, juhudi kubwa zinahitajika katika kuwahamasisha wananchi.

Mheshimiwa Spika, Washirika wa Maendeleo, wametenga jumla ya Dola za Kimarekani milioni 700 kuanzia 2007 mpaka 2012 kwa ajili ya kutekeleza Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, ikiwemo programu ya maji vijijini. Ilipofika mwezi Januari, 2010 zilikuwa zimetumika Dola za Kimarekani milioni 385 kati ya Dola milioni 700. Programu hii itatekelezwa kwa awamu ya kwanza mpaka mwaka 2012 na kwa awamu zote hadi mwaka 2025.

Mheshimiwa Spika, Mradi wa Maji wa Ziwa Vitoria - Shinyanga – Kahama, naomba kutoa maelezo kuhusu utekelezaji wa ahadi ya kuvipatia maji vijiji na miji midogo kutoka Mradi wa maji ya Ziwa Victoria kwenda Shinyanga na Kahama. Katika Wilaya ya Kwimba mradi umefikisha maji kwenye tanki la Mhalo. Baada ya kuunganisha tanki na mfumo wa zamani wa usambazaji maji katika Tarafa ya Mwamashimba, tumebaini upotevu mkubwa wa maji kutokana na uchakavu mkubwa wa mfumo huo.

Mheshimiwa Spika, mpango uliopo sasa ni kusambaza maji katika vijiji 54 vilivyokuwa vimesanifiwa hapo awali kwa kuongeza vituo vya kuchotea maji ili kuwapunguzia wananchi adha ya kuchota maji umbali mrefu. Katika mpango huo, vijiji vingine 16 pia vimeongezwa katika wilaya ya Misungwi na Kahama pamoja na miji midogo ya Kagongwa na Isaka na mji wa Nzega. Vijiji vinne vilivyo karibu na mitambo ya maji ya Ihelele navyo vitafaidika katika mpango huo. Hivyo mpango huo ukikamilika jumla ya vijiji 70 vitapata maji. Hatua za awali za kumpata Mtaalam Mwelekezi wa kusanifu na kusimamia ujenzi wa mfumo wa usambazaji wa maji katika vijiji na miji midogo iliyotajwa zimeanza.

Mheshimiwa Spika, Serikali inapenda kulithibitishia Bunge lako Tukufu kuwa Programu ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini, inaendelea kutekelezwa kwa ufanisi unaoridhisha na usanifu wa miradi uko katika hatua mbalimbali na katika baadhi ya Halmashauri Wakandarasi wa ujenzi, Halmashauri na Sekretarieti za Mkoa zinawajibika katika kusimamia kikamilifu Wataalam Washauri katika kuainisha vyanzo vya maji, upimaji na usanifu wa miradi na katika kuandaa makabrasha ya zabuni za ujenzi, ili ujenzi wa miradi uweze kuanza mapema kadri itakavyokamilika. Vilevile, changamoto kubwa inayotukabili ni kwa Halmashauri kuhakikisha inapata Wakandarasi wenye sifa na uzoefu unaokidhi utekelezaji wa programu.

Mheshimiwa Spika, hivi sasa, Halmashauri nyingi tayari zimeajiri Wataalam Washauri. Hivyo basi, Serikali inaelekeza nguvu zake kwenye utekelezaji wa miradi mikubwa katika vijiji 10 ambavyo vilichaguliwa na kila Halmashauri. Nimeambiwa kwamba *programme* hii ni kubwa

kuliko *programme* zote zinazotekelezwa kusini mwa Sahara Maji Vijijini, Miradi mingine itaendelea kutekelezwa kupitia mipango ya Halmashauri kwa kutumia vyanzo vingine vya fedha nje ya Mfuko wa Pamoja (*Water Sector Basket Fund*). Vile vile, Halmashauri zianze kuainisha vijiji vingine vitakavyoingia katika awamu ya pili ya programu.

Mheshimiwa Spika, kwa zile Halmashauri 118 ambazo zimepata ridhaa na nyingine zimesaini mikataba baina yake na Wataalam Washauri, ni matumaini yangu kuwa ujenzi wa miradi katika Halmashauri hizo utanza mapema iwezekanavyo na kwa baadhi ya Halmashauri katika mwaka wa fedha wa 2009/2010 kama nilivyoieleza. Vilevile, Wizara yangu itaendelea kufuatilia upatikanaji wa ridhaa kutoka Benki ya Dunia, ili Halmashauri 14 zilizobaki ziweze kupata Wataalam Washauri ifikapo mwishoni mwa mwezi Aprili 2010.

Mheshimiwa Spika, kauli hii ina majedwali mawili, ikiwa ni pamoja na orodha ya mgao wa fedha kwa kila Halmashauri kuanzia mwezi Juni, 2007 hadi Januari, 2010. Kwa ukamilifu na kuweka rekodi sawa, naomba majedwali yasomeke katika *Hansard* kama sehemu ya Kauli hii. (*Angalia viambatanisho mwisho*)

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa miradi mbalimbali kupitia Mfuko wa Pamoja na nje ya mfuko huo umechangia katika kuinua kiwango cha upatikanaji wa huduma ya maji vijijini kutoka asilimia 57.1 mwezi Desemba 2007 hadi asilimia 58.3 mwezi Desemba 2008. Inakadiriwa kwamba ifikapo mwezi Desemba 2009, kiwango hicho kilikuwa kimefikia asilimia 61.3. Napenda kuwashukuru Waheshimiwa Wabunge, Wananchi, Taasisi za kiserikali na zisizo za kiserikali, Madhehebu ya dini, Washirika wa Maendeleo na wadau wote wa sekta ya maji, kwa kuungana na Serikali katika juhudi zake za kuwapatia wananchi maji safi, salama na ya uhakika. Nakushukuru wewe Mheshimiwa Spika kwa kunipa nafasi hii.

“Maji ni Uhai na Usafi wa Mazingira ni Utu”.

Mheshimiwa Spika, kwa heshima kubwa naomba kuwasilisha.

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa Waziri wa Maji na Umwagiliaji. Hayo ni mafanikio makubwa na matazamio pia yanatia matumaini.

Waheshimiwa Wabunge, tutoe taarifa tu kwamba kila mmoja wetu atapata nakala ya kauli hiyo ya Mheshimiwa Waziri wa Maji, hivi punde zitagawanywa ili tuwe na rejea...

KATIBU MEZANI: Zinagawanywa.

SPIKA: Ooh! Zimeanza kugawiwa, ananiambia Katibu, Katibu kwa hatua inayofuata.

Uchaguzi wa Wajumbe Kwenye Taasisi Mbalimbali ya Elimu ya Juu.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, uchaguzi wetu leo siyo mgumu, ni mwepesi kweli kweli, kwa hiyo, hakuna hata haja ya kumuomba *Returning officer*, Katibu wa Bunge atoe maelezo marefu, tunazingatia pia muda.

Zipo Taasisi nne zilizohitaji Uwakilishi, Chuo Kikuu cha Dar es Salaam, nafasi mbili, Chuo cha Kumbukumbu ya Mwalimu Nyerere, nafasi moja, Chuo Kikuu Kishiriki cha Ushirika na Stadi za Biashara (Moshi), nafasi moja na Tume ya Vyuo Vikuu vya Tanzania (*The Tanzania Commission for Universities*), nafasi moja, hizo tatu za kwanza hakuna kupiga kura kwa sababu walioomba ndiyo idadi hiyo hiyo iliyotakiwa. Kwa hiyo, kwa ridhaa yenu na kwa utaratibu ambao tumekwishauzoea na tuliuwekea utamaduni hapa, waliopita bila kupingwa kuwa wajumbe katika Chuo Kikuu cha Dar es salaam ni Mheshimiwa Professor Feetham Banyikwa na Mheshimiwa Ruth Blasio Msafiri na aliyepita bila kupingwa kwenye Chuo cha Kumbukumbu ya Mwalimu Nyerere ni Mheshimiwa Pindi Hazara Chana. Aliyepita bila kupingwa kwenye Chuo Kikuu Kishiriki cha Ushirika na Stadi za Biashara Moshi, ni Mheshimiwa Daniel Nicodem Nsanzugwanko. (*Makofi*)

Tatizo sasa liko kwenye Tume ya Vyuo Vikuu, kuna wagombea wawili, Mheshimiwa Dr. Haji Mwita Haji na Mheshimiwa Luhaga Joelson Mpina, sasa hapo ndiyo itabidi taratibu zote zifuatwe. Kwa hiyo, Katibu utuongoze katika hilo ikitokea bahati mmoja akajitoea... (*Kicheko*)

Aah, huwa inatokea bahati tu, basi wote wawili ni ving'ang'anizi, kwa hiyo, tunaendelea na wagombea wetu ni Mheshimiwa Dr. Haji Mwita Haji na Mheshimiwa Luhaga Joelson Mpina, Katibu ataeleza utaratibu kuhusu kujieleza na kuulizwa maswali na kadhalika.

KATIBU WA BUNGE: Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 8(2)(b) cha toleo la 2007, kila mgombea atafika mbele ya wapiga kura yaani Waheshimiwa Wabunge ili aweze kujieleza, kuulizwa maswali na kuyajibu na pia kuomba kura. Baada ya kujieleza, karatasi za kura zitatolewa ambapo kila Mheshimiwa Mbunge atatakiwa kumpigia kura mgombea mmoja kwa kuweka lama ya (V) katika jina la mgombea. Baada ya hapo, masanduku ya kupigia kura yatawasilishwa na kura zitakusanywa. Kila mgombea atachagua waangalizi wawili watakaokwenda kusimamia zoezi la kuhesabu kura. Baada ya hapo, matokeo yatatolewa kuhusu idadi ya kura zilizopigwa na ushindi utatangazwa rasmi.

SPIKA: Baada ya kuusikia utaratibu, sasa wagombea wetu wawili...

WABUNGE FULANI: Wako watatu.

SPIKA: Oh! Katika ile *ballot paper*, mtaona kuwa lipo jina la Mheshimiwa Dr. Raphael Chegeni lakini yeye amejitoea, kwa hiyo, msijali hiyo wamebaki hawa wawili. Kwa hiyo, kwa utaratibu, nitawaita kwa *alphabet*, ataanza Dr. Haji Mwita Haji, aje hapa kujieleza na atafuatiwa na Mheshimiwa Mpina. Karibu, itabidi nadhani Mheshimiwa Mpina kwa taratibu zetu awe nje wakati mwenzie anajieleza, watachagua wenyewe lugha ya kutumia Mheshimiwa Dr. Haji, karibu. Unazo dakika zisizozidi tatu na baada ya kujieleza, Waheshimiwa wanaweza kuuliza maswali yasiyozidi matatu, karibu sana Mheshimiwa.

MHE. DR. HAJI M. HAJI: Honorable Speaker, Honorable Prime Minister...

WABUNGE FULANI: Aaaaaah!

SPIKA: Ana hiari, ana hiari, lugha zote zinakubalika Bungeni.

MHE. DR. HAJI M. HAJI: *First of all, let me express myself and you will see how I can address this meeting because our communication in TCU is English. So, I would like to start in English as well then I will finish in Kiswahili.*

SPIKA: Sawa.

MHE. DR. HAJI M. HAJI: *Honourable Speaker, Honourable Prime Minister, Honourable Ministers, my colleagues Parliamentarians, Ladies and Gentlemen.*

Honourable Speaker, I have no pressure of the election. In front of you, is Dr. Haji who is very familiar to all of you in this Parliament. I have been a member of TCU for the last three years and now for the remaining one period, I hope that I will continue presenting you.

Honourable Speaker, I don't have many words to say. I am just asking for your vote, in order to continue to present you for the remaining one year.

Baada ya hayo maelezo mafupi, kwa sababu hii ndiyo mara yangu ya kwanza kwa mwaka huu kuzungumza, Waheshimiwa Wabunge, Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Waziri Mkuu, Waheshimiwa Mawaziri na Manaibu Mwaziri, nawatakieni kila la kheri katika mwaka mpya huu wa 2010, nikitegemea na kumuomba Mwenyezi Mungu uwe ni mwaka wa kheri kwetu sote na atujalie mafanikio ili tuweze kurudi tena hapa baada ya uchaguzi wa mwaka 2010 kama ninavyotegemea kwamba nitarudi katika uchaguzi huu mdogo wa leo, kwa hiyo, kwa ridhaa yenu, naomba kura zenu. Ahsanteni sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa Dr. Haji, Waheshimiwa Wabunge kuna maswali?

WABUNGE FULANI: Hakuna.

SPIKA: Hakuna ahsante sana Mheshimiwa Dr. Haji, maiteni sasa Mheshimiwa Luhaga Mpina. Sajenti, tunamuhitaji Mheshimiwa Luhaga. Karibu sana Mheshimiwa Luhaga Mpina, unapewa dakika zisizozidi tatu za kujieleza na baada ya hapo Wabunge wana hiari ya kukuuliza maswali yasiyozidi matatu.

MHE. LUHAGA J. MPINA: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana kwa kunipa nafasi hii. Mimi ni mtaalamu sana wa kuongea na kuandika Kiingereza lakini kwa sababu Kiswahili ni lugha ya Taifa, ningeomba niongee Kiswahili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mimi naitwa Luhaga Joelson Mpina, Mbunge wa Jimbo la Kisesa. Nina Digrii ya Uhasibu na Fedha na Digrii ya Pili ni ya Sayansi ya Fedha. Ninaiomba hii nafasi nikiwa nina uhakika kabisa kuwa nina uwezo wa kuifanya na ninawaomba nilishawishi Bunge leo liweke kura zote kwa Mpina, unashika kalamu yako vizuri kabisa, unaangalia jina la Mpina lilipo, halafu weka vema ambayo haina mashaka, utakuwa umempata kiongozi makini atakayekuwakilisha kule kwenye Vyuo Vikuu ili kuhakikisha kuwa Vyuo Vikuu vyetu hapa

nchini ni sehemu ya kutolea taaluma na si sehemu ya migomo na majungu. Watu makini hawana maneno mengi, naomba kura zote kwangu. (*Kicheko/Makofi*)

SPIKA: Waheshimiwa maswali.

WABUNGE FULANI: Hakuna.

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa Mpina, Katibu gawa karatasi za kura sasa, vijana msaidie kugawa kura, nimearifiwa ni vizuri tuhesabiwe. Hebu Joel, ni rahisi tu upande huu na huu mara moja tupate idadi, tujue idadi ya wapiga kura, umepewa idadi, wale wanaohesabu waniletee idadi tulivyo. Ndiyo mnaanza kuhesabu, basi pande zote mbili, oh, wewe unahesabu huku, basi tufanye haraka.

*(Hapa Karatasi za Kura Ziligawanywa
kwa Waheshimiwa Wabunge)*

SPIKA: Tayari, nileteeni idadi tafadhali, idadi yetu ni 198. Wakati huo, niwatangazie kwamba huko nje, gazeti linaloitwa Tazama ambalo lina kazi kila wiki ya kumtukana Spika, linagawiwa bure, kwa hiyo, nawaomba mjipatie nakala muone jinsi akili za wenzetu zinavyofanya kazi. (*Kicheko*)

Waheshimiwa Wabunge, ambao hamjapata karatasi za kupigia kura, kama wote tumepata na tumepiga kura, naomba karatasi za kura zikusanywe.

(Hapa Karatasi za Kura Zilikusanywa)

SPIKA: Katika muda huu, naomba Waheshimiwa Wagombea wateue wawakilishi wao watakaokwenda kushuhudia kuhesabu kura.

MHE. DR. HAJI MWITA HAJI: Mheshimiwa Spika, namchagua Mheshimiwa Ali Juma Haji.

MHE. LUHAGA J. MPINA: Mheshimiwa Spika, namteua Mheshimiwa Joyce Masunga akasimamie kura zangu.

SPIKA: Waheshimiwa mliotajwa mje mbele kama mashahidi.

Waheshimiwa ambao ni mashahidi kuhesabu kura, nadhani mmekwishajipanga, kura zinahesabiwa hapa kwenye *Speakers Lounge* na tutapata matokeo.

Waheshimiwa Wabunge, imependekezwa kwangu na nimekubali kwamba kwa kuwa, Kamati za Kisekta ni mbili, kuhusu masuala haya ya Kiwira, *Richmond*, *RITES* na *TICTS*, tunaomba Mwenyekiti anapowasilisha yeye au kama wamejipanga wawili wote wawasilishe kwa sekta inayohusika. Maana yangu ni kwamba badala ya Mwenyekiti kuwasilisha hoja ya Kiwira halafu tukakaa tunajadili na mpangilio niliupendekeza ambao ninautangaza sasa ni kwamba taarifa itasomwa na Mwenyekiti au Mwakilishi wake, baada ya hapo watakuwepo wachangiaji,

mchangiaji wa Serikali atakuwa wa mwisho kabla ya Mwenyekiti kurejea kama mtoa hoja kuhitimisha taarifa. Sasa badala ya kulifanya zoezi hilo mara nne kwa hoja nne tunataka lifanyike mara mbili tu kwa maana sasa tutaanza na Nishati na Madini, tutazipokea taarifa zote atawasilisha Mwenyekiti, anayejadili ajisikie huru unaweza kuzungumzia Kiwira peke yake, Richmond peke yake au mchanganyiko wa yote mawili, basi itakuwa inachukuliwa, baada ya hapo uhitimishwaji sasa kwa Serikali na kwa Mwenyekiti utahitimisha hoja yenyewe. Nadhani utaratibu huo ni mzuri, kwa maelewano hayo basi nitamwita sasa Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, anakuja Makamu Mwenyekiti, Mheshimiwa Dr. Harrison Mwakyembe. (Makofi)

Taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini Juu ya Taarifa ya Serikali kuhusu Ubinafshwaji wa Mgodu wa Kiwira

MHE. DR. HARRISON G. MWAKYEMBE (MAKAMU MWENYEKITI KAMATI YA NISHATI NA MADINI): Mheshimiwa Spika, kwa kuwa taarifa hii fupi ya Kamati inahusu sekta ya Nishati na Madini, nakuomba awali ya yote na sekunde chache tu, nitangaze neema ya Nishati kwa wananchi wa Kyela waishio Makwale, Mababu na Ngeleka, kuwa leo kwa mara ya kwanza tangu uhuru tunaachana kabisa na giza nene la usiku, tunawashiwa umeme wa gridi. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, hii inafuatia kuashwa kwa umeme wiki iliyopita Matema Nangieke, kwa hiyo, kwa hili sina budi kumshukuru sana Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Jakaya Mrisho Kikwete, kwa kutekeleza ahadi yake kwa wana Kyela, Waziri wa Nishati na Madini, Mheshimiwa Ngeleja na Naibu wake Mheshimiwa Malima, kwa kufuatilia kwa karibu sana ahadi hiyo ya Rais, uongozi mzima wa *TANESCO*, *REA* na Meneja Mchapakazi wa *TANESCO* Kyela, Ndugu Lawrance Kateba, kwa moyo wake wa pekee wa kujituma. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, baada ya hapo, naomba kuwasilisha taarifa kuhusu namna Serikali inavyoshughulikia suala la Mgodu wa Makaa ya Mawe wa Kiwira.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 99(7) ya Kanuni za Bunge, Toleo la 2007, napenda kukushukuru kwa dhati kwa kunipa nafasi hii ili kwa niaba ya Wajumbe wenzangu wa Kamati ya Bunge ya Nishati na Madini, niweze kuwasilisha taarifa kuhusu namna Serikali ilivyoshughulikia suala la Mgodu wa Makaa ya Mawe wa Kiwira.

Mheshimiwa Spika, Bunge lako Tukufu litakumbuka kuwa katika Mkutano wa 16 wa Bunge, Kamati yangu iliwasilisha taarifa Bungeni kuhusu Mgodu wa Makaa ya Mawe wa Kiwira na Maoni yaliyotolewa katika taarifa hiyo kuelekezwa Serikalini kwa hatua stahili.

Mheshimiwa Spika, kimsingi Kamati yangu imefarijika na hatua ambazo Serikali imechukua katika kushughulikia suala hili. Hata hivyo, yapo maeneo machache ambayo Kamati inazidi kuisisitizia Serikali kukamilisha utekelezaji wake kama nitakavyoyaeleza hapa chini.

Mheshimiwa Spika, maoni na ushauri uliotolewa na Kamati, Kamati yangu kwa kupitia taarifa yake iliyowasilishwa Bungeni mwezi Julai, 2009 ilitoa maoni na ushauri kama ifuatavyo:-

1. Serikali ihakikishe kuwa Wafanyakazi wote wanalipwa malimbikizo ya mishahara yao ya zaidi ya mwaka mmoja, mapema iwezekanavyo ili kuwaondolea wananchi madhara wanayoyapata. Aidha, Serikali ilimalize tatizo la muda mrefu la wafanyakazi wa Mgodhi wa Kiwira la kupunjwa mafao yao wakati wa kubinafsisha mgodi huo;

2. Mgodhi wa Kiwira urudishwe Serikalini na uendeshwe na *STAMICO* ikishirikiana na *TANESCO* kwa lengo la kuendelea kuzalisha umeme ili kuliepusha Taifa kulipa “*capacity charges*” ambazo Wawekezaji walikuwa wamelenga kulipwa. Aidha, hatua hiyo itawezesha mashirika hayo ya umma kuzalisha na kuingiza kiasi kikubwa zaidi cha umeme kwenye gridi ya Taifa;

3. Serikali ifanye ukaguzi wa kina wa fedha shilingi billion 17 zilizotoka Serikalini kwa ajili ya ukarabati wa mgodi huo. Aidha, Mdhhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali (*CAG*) afanye ukaguzi wa kina wa hesabu za mgodi huo kujua matumizi halisi na halali ya fedha za Serikali; na

4. Serikali ifanye uhakiki wa mitambo na vifaa vya mgodi huo ambavyo vimetolewa taarifa na uongozi wa wafanyakazi kuwa vimeibiwa au kuhamishwa.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji uliofanywa na Serikali; Kamati yangu imefuatilia kwa karibu hatua zilizochukuliwa na Serikali mpaka sasa. Hivyo, Kamati inapenda kuchukua fursa hii kuipongeza Serikali kwa hatua ilizochukua ambazo ni ishara tosha ya Serikali kujali wananchi wake. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, pamoja na matarajio mazuri ya Serikali baada ya kubinafsisha mgodi wa Makaa ya Mawe wa Kiwira, Serikali imebaini kasoro katika uendeshaji wa mradi huo zilizosababisha hisia mbalimbali miongoni mwa wananchi. Hisia hizo zilizoibuka kuhusu ubinafsishaji wa Kiwira *Coal Mine Ltd*, ziliwaathiri sana wawekezaji kuweza kutekeleza na kutimiza malengo yao kama yalivyoainishwa kwenye mkataba. Kufuatia hali hiyo na mashauriano na Serikali, Kampuni ya Kiwira *Coal & Power Limited (KCPL)* imeona ni vema na busara kuurejesha Mgodhi huo Serikalini pamoja na mradi wa kuchimba makaa ya mawe na kuzalisha umeme.

Mheshimiwa Spika, Kamati inapenda kuipongeza Serikali kwa hatua hiyo pamoja na uamuzi wake wa kuunda “*Steering Committee*” inayojumuisha Wajumbe na Wataalamu kutoka Wizara na taasisi mbalimbali kwa ajili ya kushughulikia suala la Mgodhi wa Kiwira na kuanza mchakato wa kupata utaratibu muafaka wa kuuendesha mradi uliokusudiwa kwa kuangalia “*options*” mbalimbali. Moja ya “*options*” hizo ni Serikali kuingia mkataba wa uendeshaji “*Management Contract*” na kampuni itakayopewa mamlaka ya kujenga na kuuendesha mradi huo ili hatimaye mashirika ya *STAMICO* na *TANESCO* yakabidhiwe umiliki na usimamizi wa mradi baada ya kuandaliwa ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, Kamati vilevile imefarijika kwa taarifa za kuanza kwa mazungumzo hati Serikali yetu na Serikali ya Watu wa China iliyoanzisha na kuendesha mradi huu ili kupata mkopo wa kufufua mradi wa kuzalisha umeme wa MW 200 na kuhakikisha mradi huo unakamilika kama ilivyopangwa. Serikali ya China imekubali kuikopesha Serikali ya Tanzania kiasi cha Dola za Marekani milioni 400, kwa masharti nafuu, kwa ajili ya kuendeleza mgodi huu.

Mheshimiwa Spika, kuhusu ulipaji wa mishahara ya wafanyakazi wa Mgodu wa Kiwira, Kamati imeridhika na hatua zilizochukuliwa na Serikali mpaka sasa. Kwamba, Wizara ya Fedha imekwishalipa shilingi 1,883,507,934 zikiwa ni malimbikizo ya mishahara ya wafanyakazi kwa miezi 15 kuanzia Agosti, 2008 hadi Oktoba, 2010. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, hata hivyo, taarifa tulizopata kutoka kwa wawakilishi wa Wafanyakazi wa Kiwira, ni kwamba ni baadhi tu ya Wafanyakazi ndio waliolipwa na malipo yalifanyika mwezi wa Disemba, 2009 lakini malipo hayo yalihusu malimbikizo ya mishahara hadi mwezi Oktoba, 2009. Kuhusu wafanyakazi wasiolipwa, imefahamika kwamba wafanyakazi 16 wamesahaulika, wafanyakazi 24 wa Kamapuni ya ulinzi ya *New Imara Security Group* hawajalipwa na wajane wa wafanyakazi wanne ambao walifariki Dunia nao hawajalipwa. Kamati inasisitiza Serikali kukamilisha malipo ya mishahara kwa makundi hayo. Vilevile, Kamati inaishauri Serikali katika kipindi hiki cha mpito cha kusubiri kuzinduliwa upya kwa mgodi, ihakikishe inaendelea na malipo ya mishahara kwa wafanyakazi ili wasipate matatito kama yaliyotokea hapo awali.

Mheshimiwa Spika, maeneo mengine yanayohitaji kutekelezwa; kama nilivyodokeza awali, yapo maeneo ambayo Kamati inapenda kuisisitiza Serikali kukamilisha mchakato wa utekelezaji wake, nayo ni:-

1. Urejeshwaji wa vifaa/mali ambazo zimeibiwa au kuhamishwa kutoka kwenye miundombinu ya Mgodu wa Kiwira. Katika hili, Kamati inapenda kuishauri Serikali kufanya uhakiki na ukaguzi wa kina wa mali zote za Mgodu huo ili kubaini mapungufu na kuchukua hatua stahili;

2. Kuhusu Shilingi Bilioni 17 ambazo zilitolewa na Serikali kwa ajili ya ukarabati wa miundombinu ya Mgodu, Kamati inapenda kuikumbusha Serikali kufanya ukaguzi wa matumizi ya fedha hizo kupitia Ofisi ya Mdhambi na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (*CAG*) ili kujua matumizi halisi na halali ya fedha za umma kama Kamati ilivyokwisha kuelekeza katika taarifa yake iliyotangulia;

3. Kamati inaikumbusha Serikali kufuatilia uchunguzi uliofanywa na TAKUKURU wa Shilingi Milioni 50 zilizotolewa kutoka "*Consolidated Holdings Corporation*" kwenye mfuko wa mafao ya wafanyakazi wa mgodi huo;

4. Kwa kuwa Mdhambi na Mkaguzi Mkuu wa Serikali amethibitisha kuwa Wafanyakazi wa Kiwira hawakulipwa haki stahili za mafao yao wakati mgodi ulipokuwa unabinafsishwa mwaka 2005 na baadhi ya wafanyakazi waliostaafishwa kutolipwa mafao yao hadi sasa, Kamati inaishauri Serikali kuhakikisha kuwa wale ambao hawakulipwa stahili zao ipasavyo na waliostaafishwa bila malipo kulipwa stahili zao ili kuwaepusha na kuwapunguzia makali ya maisha;

5. Serikali ikamilishe haraka zoezi la makabidhiano ya Mgodu huo (*official handing over*) kutoka kwa Kampuni ya *TANPOWER* ili wafanyakazi ambao bado wanaendelea na shughuli za

kutunza mgodi huo hivi sasa waweze kufahamu wanaripoti kwa nani pindi watakapo hitaji huduma; na

6. Kwa upande mwingine Kamati imeshangazwa na kitendo cha Viongozi waandamizi wa *TANPOWER* kulipwa malimbikizo ya mshahara mpaka Shilingi Milioni 80 kwa miezi wakati wafanyakazi wa kati wa Kiwira walilipwa shilingi milioni nane na wa ngazi ya chini walilipwa shilingi milioni 1.5 kwa miezi yote hiyo. Hapa Kamati inauliza ni kigezo gani kimetumika kufanya malipo hayo?

Mheshimiwa Spika, Kamati inaamini kuwa Serikali yetu ni sikivu hivyo maeneo hayo machache ambayo hayakufanyiwa kazi, yatashughulikiwa. Naomba nitumie fursa hii kumshukuru Waziri wa Nishati na Madini, Mheshimiwa William M. Ngeleja, kwa ziara nzuri aliyoifanya Kiwira mwezi Septemba, 2009 ambayo iliwapa Wafanyakazi wote wa Mgodi huo matumaini mapya. Nimshukuru vilevile Naibu wake Mheshimiwa Adam Kighoma Malima, pamoja na watendaji wote wa Wizara ya Nishati na Madini na Wizara nyingine ambazo kwa namna ya pekee kabisa zimeweza kushughulikia suala hili hadi kufikia hatua ilivyo sasa. Nichukue fursa hii pia kumpongeza Ndugu David Kitundu Jairo, kwa kuteuliwa kuwa Katibu Mkuu wa Wizara ya Nishati na Madini, Kamati inamhakikishia ushirikiano mzuri. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru Wajumbe wote wa Kamati ya Bunge ya Nishati na Madini pamoja na Waheshimiwa Wabunge wote kwa busara, uvumilivu na umahiri waliouonesha wakati wote tulipokuwa tukishughulikia suala la Mgodi wa Kiwira. Tunawashukuru na kuwapongeza kwa dhati.

Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru kwa dhati Wajumbe wa Kamati ya Nishati na Madini, kwa michango yao ambayo imewezesha kutoa Taarifa katika muda mfupi.

Mheshimiwa Spika, naomba orodha ya Wajumbe ataisoma Mwenyekiti atakapowasilisha taarifa kuhusu Richmond.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha. (*Makofi*)

MHE. ENG. STELLA M. MANYANYA: Mheshimiwa Spika, naafiki.

(*Hoja ilitolewa iamuliwe*)

SPIKA: Ahsante sana Makamu Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini Dokta Harrison Mwakyembe. Kama tulivyokubaliana, sasa nitamwita Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, Mheshimiwa William Shellukindo kwa ajili ya Taarifa ya *Richmond*.

**Taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini kuhusu
Taarifa ya Utekelezaji wa Maazimio ya Bunge kuhusu Mkataba
baina ya *TANESCO* na *Richmond Development Company LLC***

MHE. WILLIAM H. SHELLUKINDO (MWENYEKITI WA KAMATI YA NISHATI NA MADINI): Mheshimiwa Spika, napenda kukuarifu kwamba sasa niko tayari kutoa maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini, kuhusu taarifa ya utekelezaji wa Maazimio ya Bunge kuhusu mkataba baina ya *TANESCO* na *Richmond Development Company LLC*.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote na kwa mujibu wa Kanuni ya 99(7) ya Kanuni za Bunge, Toleo la 2007, napenda kushukuru kwa kunipa fursa hii ili kwa niaba ya Wajumbe wenzangu wa Kamati ya Bunge ya Nishati na Madini, niweze kuwasilisha Maoni ya Kamati hiyo kuhusu Utekelezaji wa Maazimio ya Bunge kuhusu Mkataba baina ya *TANESCO* na *Richmond Development Company LLC*.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii ya Serikali ilitanguliwa na Taarifa mbili zilizowasilishwa Bungeni na Waziri Mkuu, Mheshimiwa Mizengo Pinda, tarehe 28 Agosti, 2008, tarehe 11 Februari, 2009 na Taarifa moja iliyokabidhiwa na kujadiliwa na Kamati, ambazo zililitaarifu Bunge kuwa utekelezaji wa Maazimio 10 kati ya 23 yaliyotolewa na Bunge, yamefanyiwa kazi hadi mwezi Februari, 2009 na Maazimio 13 bado yalikuwa hayajakamilika. Maazimio hayo 13 ni: Nambari 1,2,3,5,7,8,9,10,11,13,14,15 na 18.

Mheshimiwa Spika, Kamati yangu katika maoni yake kuhusu taarifa hizo tatu za awali za Serikali, inatoa maoni ya jumla na sasa inaendelea kutoa maoni ya jumla kuhusu maeneo ambayo yalirudishwa Serikalini kwa ajili ya kufanyiwa kazi, lakini katika utangulizi wa taarifa tuliyopata kulikuwa na eneo moja ambalo tulitaka kuliwekea msisitizo na hii ni kuhusu suala la uchunguzi wa kina (*due diligence*), Serikali inakiri kuwa uchunguzi wa kina haukufanyika ila Kamati ya Majadiliano iliamini maelezo yaliyowasilishwa na Mwakilishi wa Kampuni ya *Pratty & Whitney* na kwamba kwa vigezo vilivyowekwa, *Richmond Development Company LLC* iliwashinda wazabuni wengine.

Mheshimiwa Spika, Kamati inapenda kusisitiza kuwa masuala haya ya ujumla yalishaelezwa vizuri na kufungwa kwenye Taarifa Rasmi ya Bunge na Kamati haiwezi kufungua mjadala mpya. Kwanza, hapakuwa na mwakilishi wa *Pratty & Whitney* kwenye majadiliano kama ambavyo kampuni hiyo ilivyo lithibitishia Bunge kwa maandishi kuwa haikutuma mwakilishi. Pili, vigezo ambavyo *Richmond Development Company LLC* inadaiwa kushinda, viliangaliwa nje ya Sheria ya Ununuzi wa Umma na Kanuni zake, kwa hiyo, kwa sababu haya yalishaelezwa mwanzoni, hayataendelezwa katika maelezo nitakayotoa kwa sababu tulishayafunga na si masuala ya mjadala kwa Bunge tena.

Mheshimiwa Spika, hatua za utekelezaji wa Maazimio yaliyorejeshwa Serikalini. Azimio Na. 1 na 2. Maudhui ya Maazimio Namba 1 na 2 yanafanana kwa sababu yalielekeza Serikali kufanya mapitio upya ya Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2004 kwa lengo la kuiboresha na kuipa Mamlaka ya Udhhibiti wa Ununuzi wa Umma (*PPRA*) nguvu zaidi za udhibiti na uwezo wa kuchukua hatua pale Sheria na Kanuni zinapokiukwa, badala ya kutoa ushauri tu kama ilivyo sasa. Vilevile, Maazimio haya yalitaka *PPRA* isiwajibike Wizara ya Fedha ambayo nayo ni Taasisi ya Ununuzi (*procuring entity*), badala yake iwe chombo huru.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa Serikali, Serikali imekamilisha mchakato wa Mapendekezo ya Marekebisho ya Sheria ya Ununuzi wa Umma (Sura ya 410) na Muswada husika utawasilishwa Bungeni katika Mkutano wa mwezi Aprili, 2010 kulingana na Ratiba ya Vikao vya Bunge.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeridhika na hatua iliyofikiwa katika kutekeleza Azimio hili na inaishauri Serikali kuendelea kushughulikia suala hilo na kuwasilisha taarifa kwenye Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Fedha na Uchumi. Mantiki ya hii ni kwamba sasa Bunge halitakuwa na haja ya kuletewa Taarifa Rasmi tena isipokuwa haya ambayo yanaendelea yapelekwe kwenye Kamati ya Bunge.

Mheshimiwa Spika, Azimio Na. 3, Mkataba kati ya *TANESCO* na *Richmond Development Company LLC (uliorithiwa na Dowans Holdings S.A.)* na ile kati ya *TANESCO* na *IPTL, SONGAS, AGGREKO* na *Alstom Power Rentals*, ipitiwe upya mapema iwezekanavyo kama ambavyo Mikataba ya Madini ilivyopitiwa upya na Serikali. Bila kufanya hivyo, mzigo mkubwa wa gharama za umeme utawaelelea Wananchi na kushindwa kufikia azma ya Serikali ya maisha bora kwa kila Mtanzania.

Mheshimiwa Spika, awali Serikali ililifahamisha Bunge kuwa, mwaka 2005 kulifanyika marekebisho katika Mikataba ya Mradi wa Songosongo kwa lengo la kuweka kipengele cha kuiruhusu Serikali/*TANESCO* kubadili mtaji uliotumika kwenye kuweka mitambo ya *MW 70* kuwa mkopo, pale ambapo fursa ya *refinancing* itakapojitokeza kwa lengo la kupunguza kiwango cha gharama ya *capacity charge*. Maelewano hayo yapo katika Mikataba kati ya Serikali/*TANESCO*, Benki ya Dunia, Benki ya Wawekezaji wa Ulaya (*European Investment Bank*) na *SONGAS*. Kiasi cha fedha kilichokubalika kwa ajili ya uwekezaji wa mpango huo wa *refinancing* zilitokanana na mkopo wenye masharti nafuu ya riba isiyozidi asilimia 0.7 kutoka Benki ya Dunia wa Dola za Kimarekani milioni 42 (takribani shilingi 56.7 bilioni), ambazo Serikali ilikopeshwa kwa ajili ya ujenzi wa Mradi wa Songosongo. Kama Serikali ilivyoahidi, hadi kufikia tarehe 25 Agosti, 2009, Mchakato wa *refinancing* wa Mradi huo wa Songas ulikamilika. Hatua hiyo imewezesha kiwango cha *capacity charge* kinacholipwa na *TANESCO* kwa Songas kupungua kutoka Dola za Kimarekani Milioni 3.055 kwa mwezi hadi kufikia Dola za Kimarekani milioni 1.8 kwa mwezi kuanzia mwezi Septemba, 2009.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeridhika na maelezo ya Serikali lakini inasisitiza kwamba Sheria ya Ununuzi wa Umma na Kanuni zake zifuatwe katika mikataba mingine itakayokuja. Aidha, Kamati inaipongeza Serikali kwa hatua iliyofikiwa katika kurekebisha mkataba wa Songas na kuhimiza utaratibu huo uendeleo kwenye mikataba mingine iliyobaki. Pia, Serikali iangalie uwezekano wa kuingia mikataba ambayo haitawajibika kulipa *capacity charges* kama ilivyofanya kwenye mkataba wake na *ARTUMAS*.

Mheshimiwa Spika, kwa upande mwingine, Kamati imeridhika na maelezo ya Serikali ya kuchukua ushauri wa *Model Power Purchase Agreements (MPPA)* kupitia Mshauri Mwelekezi. Hata hivyo, Kamati inasisitiza kuwa Serikali iweke utaratibu wa kuwajengea uwezo wataalamu wetu wa ndani. Wataalamu wetu wa ndani washirikiane na wataalamu kutoka nje ili kupata uzoefu zaidi hivyo kuondoa ulazima wa kutegemea wataalamu kutoka nje siku zijazo.

Mheshimiwa Spika, Azimio Na. 8 na 14, Maudhui ya MaAzimio haya yanafanana kwa sababu yaliitaka Serikali iwawajibishe Viongozi wenye dhamana ya kisiasa waliokuwa Mawaziri wa Wizara ya Nishati na Madini ambao wakati ule alikuwa ni Mheshimiwa Dkt. Ibrahim Msabaha na Mheshimiwa Nazir Karamagi. Utekelezaji wa Serikali wa sasa, Vyombo vya Dola vimekamilisha uchunguzi wake wa ndani ya Nchi kuhusu suala hili. Zoezi linaloendelea ni kufanya uchunguzi wa nje ya Nchi kwa kushirikiana na Vyombo vya Dola vya Kimataifa. Serikali imevihimiza Vyombo vya Dola vinavyohusika kuhitimisha suala hili.

Mheshimiwa Spika, Kamati imezingatia mchakato huo na hivyo inapendekeza kwa Bunge kuwa hatua hii iendelee chini ya usimamizi wa Serikali yenyewe na utakapokuwa tayari, Serikali itoe taarifa kwenye Kamati ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama.

Mheshimiwa Spika, Azimio Na. 11, Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma ya Mwaka 1995 (*The Public Leadership Code of Ethics Act*), ifanyiwe marekebisho makubwa ili kudhibiti utaratibu unaoonekana wa kawaida sasa wa Viongozi Waandamizi wenye dhamana ya kisiasa kuendelea na biashara zao binafsi wakiwa madarakani, jambo ambalo lina mgongano wa kimaslahi. Serikali ianze rasmi maandalizi ya majadiliano ya kina kuhusu suala hili ndani na nje ya Bunge kwa kuwashirikisha wadau mbalimbali. Utekelezaji wa Serikali, Kikundi Kazi (*Task Force*) kilichoundwa na Serikali ili kushughulikia Azimio hili, kimeandaa Waraka wenye Mapendekezo ya kurekebisha Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma, (Sura 398), ambao hivi sasa upo katika ngazi ya kujadiliwa na Kamati ya Makatibu Wakuu (IMTC). Mapendekezo ya Waraka huo yanalenga kuweka utaratibu mahsusi kwa viongozi Waandamizi wenye dhamana ya kisiasa na Watendaji wa ngazi ya juu katika utumishi wa Umma, kutenganisha shughuli zao za biashara na Uongozi wa Umma ili kuepusha migongano ya Kimaslahi katika utendaji wao.

Mheshimiwa Spika, pamoja na hatua hiyo, Serikali kwa kuzingatia umuhimu na uzito wa suala hili, imeona kuwa upo umuhimu wa kuwashirikisha Wananchi na Wadau wengi zaidi katika mchakato wa marekebisho ya Sheria hiyo ili kupata maoni na ushauri zaidi utakaoendana na hali halisi ya wakati na mazingira ya sasa. Kutokana na hali hiyo, muda zaidi utahitajika ili kukamilisha zoezi hili. Hivyo, Serikali inatarajia kuwasilisha Muswada wa Marekebisho hayo katika Mkutano wa Bunge ujao.

Mheshimiwa Spika, Kamati imekubaliana na maelezo ya Serikali lakini inashauri Serikali kuwasilisha Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma ya mwaka 1995 (*The Public Leadership Code of Ethics Act, 1995*) ili ufanyiwe marekebisho na kupelekwa kwenye Kamati ya Bunge ya Katiba, Sheria na Utawala kabla ya Bunge hili kumaliza muda wake.

Mheshimiwa Spika, Azimio Na. 13, Serikali izihusishe Kamati za Kudumu za Bunge kwenye hatua za awali za maandalizi ya Mikataba mikubwa ya muda mrefu ya kibiashara ili kuondokana na utaratibu uliopitwa na wakati kwamba Mikataba ya Kibiashara ni siri hata kwa walipa kodi wenyewe. Aidha, Serikali ihakikishe kuwa, Kamati zote za Bunge zinapitia Mikataba mikubwa ya muda mrefu ya kibiashara chini ya sekta zao ili kuliondolea Taifa mizigo isiyo ya lazima. Utekelezaji wa Serikali, Ofisi ya Waziri Mkuu kwa kushirikiana na Ofisi ya Bunge, imeunda Timu ya Wataalamu ambao wanaandaa utaratibu muafaka wa kufanya utafiti katika Mabunge ya Nchi za Jumuiya ya Madola, ili kupata uzoefu zaidi utakaosaidia katika

utekelezaji wa suala hili. Hadi sasa hatua iliyofikiwa ni kuwa, utafiti umefanyika kwa njia ya mtandao katika Mabunge ya Nchi za Uganda, Canada, New Zealand, Malaysia, Australia na Afrika Kusini ili kujifunza na kupata uzoefu wa namna Serikali inavyoweza kuzishirikisha Kamati za Bunge katika masuala yenye maslahi makubwa kwa Taifa.

Mheshimiwa Spika, matokeo ya utafiti huo, yanaonyesha kuwa, baadhi ya Nchi kama vile Uganda, Canada na New Zealand ambazo ni Wanachama wa Wabunge ya Jumuiya ya Madola (*CPA*), kuna Utaratibu wa kutumia Kamati Moja inayojulikana kama *Parliamentary Business Committee* ambayo ina Mamlaka Maalum ya kushughulikia jambo ambalo Bunge linaona kuwa na umuhimu wa kipekee Kitaifa. Kwa Mfano, Kamati hiyo inaweza kupewa jukumu la kupitia Mikataba Mikubwa ya Kibiashara bila kuathiri Taratibu za Serikali na zile za Mikataba husika. Baada ya zoezi la utafiti kwa njia ya mtandao kukamilika, Serikali kwa kushirikiana na Ofisi ya Bunge, inatarajia kutuma Wataalamu kutembelea baadhi ya Mabunge ya Nchi hizo ili kujionea hali halisi na kuzungumza na Viongozi wa Mabunge hayo kuhusu jinsi wanavyotekeleza jukumu hilo na hatimaye kushauri namna bora ya kutumia uzoefu huo katika Bunge letu.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeridhika na maelezo yaliyotolewa na Serikali na inaona kuwa utekelezaji wa Azimio hili umepiga hatua nzuri na imethibitisha kuwa utaratibu huo unatumika vizuri kwenye baadhi ya nchi kupitia Kamati inayoitwa *Parliamentary Business Committee*. Aidha, Kamati inashauri kuwa tunaweza kuwa na utaratibu wetu wenyewe wa kutumia Kamati zetu za kisekta zikishirikiana na Kamati ya Fedha na Uchumi badala ya kuunda Kamati nyingine ambayo pengine inaweza isiwe na kazi za kudumu.

Mheshimiwa Spika, Azimio Na. 10, Gavana wa Benki Kuu pamoja na Bodi ya Wakurugenzi, wachunguze kwa makini uhalali wa malipo ya ziada (US\$ 4,865,000) yaliyofanywa kwa *Dowans Holdings S.A* iliyorithi majukumu ya *Richmond Development Company LLC* na kuwachukulia hatua waliohusika na uzembe huo. Benki Kuu ya Tanzania imerejea tena kufanya uchunguzi kuhusu suala hili. Uchunguzi huo umeonyesha kuwa ni kweli kuwa kiasi cha US\$ 4,865,000 kilicholipwa kwa Kampuni ya *Dowans Holdings S.A* tarehe 2 Februari 2007 kwa ajili ya usafirishaji wa mitambo ya kukodi ya umeme wa dharura kwa ndege ni zaidi ya kiasi cha US\$ 30,696,598 cha gharama za awali (*Mobilisation Cost*) kilichoainishwa kwenye barua ya dhamana ya Benki (*Letter of Credit*) ya tarehe 25 Agosti 2006 na ile ya tarehe 28 Desemba 2007.

Ongezeko hilo la US\$ 4,865,000 lilitokana na uamuzi wa Serikali wa kusafirisha mitambo kwa njia ya ndege badala ya meli kwa kuzingatia hali ya udharura wa umeme iliyokuwepo wakati huo na hivyo kuepusha Nchi kuingia gizani. Uamuzi huo ulifikiwa katika Kikao kilichofanyika Wizara ya Nishati na Madini tarehe 4 Oktoba 2006. Malipo hayo yaliidhinishwa na Mamlaka zote zinazohusika ikiwemo *TANESCO*, Wizara ya Nishati na Madini na Hazina baada ya kupata ushauri wa kisheria kutoka kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali. Hata hivyo, baada ya Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kufanya Uchunguzi Maalum kuhusu suala hili, alishauri kwamba, kwa kuwa Dola za Kimarekani US\$ 30,696,598 ambazo Serikali ilizitoa kama malipo ya awali (*Mobilisation Cost*) zilikuwa pia zimezingatia usafirishaji wa mitambo kwa njia ya meli, hivyo ni kweli kuwa gharama hizo za usafirishaji wa mitambo kwa

njia ya meli sharti ziondolewe na kurejeshwa Serikalini ili kubakiza gharama za usafiri wa ndege pekee badala yake.

Mheshimiwa Spika, Kamati inampongeza Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa kuchunguza kwa umakini na kugundua kuwa malipo ya usafirishaji wa mitambo ulifanyika mara mbili, yaani kwa kutumia ndege na meli. Hivyo, Serikali iendelee kufuatilia suala hili ili fedha hizo zirejeshwe Serikalini.

Mheshimiwa Spika, Azimio Na. 15, utaratibu wa kuteua Wakurugenzi na Makamishna katika Wizara kuwa Wajumbe wa Bodi za Wakurugenzi wa Mashirika yaliyo chini ya Wizara zao, unazua mgongano wa kimaslahi na kudhoofisha usimamizi pamoja na uwajibikaji, hivyo Serikali iupige marufuku mara moja.

Katika maelezo ya awali yaliyotolewa tarehe 28 Agosti 2008 kuhusu Azimio hili, Serikali ilieleza kuwa, ni kweli kuwa huenda katika baadhi ya maeneo, mfumo huu wa uteuzi wa Wakurugenzi au Makamishna kuwa Wajumbe wa Bodi za Mashirika ya Umma unaweza kuwa na matatizo. Hata hivyo, Serikali inaona kuwa mfumo huu unaweza kuwa na athari zaidi pale ambapo Wajumbe hao ni Watendaji Wakuu wa Wizara. Hali hii inaweza kuwa na athari pale inapotokea kuwa Mtendaji Mkuu (Katibu Mkuu) ni Mwenyekiti wa Bodi. Kwa kuzingatia hali hiyo, Serikali tayari imekwishafuta utaratibu wa kuwateuwa Makatibu Wakuu kuwa Wenyevidi wa Bodi za Wakurugenzi wa Taasisi au Wakala za Serikali (*Executive Agencies*) zilizo chini ya Wizara wanazoziongoza. Kwa upande wa Watumishi wengine Waandamizi, Serikali bado inaona utaratibu huo uendelee katika baadhi ya Bodi ili kusaidia katika kusukuma na kutekeleza masuala yaliyo chini ya Wizara zao kwa Maslahi ya Taifa letu.

Mheshimiwa Spika, Kamati imekubaliana na hatua iliyochukuliwa na Serikali, ila inashauri Serikali kuwa makini zaidi ili matatizo yaliyojitokeza hapo nyuma yasitokee tena.

Mheshimiwa Spika, Azimio Na. 18, wamiliki wa *Richmond Development Company LLC* na *Richmond Development Company (T) Ltd* wafunguliwe kesi ya jinai mara moja kwa udanganyifu na ujanja wa kuiibia Serikal., Serikali iliunda Kamati Maalum ya Vyombo vya Dola kufanya uchunguzi kwa kushirikiana na Vyombo vya Dola vya Kimataifa. Vyombo hivyo vilitakiwa kufanya upelelezi wa kina wa Wamiliki na Wawakilishi wa *Richmond Development Company LLC* waliopo ndani na Nje ya Nchi. Hadi sasa kazi hiyo bado inaendelea ambapo Vyombo vya Dola vya Ndani vinashirikiana kwa ukaribu na vile vya Kimataifa ili kukamilisha uchunguzi huo. Aidha, mmoja wa wawakilishi wa *Richmond Development Company LLC* Bwana Naeem Gire aliyefikishwa Mahakamani kwa mara ya kwanza tarehe 13 Januari 2009 kwa makosa ya jinai bado upelelezi wa kesi yake unaendelea na Serikali imevihimiza Vyombo vya Dola vya Nje kukamilisha uchunguzi wa suala hili ili liweze kuhitimishwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati imezingatia hatua ziliyofikiwa na Serikali na inasisitiza kuwa wamiliki wa *Richmond Development Company LLC* wafikishwe Mahakamani na Serikali itoe taarifa kwa Kamati ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama.

Mheshimiwa Spika, Maazimio Na. 5, 7, 9 na 14, maudhui ya Maazimio haya yanafanana kwa sababu yaliitaka Serikali kuwawajibisha Watumishi wote wa Umma waliohusika katika

majadiliano ya machakato mzima wa mkataba baina ya *TANESCO* na *RICHMOND*, pamoja na wale wa TAKUKURU. Baada ya Serikali, kupitia tena upya na kwa uangalifu tuhuma zilizotolewa na Kamati Teule ya Bunge na papo hapo kurejea mchakato mzima wa mashtaka, utetezi na maamuzi yaliyotolewa na Mamlaka za Nidhamu kuhusu Watumishi wa Umma waliokusika katika suala hili:-

- Serikali imeridhika na maamuzi ya Mamlaka za Nidhamu za kuwafutia mashtaka jumla ya Watumishi Watano (5) ambao walifunguliwa Mashtaka ya Nidhamu yasiyowahusu. Kati ya Watumishi hao, Watumishi wawili walikuwa wa Sekretarieti ya Kamati ya Wataalam na ile ya Majadiliano na hivyo kuonekana kuwa hawakuwa na wajibu wa kutoa maamuzi au ushauri kwa Serikali;

- Watumishi wengine watatu walionekana kuwa hawakuhusika moja kwa moja kwenye mchakato wa Zabuni hiyo, bali walitumika kwa nyakati tofauti katika kutoa ushauri kwa Wizara ya Nishati na Madini kuhusiana na suala hili. Kwa mantiki hiyo, Serikali imeridhika na uamuzi wa Mamlaka zao za Nidhamu za kuwafutia Mashtaka;

- Kwa upande wa Wajumbe wengine waliobaki katika Kamati ya Wataalamu na ile ya Majadiliano (GNT), Serikali imezingatia maelezo ya utetezi wao na imeridhika na maamuzi yaliyotolewa na Mamlaka zao za Nidhamu za kuwandolea Mashtaka. Hii ni kwa sababu imeridhika kuwa kila Mamlaka ya Nidhamu ilitekeleza zoezi la hatua za Nidhamu kwa Mujibu wa Sheria, Kanuni na Taratibu zinazotawala Utumishi wa kila Mtumishi husika.

Mheshimiwa Spika, Kamati imezingatia maoni yaliyotolewa katika ripoti hii. Tofauti na ripoti iliyowasilishwa mwezi Agosti, 2009 kwa kuwa haikutoa maelezo yoyote juu ya suala hili. Tungependa tufafanue hapa, kwamba ripoti iliyotolewa mwezi Agosti 2009 ilikuwa imeeleza tu kwamba Mamlaka za Nidhamu zimewaondolea mashtaka hawa. Serikali yenyewe haikusema lolote, lakini safari hii Serikali imesema baada ya kupitia michakato ya mashtaka hayo ya nidhamu. Katika ripoti yake Serikali, tunapenda kunukuu kifungu kimoja ambacho kinaweka suala hili sawa na kwamba kwa hatua ya kujiuzulu kwa aliyekuwa Waziri Mkuu pamoja na Mawaziri wawili waliowahi kuongoza Wizara ya Nishati na Madini kwa kutekeleza dhana nzima ya uwajibikaji katika suala hili linalohusu Zabuni kati ya *TANESCO* na *Richmond development Company LLC*. Basi hiyo kwa upande wa Bunge tunaona hatua hiyo, imetosheleza matakwa ya Bunge kwa watumishi wengine waliobaki wangeweza kushughulikiwa kwenye ngazi zao huko maana hawawajibiki kwa vyovyote vile kwenye Bunge moja kwa moja. Wanaowajibika kwenye Bunge moja kwa moja ni wale ambao ni *political appointees*, Mawaziri pamoja na Makatibu Wakuu lakini kwa upande wetu, tunashauri kwamba kungekuwa na kuwafuatilia hawa pengine wana tabia hizo za kuingiza kwenye matatizo ili wasije wakaingiza Viongozi wengine kwenye matatizo kama yatatokea nafasi nyingine. Kwa hiyo, Kamati inashauri Bunge likubaliane na maelezo hayo kwa kuzingatia msingi huo wa uwajibikaji.

Mheshimiwa Spika, Azimio Na. 9, Mkurugenzi Mkuu wa TAKUKURU na Maofisa wa TAKUKURU walioshiriki katika Zoezi la Uchunguzi na kuandaa Taarifa ya *Richmond Development Company LLC* wawajibishwe kwa manufaa ya umma. Utekelezaji wa Serikali, Serikali baada ya kupitia mchakato wa mashtaka, utetezi pamoja na maamuzi ya Mamlaka za Nidhamu za Mkurugenzi Mkuu wa TAKUKURU pamoja na wataalamu nane wa TAKUKURU

waliohusika katika kufanya uchunguzi wa suala hili, imeridhika na maamuzi yaliyotolewa na Mamlaka hizo.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeona kuwa haitakuwa haki kutolea maelezo au majibu kwa Serikali kuhusu Azimio hili kwa sababu Mkurugenzi Mkuu wa TAKUKURU ameanzisha zoezi la kuwachunguza Wabunge. Kwa hali hiyo, Kamati yangu haikuweza kulizungumza hili na kwa mantiki hiyo basi tunaliomba Bunge likubali kwamba suala hili liachwe kwenye Mamlaka ya Juu ya Nchi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Kamati inapenda kuwashukuru Waheshimiwa Mawaziri, Mheshimiwa Philip Marmo, (Mb) Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu, (Sera, Uratibu na Bunge), Mheshimiwa William M. Ngeleja, (Mb) Waziri wa Nishati na Madini na Mheshimiwa Adam K. Malima, (Mb), Naibu Waziri wa Nishati na Madini, kwa kushirikiana na Kamati katika kujadili suala hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru kwa dhati Wajumbe wa Kamati ya Nishati na Madini, kwa michango yao ambayo imewezesha kutoa Taarifa katika muda mfupi. Napenda kuwatambua wajumbe hao ambao vilevile ndio waliohusika kwenye taarifa iliyowasilishwa kabla ya hii, iliyowasilishwa na Mheshimiwa Dr. Harrison Mwakyemba Makamu Mwenyekiti. Nao ni Mheshimiwa Dk. Harrison G. Mwakyembe, Makamu Mwenyekiti, Mheshimiwa Faida M. Bakar, Mheshimiwa Asha M. Jecha, Mheshimiwa Yahya K. Issa, Mheshimiwa Halima M. Mamuya, Mheshimiwa Eng. Stella M. Manyanya, Mheshimiwa Abdul Jabir Marombwa, Mheshimiwa Rita Louis Mlaki, Mheshimiwa Mohammed H.J. Mnyaa, Mheshimiwa Kilontsi Mporogomyi, Mheshimiwa Dk. James A. Msekela, Mheshimiwa Omar Shekha Mussa, Mheshimiwa Fred T. Mpendazoe, Mheshimiwa Victor K. Mwambalaswa, Mheshimiwa Charles N. Mwera, Mheshimiwa Daniel Nsanzugwanko, Mheshimiwa Esther K. Nyawazwa, Mheshimiwa Christopher O. Ole Sendeka, Mheshimiwa Mohammed S. Sinani, Mheshimiwa Lolesia J.M. Bukwimba na mimi Mheshimiwa William H. Shellukindo nikiwa Mwenyekiti wao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mwisho, namshukuru kabisa Katibu wa Bunge Dk. Thomas D. Kashillilah na Watendaji wote wa Ofisi ya Bunge, kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake. Vilevile, nawashukuru Makatibu wa Kamati Ndugu Lina Kitosi na Ndugu Stella Bwimbo, kwa kuihudumia vema Kamati hadi kukamilika kwa Taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha. *(Makofi)*

MHE. DANIEL N. NSANZUGWANKO: Mheshimiwa Spika, naafiki.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

SPIKA: Nakushukuru sana Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, Mheshimiwa William Shellukindo.

Waheshimiwa Wabunge, kama tulivyokubaliana baada ya Kamati kuwasilisha taarifa, kuhusu taarifa za Serikali za mambo hayo wawili watakuwepo wachangiaji. Lakini kabla sijawaita, naomba nitangaze matokeo ya kura tulizopiga ili wale ambao wanahusika waweze kutulia ama kujiliwaza. Jumla yetu ilikuwa wapiga kura 198, tuliopigia kura ni 197. Kura tano zimeharibika, nadhani kwa makusudi tu, unajua hata humu tunao jamaa watukutu kidogo, sidhani kama ni kutokujua kusoma na kuandika. Kwa hiyo, matokeo ni kama ifuatavyo: Mheshimiwa Dr. Haji Mwita Haji, amepata kura 70 na Mheshimiwa Luhaga J. Mpina amepata kura 117. Kwa hiyo, namtangaza rasmi Mheshimiwa Luhaga J. Mpina kuwa mwakilishi wetu katika ile Tume ya Vyuho Vikuu. Ahsante sana. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, kuhusu Kiwira, nina mchangiaji mmoja na kuhusu Richmond ninao watano. Sasa nawachanganya tu pamoja. Kwa hiyo, tuna wachangiaji sita hadi sasa na nadhani inatosha. Kwa hiyo, walivyojipanga ni kama ifuatavyo: hii nitoe ufafanuzi kwa wale wanaosema Spika huwa anateua watu wa kungea Bungeni. Orodha hii naipata kutoka kwa Makatibu hapa, siyo mimi nateua, yaani ninawapenda wazungumzaji wanaozungumza sana, ni wale ambao wanakereketwa na masuala haya na mimi sina haki ya kuwazuia kusema. Kwa hiyo, wa kwanza ni Mheshimiwa Fred Mpendazoe, atafuatiwa na Mheshimiwa Mohamed Habib Mnyaa, Mheshimiwa Christopher Ole-Sendeka, Mheshimiwa Dr. Wilbrod Slaa, Mheshimiwa Juma Killimbah na hatimaye wa mwisho Mheshimiwa Mhandisi Stella Manyanya.

MHE. FRED T. MPENDAZOE: Mheshimiwa Spika, naomba nikushukuru sana kwa kunipa nafasi hii ili niweze kuchangia katika hoja hii. Mimi nadhani niende katika ushauri wako uliosema kwamba unaweza ukachanganya, kwa hiyo, nitazungumzia kidogo kidogo sehemu zote.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote, naomba kwa dhiti, niunge mkono mapendekezo yote yaliyotolewa na Kamati ya Nishati na Madini. Naomba niipongeze Kamati hii, kwa kufanya kazi vizuri na kwa makini sana na kwa uzalendo sana. Naomba nimpongeze sana Mwenyekiti wa Kamati hii na Makamu wake, kwa kuongoza vyema Kamati hii mpaka tunafikia hatua hii nzuri sana na nadhani ya kuhitimisha masuala mazito ambayo tumekuwa nayo kwa muda mrefu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba vile vile kwa kifupi sana nikupongeze wewe, Mheshimiwa Naibu Spika na Wenyeviti wote, kwa kazi nzuri mnayofanya ya kuongoza mijala katika Bunge letu Tukufu na kutokana na uongozi wenu mahiri ukiongozwa na wewe Mheshimiwa, mmelipa heshima kubwa sana Bunge letu la Tanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba nichangie maeneo mawili tu katika suala la Kiwira. La kwanza, naunga mkono sana mapendekezo yaliyotolewa kuhusu ile shilingi bilioni 17 ambayo ilikopwa na ilidhaminiwa na Serikali kwa wawekezajil ili waweze kufanya ukarabati. Mimi nilifika Kiwira pamoja na Kamati lakini tuliona ukarabati haukufanyika kama inavyopaswa au haukufanyika kabisa. Kwa hiyo, naunga mkono maoni ya Kamati kwamba kufanyike ufuatiliaji ulio mzuri kuhusu suala hili na liweze kuhitimishwa vizuri na Serikali kwa manufaa ya Taifa.

Mheshimiwa Spika, Vile vile naunga mkono suala la vifaa vilivyozwa. Kama Kamati ilivyosema, kumekuwa na malalamiko sana kuhusu vifaa vingi vilichukuliwa na vikauzwa. Nilidhani suala hili vile vile Serikali iliharakisha na iweze kulikamilisha.

Mheshimiwa Spika, nadhani katika suala zima la Kiwira na masuala mengine ambayo tunayazungumza katika Bunge hili yakiwemo ya *Richmond* na mambo mengine, tungeweza kujifunza kitu Watanzania, itatusaidia sana kwa siku za mbele. Mimi naona fundisho ambalo tunalipata, niliseme kwa maneno yaliyosemwa na Rais Barrack Obama siku ya kwanza kabisa anaingia Ikulu. Alisema maneno ambayo yatatusaidia Watanzania wote baada ya kupita katika kipindi hiki tukijadili masuala haya mazito. Naomba ninukuu aliyosema Rais Obama:-

“Utumishi wa Umma si fursa ya kujinufahisha binafsi au kunufaisha rafiki au wapambe na wala si fursa ya kutukuza itikadi za kisiasa. Utumishi wa Umma ni dhamana na fursa adhimu kwa ajili ya kulinda na kutetea maslahi ya wananchi wote.”

Mheshimiwa Spika, nadhani tupate fundisho hili, litatusaidia sisi Watanzania au Mtanzania yeyote kwa sasa atakayeweza kupata dhamana kubwa ya kuongoza nchi.

Mheshimiwa Spika, kingine tu naomba niwaeleze Watanzania, kila haki ina wakati wake. Kwa suala la *RICHMOND*, naunga mkono maoni yaliyotolewa na Kamati na naipongeza sana Kamati hii kufanya kazi kwa makini sana, labda niseme tu lile suala la mwisho lilioachiwa. Nadhani ni vyema suala hilo lizingatiwe kwa sababu halikukaa vizuri na hasa ukiangalia Katiba ya nchi yetu Ibara ya 8 inayosema:-

“Serikali inapata madaraka na inapata mamlaka kutoka kwa wananchi, lakini vile vile Serikali inawajibika kwa wananchi kupitia Bunge”.

Mheshimiwa Spika, hayo yote tuyazingatie na tufanyie kazi kulingana na Katiba yetu. Kwa sababu Katiba yetu ni Sheria Mama. Sheria zote zinatokana na Katiba yetu. Tukizingatia haya, uendeshaji wa nchi, utakuwa kweli kwa manufaa na kwa maslahi ya Watanzania wote.

Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi, ya kwangu yalikuwa ni hayo, ahsante sana. (*Makofi*)

MHE. ENG. MOHAMED HABIB JUMA MNYAA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipatia nafasi na mimi nitoe machache katika taarifa hii ya Kamati iliyowasilishwa. Kwanza na mimi nikiri ni Mjumbe wa Kamati hii na katika taarifa hii na mimi kuna *input* zangu nyingi, lakini mimi kama kawaida nasema nimewasilisha siwezi kusema naunga mkono moja kwa moja lakini tumewasilisha.

Mheshimiwa Spika, nichukue nafasi hii kuongelea pande zote kama ulivyosema na kwa maana hiyo, nianze Kiwira, kama taarifa ya kwanza iliyowasilishwa. Tulipokea taarifa ya Serikali hapa Bungeni ambayo ilitoa historia ndefu ya Kiwira kuanzia mwaka 1988 na uzalishaji ulivyoanza kuanzia mkaa wa mawe kiwanda cha Mbeya *Cement* mpaka ikaonekana una *ash content* nyingi, mpaka ikaja *stage TANESCO* hawataki kununua ule umeme kuingiza kwenye gridi kwa wakati ule walikuwa na umeme wa kutosha, mpaka ikafika *stage* ya kufilisika.

Mheshimiwa Spika, taarifa hizo zote tulizopewa na Serikali ambayo ilikuwa mwezi oktoba 22 mwaka 2009. Kuna masuala ambayo inonekana Serikali inajichanganya yenyewe na inabidi itupatie ufafanuzi. Kwa mfano, ni dhahiri kwamba *Kiwira Coal Mine Limited*, baada ya kuonekana iko katika hali mbaya, ilikuja kampuni ya *Wonan International* ya China na ikafika makubaliano kwamba isamehewe Jamuhuri ile deni la shilingi milioni hamsini, kwa hivyo, ile kampuni ya China ichukue asilimia sitini na mbili na Serikali ibakie na thelathini na nane. Lakini bado kutokana na tatizo la TANESCO kutokukubali kununua umeme kuingiza kwenye gridi na kampuni ile nayo ikashindwa, kwa hivyo, kampuni ya Kiwira katika hali ya kufilisika ilipofika mwaka 1997 kwa GN.547/1997 ikabinafsishwa, yaani ikaingizwa katika orodha ya ubinafsishaji ya Mashirika ya Umma,

Sasa tatizo linakuja hapa; kwamba Kiwira ilivyoanzishwa mtaji wake wa shilingi milioni thelathini, lakini sasa imeshawekwa katika ubinafsishaji, kabla haijabinafsishwa, Serikali taarifa tarehe 20 Februari 2004, ikatoa mtaji huo uliongezeka kutoka shilingi milioni thelathini mpaka shilingi milioni mia moja na ishirini na baadaye tarehe 6 Juni, 2005 mtaji huo ukaongezeka kutoka shilingi milioni mia moja na ishirini mpaka shilingi bilioni moja. Wakati huo *TANPOWER Resources* hawajaingia lakini baada ya kuingia, wao sasa wakapendekeza iongeze *share* zake tena na *devident* iwe mpaka elfu moja ikawa bei kubwa zaidi. Lakini sasa kitu ambacho tungeomba Serikali itueleze, inakuaje kampuni imekula hasara yaani haiendeshiki, tayari imewekwa katika ubinafsishaji halafu inaongezeka mtaji wake kabla haijabinafsishwa rasmi, naomba Serikali itufafanulie, hiyo ni upande wa Kiwira.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Kiwira zile mali ambazo ziliuzwa kwa njia ya chuma chakavu, je, tuhitaji miaka minne baada ya kuchukuliwa mradi huu na Serikali kujua kwamba zile mali hazijazuiliwa na huko ziliko zinafanya kazi? Bado tunahitaji uchunguzi wa miaka minne wakati ushahidi upo kwamba vimeuzwa kama chuma chakavu? Hilo moja.

Mheshimiwa Spika, lakini la pili nje sasa katika upande wa Maazimio ya *RICHMOND*. Kama alivyosema Mwenyekiti wetu wa Kamati, hatukusudii hapa kuanza mjadala mpya hata kidogo, lakini labda tunachokusudia katika yale majibu ya Serikali, kuweka maelezo ya ziada pale ambapo tunaona tuna mashaka au pale ambapo tunataka ufafanuzi zaidi si kufungua mjadala mwingine wowote. Kwa hivyo, kwa mfano Azimio namba tatu, ambalo lilihusiana na mikataba ya *IPTL*, *SONGAS* n.k kwamba ipitiwe upya na Serikali katika jibu lake ikaeleza kwamba mwaka 2005, mpango wa *refinancing* ikapata mkopo wa dola za Kimarekani shilingi milioni arobaini na mbili.

Kwa hiyo, mpango huo uliwezesha Serikali kupunguza ile *capacity charge* na tunashukuru kwamba 2009 *August*, *capacity charge* hiyo ikaondoka ya thamani ya dola za kimarekani 3.055 kwa mwezi mpaka ikafikia dola 1.8. lakini la kushangaza hapa, mambo hayo yalikuwa mwaka 2005 na makubaliano na mikataba ilivyoingiwa, lakini mpaka lilipofika punguzo hilo ni *August* 2009, ndiyo tumepata punguzo hilo kwa *capacity charge*, ni dola za kimarekani milioni moja nukta nane kwa mwezi ambao kwa mwaka ni shilingi milioni 21.6, si haba imepunguka kidogo lakini bado *capacity charge* hii ni kubwa. Kwa hivyo, msimamo wa lile Azimio namna gani Serikali ifanye jitihada kama vile *ARTMAS* tuondokana na *capacity*

charge hili bado liko pale pale. Kwa sababu shilingi bilioni 29 za Kitanzania kwa mwaka ni pesa ambayo tunaweza tukazitumia kwa masuala makubwa sana ya kimaendeleo na huu muda kwa nini umekuwa mrefu namna hiyo baada ya kusaini mkataba mpaka lile punguzo, hapo kidogo tunaomba Serikali itupatie maelezo.

Mheshimiwa Spika, kuna Azimio la pili, Azimio namba nane na namba kumi na moja ambayo yanafanana, maudhui ya Maazimio hayo yanafanana sana ambayo ilikuwa ni kuwawajibisha viongozi wenye dhamana. Azimio hili kutokana na utekelezaji wake, unafanana pia na Azimio namba kumi na nane ambalo lilikusiana na kuwashtaki wamiliki wa *Richmond Development Company LLC*. Majibu ya Serikali ya Azimio namba nane na kumi na nne ni kwamba mchakato wa ndani wote umekamilika sasa hivi upelelezi uko nje ya nchi na majibu ya Azimio namba kumi na nane, kwamba imeundwa Kamati ya Kiaskari, Kamati ya kitaalamu, kushirikiana na *INTERPOL* kufanya uchunguzi huko nje.

Sasa hapa tatizo ni hivi, kuanzia mwezi *Februari* 2007 ilipoazimia mpaka hivi leo tunapozungumza *Februari* ni miaka minne, lakini utakumbuka Kamati Teule ile uliipa mwezi mmoja na nusu, lakini ikakamilisha kazi, Serikali ambayo ina jicho refu sana la darubini, ambayo ina *tools* zote mpaka leo *Februari* 2010, ni miaka minne, mchakato unaendelea huko nje. Ebu watueleze mchakato huu au *Interpol* hiyo ambayo inayofanya kazi kwa muda wote huo, sababu ni zipi? Kwa sababu kwa ujumla sisi tukizungumza hapa wananchi wanatusikiliza na wanatuangalia kwa makini na wanapima vipimo kwa yale matatizo yanayotokezea lakini mara moja limeshapatikana ufumbuzi au Serikali imeshatekeleza, imeshafuatilia na matatizo ambayo inaonekana kuna dana dana ya muda mrefu, wananchi wanajiuliza kulikoni? Hili ni tatizo maana wengine ndiyo pale wanapozungumza ile *justice delayed, justice denied*, kwa tutele kitu kilichosababisha muda mrefu huo, mchakato unaendelea wananchi hawaridhiki.

Mheshimiwa Spika, Azimio namba kumi na tatu ambalo linahusiana na mikataba mikubwa, ya muda mrefu ya kibiashara kwamba Bunge lako lihusishwe. Serikali jibu lake, kwamba wamefanya utafiti kupitia *internet* na wakagundua ziko nchi, wakataja Uganda, Canada, New Zealand na hata Afrika Kusini pia wanaeleza kwamba ni kweli mikataba mikubwa ya kibiashara Bunge linahusishwa na Azimio lilipendekeza kwamba mikataba ile Bunge lihusishwe hata katika ngazi za Kamati. Serikali imekiri kwamba, kwa mfano kama Uganda wanasema kuna Kamati inaitwa *Parliamentary Business Committee* ambayo inashughulika na mikataba hiyo mikubwa, lakini katika jibu hilo la Serikali kwamba Kamati ya wataalamu ya Bunge na Serikali itaundwa kufanya utafiti zaidi. Huku Serikali imeshafanya utafiti kwenye mitandao wanasema na wakagundua ziko nchi hizo wamefanya, lakini bado hawajaridhika kwamba iundwe Kamati nyingine ya kitaalamu ya Bunge waende nje kufanya utafiti zaidi, hapa nashangaa utafiti gani zaidi huu unaotafutwa? Utafiti gani wa kutumia hela ya wavuja jacho uende nje kufanya utafiti huu? Hizi ni sababu za kuchelewesha, kila kitu kuchelewesha na sababu hizi ndizo walizofanya yalipopitishwa yale Maazimio ya *Februari* 2007, huu mkataba wa *RITES* bado ulikuwa haujawekewa saini, kulikuwa na mazungumzo tu, ulikuja baadaye na ushauri ule ungesikilizwa na Serikali mapema haya matatizo ya hii *RITES* leo yasingetokea. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, bado Serikali inachelewesha. Kuna haja gani ya kuchelewesha wakati Kamati ya Bunge za kisekta kama kuna mkataba mkubwa wa kibiashara basi Kamati ya

kisekta ihusike, kuna utafiti gani wa zaidi ya hapo na kama kuthibitisha Serikali kama ziko nchi zinafuata mfumo huo, tayari imeshathibitisha. Hii naona ni suala la kuongeza muda na kupelekea maamuzi haya yawe ya *bureaucracy* ya hali ya juu na kwa mtindo huu inavyoonekana haya maamuzi ambayo Kamati yangu ya Nishati na Madini kama alivyosema Mheshimiwa Shelukindo kwamba taarifa ziwasilishwe kwa Kamati za sekta ambayo tumekubaliana kweli nakubali, lakini sidhani kwa hali kama hii zitawasilishwa katika Kamati za sekta za Bunge hili linaloendelea au labda la Bunge la 2011, kitu ambacho itakuwa ile ladha ya suala lote imeshatoka.

Mheshimiwa Spika, la mwisho nililotaka nilizungumzie, tunashukuru kwamba Serikali baada ya kurejesha suala la fedha za ziada za dola za kimarekani milioni nne na kweli imekiri kwamba zimelipwa mara mbili. Lakini Serikali imekuja na jibu kwamba pesa zile zilizolipwa mara mbili dola milioni nne na kitu ni kwa sababu ya usafirishaji wa ile mitambo kwa njia ya ndege. Niikumbushe Serikali tu katika *Richmond Company LLC* ilipobadilisha barua ya dhamana ya benki kwa mara ya tatu, usafirishaji wa fedha hiyo waliotaka ilikuwa ni dola milioni tano, laki sita tisini na tisa, mia tano na sitini na nane elfu...

*(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda
wa mzungumzaji)*

MHE. ENG. MOHAMED HABIB JUMA MNYAA: Mheshimiwa Spika, ahsante.

SPIKA: Waheshimiwa kwa kuzingatia jinsia, naomba niwaruke wengine nimwite Eng. Stella Manyanya ili tupate kitu tofauti kidogo.

MHE. ENG. STELLA M. MANYANYA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi hii, lakini pia nimshukuru sana Mwenyezi Mungu, kwa ajili ya siku hii ya leo kwa sababu hoja ambazo zimewasilishwa na Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, ni hoja ambazo zimetuchukua muda kidogo na zilikuwa hoja nzito na *sensitive* kwa mustakabali ya nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, niseme tu kwamba, naunga mkono hoja zote mbili. Leo sitachangia sana katika kupitia Maazimio kama yalivyo, bali napenda leo nichukue nafasi hii, kuongea na Watanzania wanaonisikia kama Mbunge wao anayewawakilisha, jinsi ambavyo tumepita katika zoezi hili na jinsi ambavyo naona umuhimu kwa Watanzania kufahamu undani na maudhui ya zoezi lenyewe kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, Bunge limetimiza wajibu wake na Bunge lipo kuwawakilisha wananchi. Niseme tu kwamba kuna wakati linapotokea jambo zito watu wanafikia mahali wanapata *confusion*, yaani lipi ni lipi, lakini katika haya, *confusion* kubwa imejitokeza hasa kwa vyombo vyetu vya habari. Kuna wakati vilikuwa vikisaidia sana kuwaelimisha wananchi hali halisi, lakini kuna wakati vimejikuta vikiegemea upande vinavyoamua vyenyewe. Mimi nashauri na ninawaomba sana watu wa vyombo vya habari, kwamba Bunge wajibu wake ni kuisimamia Serikali, ni kusema mahali ambapo tunaona hapajaenda vizuri ili kuisaidia nchi, ili kuleta matokeo mazuri katika nchi. Kwa hiyo, yule ambaye amepewa talanta zake za kuhudumia katika vyombo vya habari afahamu na yeye wajibu wake kwa Taifa hili; kwa kutoa taarifa zilizo sahihi ili wananchi waweze kufuatilia na wao kufanya maamuzi yaliyo sahihi.

Mheshimiwa Spika, ni wajibu wa Bunge kuhakikisha kwamba rasilimali za Taifa zinatumika ipasavyo. Ni wajibu wa Bunge, kuhakikisha kwamba utumishi katika sehemu za umma na hata kwa mtu binafsi unafanyika katika tija kwa ajili ya mstakabili wa Taifa hili. Sasa basi, mara nyingi inakuwa ni rahisi sana kwetu kutunga sheria, kuweka adhabu nyingi, lakini inapokuja kwenye utekelezaji, tunajikuta hatustahili kufanya hivyo, ndiyo maana ule uwajikibaji unashuka siku hadi siku.

Mheshimiwa Spika, nachukua nafasi hii, kuwapongeza wale waliochukua dhamana za kuwajibika kwa ajili ya hoja yenyewe, huu ndiyo uzalendo na tungefanya hivyo kila maeneo, sasa hivi Tanzania ingekuwa imefika mbali sana. Lakini pia nichukue nafasi hii, kuipongeza Serikali ya Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuwa sikivu, kwa kulisikiliza Bunge hatua kwa hatua na kutekeleza yale yaliyowezekana kwa kufuata taratibu zote na misingi na hivi kuona kwamba Bunge linasikilizwa na Serikali na Serikali inawajibika kwa Bunge kama chombo chake cha kukisimamia na hivyo kuifanya dola ya Tanzania kuwa ni dola imara yenye kufuata demokrasia na yenye kuwajali wananchi wake. Hii ndiyo dhana halisi ya Serikali kwa hili niseme ya Chama cha Mapinduzi. Mtanisamehe kwa wale ambao sio wanachama wa Chama cha Mapinduzi lakini mimi ni mdau wa Chama hicho, lazima niseme hivyo.

Mheshimiwa Spika, ukirudi kwenye Maazimio, wengine leo kwenye vyombo watasema Bunge imekuaje? Mbona linakubaliana? Mbona linapitisha yale Maazimio? Niseme kwamba Bunge lilikuwa halibishani au halishindani na Serikali, lilikuwa linatekeleza wajibu wake na majukumu yake, kwa misingi hiyo, ninachotaka kusema ni nini? Kwa upande wa Serikali, Maazimio mengi ambayo Bunge liliyapeleka kwa Serikali, yametekelezwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hilo ndilo suala la msingi, lakini si hivyo tu vile vile masuala ambayo yanahitaji uchunguzi wa kina kwa vyombo husika, ndiyo maana tumesema kwamba badala ya kubaki kwenye Bunge kama Azimio yarudi kwenye sekta zinazohusika. Naamini vyombo ama sekta zilizorudishiwa jukumu hili, zitaendelea kutekeleza kwa ukamilifu haya majukumu ambayo tumewaachia.

Mheshimiwa Spika, nikirudi katika dhana nzima ya uwajibikaji, naomba wananchi mtuelewe, sisi kama Bunge ambao mlituchagua, tumefanya haya, lakini sasa tunaeelekea kwenye uchaguzi, kwenye uchaguzi huko, kuna tabia zetu mbalimbali ambazo zinatufikisha sisi kupata madaraka, kuna rushwa na Miswada ya rushwa inakuja, sasa tusiambiwe kwama Bunge halikutimiza wajibu wake, tunaomba wananchi wenyewe sasa mchukue jukumu la kuhakikisha kwamba mnawatendea haki watakao kuwa kwenye maeneo yenu, mnawachagua kwa kuona kweli wale ndio waliotimiza wajibu wao, mnawapa haki yao na wale mnaoona hawakutimiza wajibu wao mnawapa haki yao. Lakini kama wananchi mtachukua nafasi hii kusema bora tukipata shilingi mia tano mkaacha kuangalia uhalisia wa mgombea safi itakuwa ni jukumu lenu kuchagua kuwa na Bunge la aina gani. Lakini ninaomba niseme kwamba masuala haya yanatakiwa yaanzie ndani ya vyama, sheria tutazipitisha, lakini tunaomba wananchi wote tuungane kuhakikisha kwamba nchi yetu inakuwa salama, nchi yetu inapiga hatua katika maendeleo yake ya msingi.

Mheshimiwa Spika, baada ya maneno hayo, niseme kwamba niliona ni muhimu sana, kwa kuwa nilikuwa ni mjumbe wa Kamati hii, nichangie ili kuweza kusema yale ambayo naamini ndiyo niliyoyafanya katika kipindi chote kwa uaminifu uliowezekana mpaka hapa tulipofikia. Nasema ahsante sana na nakushukuru sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa Mhandisi Stella Manyanya. Waheshimiwa Wabunge, muda uliosalia hautuwezeshi kuendelea kwa sababu bado ninaowachangiaji wa tatu, lakini pia Waheshimiwa Mawaziri wawili na pengine si ajabu Mheshimiwa Waziri Mkuu angependa kusema kidogo, kwa mtiririko huo sasa itabidi hii hoja tusimame kwanza ila nitoe ufafanuzi wa jambo moja.

Waheshimiwa Wabunge, kumekuwa na watu fulani Dar es Salaam wakitoa maneno ya hovyoyovyoyo kuhusu Mawaziri wetu wakisema mambo ya digri feki. Sasa hapa ninao mfano mzuri tu kwamba Mheshimiwa Naibu Waziri wa Kilimo, Chakula na Ushirika, Mheshimiwa Dr. David Mathayo David, kupitia ufuatiliaji kwenye vyuo vyote ambao yeye mwenyewe aliufanya na Ofisi ikafuatilia, nafurahi kuthibitisha kwamba huyu ana *PhD*, ana *Masters Degree* katika Kilimo na ana *Bachelor's Degree* rasmi kabisa kutoka vyuo vinavyotambulika kama ifuatavyo:-

Digrii yake ya Kwanza, ni *Bachelor of Veterinary Medicine*, Chuo Kikuu cha Sokoine, haina hata mashaka. Ya pili ni *Masters of Science in Agriculture* mwaka 2001, *University of Pretoria, South Africa* na ya tatu *PhD, University of the Free State, Bloemfontein, South Africa*. Wakati huo huo, huyu alikuwa ni Mwalimu Chuo Kikuu cha Bostwana. *(Makofi)*

Sasa katika hali kama hii, nimeona badala ya yeye kujisemea, nina wajibu wa kuwalinda Wabunge wangu pale ambapo wanaonewa. Kwa hiyo, ifahamike rasmi kwamba Naibu Waziri wa Kilimo, Chakula na Ushirika, Dokta Mathayo David, yeye ana sifa zote ambazo zimewekwa kwa Katibu na ndivyo ilivyo. Kwa hiyo, wasiendeleo kumsumbua maana kuna watu wanatumia pesa nyingi sana kuchafua tu wenzao na hii tabia hii, mimi kama Spika lazima niikemee kwa sababu sio hulka ya Kitanzania. *(Makofi)*

Baada ya kusema hayo, Waheshimiwa Wabunge, sasa nasitisha shughuli za Bunge hadi hapo saa kumi na moja.

(Saa 7.00 mchana Bunge lilifungwa mpaka Saa 11.00 jioni)

(Saa 11.00 jioni Bunge lilirudia)

Spika (Mhe. Samuel J. Sitta) Alikalia Kiti

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, tulipositisha shughuli mchana, niliwaeleza kwamba bado wapo wachangiaji katika hoja hii na kwa mpangilio ni kama ifuatavyo: Mheshimiwa Juma Killimbah, Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa na hatimaye Mheshimiwa Christopher Ole-Sendeka, baada ya hapo nitamwita Mheshimiwa Waziri wa Nishati na Madini, Mheshimiwa William Ngelenga zaidi kwa suala la Kiwira lakini pia la Richmond na Mheshimiwa Philip Marmo, Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Uratibu na Bunge) na pengine atahitimisha Mheshimiwa Waziri Mkuu. Basi sasa tunaanza na Mheshimiwa Juma Killimbah.

MHE. JUMA H. KILLIMBAH: Mheshimiwa Spika, Ahsante sana kunipa nafasi hii hasa kwa jioni ya leo ili nianze kuchangia nami niwe mmojawapo kati ya wachangiaji katika Azimio hili lililoletwa mbele ya Bunge kupitia Kamati ya Nishati na Madini.

Mheshimiwa Spika, nichukue nafasi hii, kukupongeza wewe mwenyewe Mheshimiwa Spika na Bunge hili, kwa umakini na usikivu wake hasa kwa jinsi ilivyolichukulia suala hili la uchunguzi wa Kampuni ya Kukufua Umeme wa Dharura ile kampuni ya Richmond, tangu lilipoletwa hapa Bungeni na hasa lilipoleta mtafaruku na hali ya nchi kwa ukweli kila siku wananchi wanaulizia hatma yake ni nini. Nachukua nafasi hii, niipongeze sana Kamati ya Nishati na Madini, chini ya Mwenyekiti wake Mheshimiwa William Shellukindo. Naipongeza Kamati hii kwa sababu kwa kipindi kirefu imefanya kazi kwa ugumu sana, ugumu pengine kwa kupata maoni kutoka sehemu mbalimbali acha maoni ndani ya Bunge, lakini hata yale yanayosikika kutoka kwa wananchi bado naweza nikasema ni maoni na kwa kweli Kamati hii ilikuwa na kazi ngumu sana na imefanya kazi kwa uaminifu na kwa ujasiri mkubwa sana hadi leo hii tunafikia katika Maazimio haya.

Mheshimiwa Spika, Waswahili wanasema hakuna marefu yasiyokuwa na ncha, ni kipindi kirefu watu wamekuwa wakisubiria suala hili, kwa ukweli niipongeze Serikali maana imekuwa sikivu mno kusikiliza ushauri unaotokana na Bunge lako la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Imeweza kusikiliza kwa umakini sana na kwa kiwango kikubwa, imeweza kutekeleza Maazimio yale yote yaliyotolewa na Bunge na hapa ndiyo dhahiri tunapoweza kusema kwamba nchi yetu kwa kweli inaendeshwa kwa ule utawala wa sheria na haki. Kwa maana hiyo, hapa ndipo tunaona kwamba katika nchi yetu ule mgawanyo wa madaraka unafanya kazi vizuri sana. Unafanya kazi vizuri sana kwa sababu Bunge tulitoa maoni yetu na tulipopeleka Serikalini na Serikali imeweza kutekeleza na hatimaye tumekuja kukubaliana na Bunge juu ya yale yote ambayo tulikuwa tumetoa maoni.

Mheshimiwa Spika, katika taarifa hii ambayo imeletwa mbele yetu na Kamati, nimeisoma na nimeangalia ukurasa wa nne kuhusiana na Azimio namba nane na namba kumi na nne. Katika maelezo haya, hili Azimio namba nane na lile namba 14, limeeleza kwamba haya Maazimio yalikuwa yanafanana kwa sababu yaliitaka Serikali iwawajibishe Viongozi wenye dhamana ya kisiasa waliokuwa Mawaziri wa Nishati na Madini ambao ni Mheshimiwa Dr. Ibrahim Msabaha na Mheshimiwa Nazir Karamagi. Kwanza niseme tu, si vibaya tukiwapongeza wanasisia hawa wenzetu kwa kuwa wasikivu na kuonyesha uwajibikaji wa kisiasa. Kwa kweli ulikuwa ni wakati mgumu sana. Kwanza, walisikiliza na wakaona kwamba wawajibike ili waweze kupisha masuala mbalimbali yanayohusiana na Kamati na uchunguzi ili yafanyike vizuri.

Mheshimiwa Spika, katika hili, maoni yameendelea yanasema Kamati imezingatia mchakato huo na hivyo inapendekeza kwamba hatua hii iendelee chini ya usimamizi wa Serikali yenyewe na Serikali itakapokuwa tayari, itoe taarifa kwenye Kamati ya Bunge, Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama. Naomba Mwenyekiti atakapokuja kumalizia hapa, anieleze labda sijui Kamati inaweza ikawa na maana nyingine mzuri sana. Kwa sababu leo tupo ndani ya Bunge hili Tukufu tukihakikisha kwamba tunahitimisha hii hoja, siamini kwamba kuna haja tena ya hoja hii ikaanza kurudi tena ndani ya Kamati za Bunge. Ningeweza nikashauri kwa sababu tumefikia

hatua ya mwisho, sioni sababu ya suala hili kurejewearejewa kwa sababu naamini kabisa suala hili sasa Kamati imeleta maoni mazuri na maoni haya yaendeleo hivyo hivyo na hiki kipengele kupeleka tena kwenye Kamati ya Nje, Ulinzi na Usalama, sioni sababu yoyote kwa sababu naamini yale yaliyochunguzwa na vyombo vyetu vya ndani na yale yaliyochunguzwa, kama Serikali imeridhika nayo wala hakuna sababu ya kuendelea kusikiliza mambo mengine kutoka nje ya nchi.

Mheshimiwa Spika, nimalizie tu kwa kusema, naruidia tena, nakupongeza wewe mwenyewe Mheshimiwa Spika kwa kazi nzuri ya kusimamia jambo hili. Nipongeze sehemu hizi zote ambazo zimeshiriki kwa namna moja ama nyingine katika kuweza kufanikisha jambo hili. Kama walivyozungumza wazungumzaji waliopita, wamesema mambo mengi sana yanayotukabili sisi Watanzania, tunazo changamoto nyingi sana zinazotukabili kama wananchi wetu. Kwa hiyo, ninachooomba kwa hali ya sasa hivi kwa sababu sisi ni wamoja na lile lililo baya tulikuwa tunazungumza kwa nia njema kabisa kwamba sasa hivi sasa tuelekeze nguvu zetu kwenye masuala ya Kilimo Kwanza, tuelekeze nguvu zetu kwenye masuala ya kuhakikisha wananchi wetu wanapata maji vijijini na tuelekeze nguvu zetu kwa kuhakikisha barabara zinakuwa safi. Jambo ambalo naamini ndiyo kazi ambayo tunakiwa tuwakomboa Watanzania ili kuwa na maendeleo endelevu.

Mheshimiwa Spika, nimalizie kwa kusema naunga mkono Azimio hili. Ahsante sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa Juma Killimbah. Namwita sasa Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa, wakati huo huo Mheshimiwa Ole-Sendeka ajiandae.

MHE. DR. WILLIBROD P. SLAA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi. Natambua Kamati yetu imefanya kazi kubwa sana lakini sitaiunga mkono taarifa hii kwa sababu kuna maeneo ambayo bado yanaacha utata mkubwa sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, dhamira yangu na dhamira ya wale wote wanaopenda ukweli, nina hakika zitaungana kwa sababu hatuwezi kuhitimisha hoja kwa sababu ni mwaka wa uchaguzi na kuna watu wameelekea kutaja hivyo au kuna kampeni kwa hiyo kwa siasa tufunge hoja. Siko radhi kufanya hivyo, kwa sababu ninaamini Taifa hili linataka haki itendeke na ukweli daima ujulikane. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nianze kwanza na ukurasa wa 10 wa Taarifa ya *Richmond*, kifungu cha 2.10, Mkurugenzi Mkuu wa TAKUKURU na Maofisa wa TAKUKURU walioshiriki zoezi hili. Lakini kabla sijaongea, nitoe tu masikitiko kwamba safari hii tofauti na safari zote, tumepewa taarifa ya Kamati lakini haina *annexures* zinazohusika kama utaratibu wa siku zote unavyokuwa. Siku zote tunapojadili hotuba nzito hivi zile *annexures* zilizoenda kwenye Kamati zinaambatanishwa ili na sisi pia tuweze kufanya tathmini na kulinganisha hoja zinazojibiwa na hoja zilizotolewa awali. Hatunazo, Kamati labda itakuwa imepata lakini mjadala ni Wabunge, ni haki ya Wabunge kupata zile *annexures* na kupima taarifa ya Serikali *against* kilichotolewa huko nyuma. Sasa hii inatunyima nafasi hiyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini niseme kwamba kwenye ukurasa wa 11, Kamati imeona kuwa haitakuwa haki kutolea maelezo au majibu kwa Serikali kuhusu Azimio hili kwa sababu

Mkurugenzi Mkuu wa TAKUKURU ameanzisha zoezi la kuwachunguza Wabunge. Hii ni hatari sana. Ni hatari kwa sababu kule nyuma taarifa ya Serikali ilieleza kwamba Mkurugenzi wa TAKUKURU, Bwana Hosea ameonaka hakuwa makini na alipewa onyo, leo hatujui hapa kinaelezwa nini, haiko hapa. Kama alipewa onyo, tulielezwa mara ya mwisho, ni kwa nini Kiongozi mkubwa wa Taasisi kubwa kama TAKUKURU ambayo inalalamikiwa kila siku hapa mpaka chini na ameonekana katika Taarifa ya Serikali hakuwa makini, hachukuliwi hatua, leo tunaambiwa tuiachie mamlaka ya juu ya nchi. Bunge haitakuwa imetekeleza kazi yake kuiachia mamlaka ya juu wakati yenyewe ndiyo imeanza mchakato wa kuchambua tatizo hili.

Mheshimiwa Spika, itakuwa ni hatari sana kama TAKUKURU inachunguza Wabunge halafu Wabunge wanaacha kazi walioianza wao kwa sababu wanachunguzwa. Nimekwisha kueleza mara kadhaa katika *statements* mbalimbali kwamba TAKUKURU inaweza kunichunguza lakini sitatishwa na TAKUKURU kwa sababu wananichunguza eti ninyamaze, itakuwa ni woga. Kama siyo woga basi na mimi nina tatizo. Sasa kama tunafika mahali tunasema tunafunga, tunaiachia kwa sababu tunachunguzwa, nafikiri hapa kuna tatizo kubwa sana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kwa sababu hii, kwa hili kubwa, ninashindwa kuielewa na sitaunga mkono kwa sababu ninataka kujua, Serikali ni vema iliambie Bunge hili na Taifa, huyu aliyeambiwa hakuwa makini na amepewa onyo, je, onyo lile ndiyo mwisho? Ni nafuu zaidi tukiambiwa kwamba onyo lile limetoshwa na tusimchukulie hatua nyingine kuliko kusema tunaachia tena mamlaka nyingine. Mimi ninajua katika taratibu za ajira, huwezi kumpa adhabu mara mbili, nikiambiwa kwamba Hosea amepewa onyo na Serikali kwa uzembe, kwa kutokuwa makini, sijui kwa kutokuwa nini, sasa amepewa onyo, nitaelewa. Lakini kuambiwa kwamba tumeacha tusiendele, tupeleke kwa mamlaka ya juu, tumekimbia majukumu ambayo tulikuwa tumekabidhiwa, kama tulichunguzwa, tulichunguzwa kwa sababu ya kitu kilichoitwa na TAKUKURU, posho mbili. Posho mbili haina uhusiano kabisa na suala linalojadiliwa la *Richmond*, tunataka *Richmond* iwe *Richmond* kama TAKUKURU wanachunguza posho mbili watuchunguze na wachukue hatua dhidi yangu au dhidi ya yeyote yule anayehusika lakini hatuwezi kufumbia macho jambo hili kwa sababu tunachunguzwa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, hilo la kwanza. Lakini nirudi pia katika mengineyo. Tunaambiwa kwamba kuna watu ambao Serikali imechunguza, imeona Mamlaka ya Nidhamu yake imeridhika hawana tatizo. Kamati yetu ilichunguza ikaona hawa wanahusika. Sheria inaweza kuwa kweli, lakini nitoe mfano mmoja. Katika ukurasa wa 10, *paragraph* ya pili, taarifa ya Kamati inasema:-

“Watumishi wengine watatu walionekana kuwa hawakuhusika moja kwa moja kwenye mchakato wa zabuni hiyo bali walitumika kwa nyakati tofauti katika kutoa ushauri kwa Wizara ya Nishati na Madini”.

Mheshimiwa Spika, tulipojadili tulisema kwamba ushauri wao ndiyo umetufikisha Serikali kuingia kwenye hasara tuliyoipata. Sasa kama mtu ameshaiingiza hasara na leo najua kwamba kwa bahati mbaya hatutakiwi kuongea mambo ya Mahakamani, lakini tunajua kuna watu walikuwa Mahakamani kwa sababu wameliingizia Taifa hasara na hapa kuna hasara, kwa nini tunafanya *double standard*? Serikali inapaswa kuwa na *standard* moja kama kuna mtu

ameingizia hasara kwa ushauri wake mbovu, anapaswa kuchukuliwa hatua kwa ushauri mbovu, hatuwezi kusema huyu tumpeleke, huyu tunamwacha, mwisho wa yote, Taifa hili wataelewa nini? Wananchi wataona kwamba fulani anabaguliwa, fulani anakomolewa, lakini fulani analindwa, fulani anaachwa. Ninapenda kupata uhakika na labda nijibiwe baadaye, hawa waliotoa ushauri wameachwa, wameachwa kwa msingi gani? Kwa nini hawakuchukuliwa hatua?

Mheshimiwa Spika, tunajua kati ya watu tuliosema wachukuliwe hatua, wako waliopewa likizo wakaenda kustaafu. Tulitoa sisi agizo kwamba fulani na fulani wachukuliwe hatua na Kamati hii haiwasemei. Kamati ilisema Mwanyika na Mwanyika mimi nilimtoa na bahati nzuri toka mwanzo sana, kwa sababu niliona yeye katika ile *list* kwa kweli Mwanyika kama yeye *directly* hakuhusika, kuna watu walihusika, kuna watu katika Idara na ilionekana katika ile taarifa ya awali, nilimtaja hata jina lakini kwa kuwa leo sikupewa zile taarifa siwezi kukumbuka tena lile jina. Tuliambiwa pia nafikiri kama sikosei Bwana Mwakapugi, nadhani ni Kamishna kwenye Madini, tulisema na hawa wanahusika, tukataja kwa majina, leo hapa kwenye Taarifa ya Kamati wamepotea, wamepotelea wapi? Haiwezekani tuseme mtu aende likizo muda wake unafika, anapewa likizo, tunampa marupurupu ya Taifa kwa kodi ya walalahoi, lakini wakati huo huo ndiyo washauri tunaosema kama walihusika ni washauri wameingiza hasara kwa sababu ya ushauri wao ambao ulikuwa mbovu lakini tunaacha na hatuongelei tena.

Mheshimiwa Spika, mimi hili linanipa wasiwasi mkubwa sana. Kuna mengi ambayo tungeweza kuyasema katika taarifa hii na labda niligusie moja tu hili la dola milioni nne na laki nane na sitini na tano ambalo ni sawa na bilioni tano na laki sita. Serikali imekiri kwa mujibu wa taarifa ya Kamati, sijaona taarifa ya Serikali lakini Serikali imekiri kwa mujibu wa taarifa hii kwamba imefanya *double payment* kwamba ni malipo mara mbili. Malipo mara mbili ni kosa la jinai. Kama imelipwa kweli mara mbili ni makosa ya jinai. Fedha zinazolipwa ni hela nyingi sana, nilikuwa namsikiliza mwenzangu hapa anasema tuachane na haya, haiwezekani ukazungumza maendeleo wakati unapoteza mengine!

Dola milioni nne tunazozungumza ni sawa na bilioni tano kwa hesabu ya haraka baada ya kumsikia huyu mwenzangu, nikapiga hesabu. Ingekuwa tunajenga madarasa tunajenga ni sawa na madarasa karibu 100 lakini leo wananchi wetu tunawakamua, tuna hela ambazo zimeachwa. Kama unajenga zahanati ni sawa na zahanati 50 lakini unasema tuongee maendeleo, tunaongelea maendeleo gani kama tuna fedha nje, zahanati 50 zilizokamilika au ni sawa na madawati 284,000, tutaongea maendeleo gani kama hizi hela Serikali haituambii zinafanyiwa nini? Kwa nini zikae nje na kwa nini zitumike kwingine? Hata ungerudisha kwa *TANESCO* basi, kwa nini tunalipa *unit* ya *TANESCO*, watu wetu wanalipa gharama kubwa sana kwa *TANESCO* wakati kuna fedha nyingi ambazo tumeziacha kwa sababu zimelipwa mara mbili, hatuambiwi ni kitu gani. Sasa bahati mbaya sijui ni kitu gani kwenye taarifa ya Serikali iliandikwa lakini nashindwa namna ya kusema, kwa sababu hatuna taarifa na hatukuipata. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kuhusu Kiwira, napenda niseme kitu kimoja bilioni 17 ambazo tulitaka toka mwanzo, Serikali ieleze ni fedha zilizodhaminiwa na Serikali zimekopwa kutoka kwenye mifuko ya wafanyakazi, sasa mantiki gani bilioni 17 siyo milioni, zinakopeshwa kwenye kampuni binafsi iliyobinafsishiwa Shirika la Umma mpaka leo ni mwaka mzima tangu tunaanza kupiga kelele fedha hizi hazijarudi kwenye Mfuko wa Wafanyakazi, wafanyakazi hawa kazi yao

kila siku ni kuchangishwa, wanakatwa, lakini wakienda kudai wenyewe hawajui wanapata watu wengine. Tungependa Serikali itueleze ni lini bilioni 17 zitalipwa na kurudishwa kwenye Mfuko uliostahili ili wafanyakazi wa Tanzania waweze kuendelea kupata mafao, manufaa ya jasho lao wenyewe badala ya kupeleka kwenye Kampuni ya watu?

Mheshimiwa Spika, la mwisho niweze kupata taarifa tu, Serikali inapotuletea leo, hivi ni kweli mpaka Kamati iende kusema kwamba kuna vitu ambavyo viliibiwa ni zaidi ya mwaka nzima, hivi Serikali hii haina wataalam? Hivi ni mpaka Kamati ya Bunge ifike mahali inasema kwamba hivi vimeibiwa sasa tuvitaifute. Serikali yenye wataalam, tumewasomesha kwa fedha za Watanzania wanashindwa kuona kwamba kuna kitu hapa kinatakiwa kuchukuliwa hatua, hawachukui hatua mpaka Bunge linaingilia, tutaendesha nchi hii kwa namna gani? Kwa mtindo huu, tukisema Serikali pamoja na wenzangu waliosema kwamba Serikali ni sikivu, hivi Serikali sikivu inangojea mpaka iagizwe na Bunge kwamba kuna mwizi mahali fulani, ndiyo Serikali sikivu? Wabunge tuache siasa hapa ndani, tuongee ukweli, tulinde maslahi ya Taifa, tunapona kama Serikali haikufanya kazi, tusiogope kuiambia kwa sababu ni kwa mujibu wa Katiba kuiambia Serikali kwamba hapa mmeenda pembeni. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, nashukuru kwamba Serikali itatoa majibu, nitashukuru, lakini siungi mkono hoja mpaka nitakaporidhika kwa nini hatukupata taarifa na pale tutakapojua majibu ya haya ambayo nimeeleza. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante Mheshimiwa Dr. Slaa. Namwita sasa Mheshimiwa Ole-Sendeka, wakati huo huo Waziri wa Nishati na Madini ajiandae.

MHE. CHRISTOPHER O. OLE-SENDEKA: Mheshimiwa Spika, nichukue nafasi hii ya mwanzo kabisa, kukushuuru kwa kunipa nafasi ya kuchangia jioni ya leo hoja ya Taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini kuhusu Mkataba tata baina ya *TANESCO* na Kampuni ya *Richmond Development Company LLC* inayodaiwa kuwa ni ya Marekani.

Mheshimiwa Spika, wakati najielekeza kuchangia hoja hii, nina kila sababu ya kulipongeza Bunge na kukushukuru wewe Mheshimiwa Spika kwa kazi ambayo Bunge hili imekuwa ikilifanya ya kutimiza wajibu wake makini wa kuisimamia na kuishauri Serikali kwa muda wa uhai wake sasa wa miaka minne na miezi kadhaa. Mamlaka ya kuisimamia na kuishauri Serikali kwa niaba ya Watanzania, kwa niaba ya wananchi, tumepewa kwa mujibu wa Katiba ya nchi na yanapata uzito pia kutoka Ibara ya 8(i) ya Katiba ya nchi yetu pale inaposema, msingi wa mamlaka yoyote ya nchi yetu ni wananchi. Tunavyokumbushwa hivyo na Katiba, tunapaswa kujiuliza sisi na Bunge lingine lolote la kidemokrasia duniani kama tumekidhi sifa ya kuwa sauti ya wale waliotutuma kwa niaba yao kuwasemea kwa miaka mitano kwa kuendelea kusimamia maslahi ya nchi yetu bila woga, kwa ujasiri au tumegeuka kuwa wasemaji na watetezi wa maslahi ya wachache na hasa wale ambao wamekuja katika siku za karibu katika jina tamu la uwekezaji huku wakihamisha rasilimali za nchi yetu na kujineemesha. Tunapaswa kujiuliza sisi na Bunge lingine lolote. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Bunge lolote likikosa sifa ya kuwa msemaji halali, jasiri wa maslahi ya nchi, siyo tu kwamba litachukua sura ya kuwa Bunge mamluki, litakosa sifa pia ya kuwa

Bunge la kizalendo, lakini zaidi ya yote litakuwa limeanza safari yake ya kuelekea kwenye kifo chake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Bunge lako uliloliongoza wewe kwa miaka minne na miezi miwili sasa, lina sifa ya kuwa Bunge la kizalendo, Bunge la Watanzania halina sifa ya kuwa Bunge mamluki, ndiyo maana Kamati iliyokuwa Kamati ya Uwekezaji na Biashara ilipoleta hoja hii ambayo leo tunaijadili, Kamati ya Uongozi iliridhia na ikaletwa hoja kwenye Bunge hili, tukaiwajibisha Serikali. Aliyekuwa Waziri Mkuu wa nchi yetu akajiuzulu, Mawaziri wawili wakajiuzulu, hii inaonyesha mambo makubwa mawili, kwamba Bunge lako ni jasiri na wewe mwenyewe ni jasiri, ni mzalendo. Lakini pia inaonyesha kwamba Serikali ya Mheshimiwa Jakaya Mrisho Kikwete, ya CCM, ni sikivu kwa kuridhia kujiuzulu kwa Waziri Mkuu wake, Mawaziri wawili na kwa maana hiyo Serikali yetu na Bunge letu ni Bunge la Watanzania, ni Serikali ya Watanzania, ni Serikali ya umma na ina kila sababu ya kusimama kifua mbele katika kutekeleza Maazimio ambayo yapo mbele yetu. Nimeona niseme hilo, nitambue kazi nzuri ya Bunge lakini nitambue pia kazi nzuri ya Serikali iliyokubali kuridhia hayo niliyoyataja.

Mheshimiwa Spika, lakini mara tu baada ya taarifa hii kupitishwa na Bunge, tumeshuhudia vituko, kejeli, dhihaka za baadhi ya waathirika au wadau wa mikataba hii tata ambao wamekuwa wakianzisha magazeti yao na kulishambulia Bunge na kukushambulia wewe mwenyewe. Nataka kuchukua nafasi hii kulipongeza Bunge kwa kuhimili vishindo hivyo ambavyo mimi nilikuwa naviona kama ni kelele za chura ambazo haziwezi kumnyima kwa kweli tembo kunywa maji. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nimeona niliseme hili na niwahakikishie Watanzania na wananchi wa Urambo kwamba hata vituko ulivyokuwa unafanyiwa wewe na vigazeti hivi na hasa gazeti la leo la Tazama ambalo linakejeli na kutaka kutuziba sisi wengine midomo tusingimame kulizungumzia suala la *Richmond* na masuala haya ya *TICTS* na mikataba hii tata, hatuwezi kuzibwa midomo kwa Makala ya Mhariri yeyote hata wangeanzisha magazeti 2,000, watakuwa na uwezo wa kuanzisha magazeti, watakuwa na uwezo wa kununua Wahariri. Nataka nikuhakikishie, hawana uwezo wa ku-*corrupt* akili za Watanzania wote, Watanzania wataendelea kuijua kweli na Biblia inasema ‘hiyo kweli itakuweka huru’. Sisi tumepewa majina, Mwakyembe alipewa majina, Mheshimiwa Anne Kilango, mimi, Mheshimiwa Beatrice Shellukindo. Kwa mujibu wa gazeti hili, huko nyuma walituita Makanda wa Ufisadi, wakatuita Mgambo, wengine wakatuita Mitume, leo wametuita Wapambe wako.

Sasa mimi nashangaa sababu yote ambayo Watanzania wanapaswa kujua ni kwamba tumekanyaga mahali pabaya, tumekanyaga maslahi ya wakubwa. Ni lazima tuendeleo kukanyaga bila kuangalia hao tunaowagusa na wanaoguswa na mikataba hii wanatoka kwenye Chama chetu, wana kadi ya Chama chochote, fisadi ni fisadi tu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hili ni lazima tujipambanue na watu wasi ihusishe CCM na ufiisadi. Wanaweza kuwepo watu wachahce wachafu, wanaweza kuwepo CHADEMA, wanaweza kuwepo CUF wanaweza kuwepo Chama chochote, lakini si Chama ni mtu. Na mimi ninataka kusema mikataba hii isiyo na sura ya kizalendo Serikali iliyoamua kuipitia mikataba hii ni Serikali ya Chama cha Mapinduzi chini ya Uenyekiti wa Mheshimiwa Rais Jakaya Mrisho Kikwete, kwa hiyo, suala la utashi wa kisiasa lipo. Suala la kusema CCM inawabeba hawa,

hatuwabebi. Sasa tumeshawatoa waliostahili kutolewa na wataendelea kutolewa wengine baadaye wa ufuatiliaji wa afya ya mazingira. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo sasa naomba nijielekeze kwenye taarifa hii kwa undani zaidi. Katika azimio la 5, 7, 9 na 14, lilikuwa linadai uwajibikaji wa kisiasa wa baadhi ya viongozi wa kisiasa; lakini humo ndani kwa mujibu wa taarifa ya Kamati, ni kwamba zoezi la kuwachunguza linaendelea kwa kutumia vyombo vya dola vya Kimataifa. Ningependa basi Serikali iendeleo kulinda kauli yake hii kwamba kama kweli uchunguzi unafanyika kwa wale waliokuwa Mawaziri wetu, wachunguzwe na taarifa ya uchunguzi huo iwe bayana na kwa kweli kama watakuwa na makosa ya jinai wasilindwe, wachukuliwe hatua zinazostahili.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, ningeshauri kwamba kama taarifa hizo hata kama zitakwenda kwenye Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama, ni vizuri Bunge lako likaarifiwa juu ya hatua hizo. Vinginevyo Watanzania watakosa, wataiona kama ni siri ya Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama. Kwa hiyo, katika hili ningeweza kutofautiana na wenzangu waliokuwa wanasema sasa uchunguzi usiendeleo, ningependa uchunguzi uendeleo ili hao wanaohusika waweze kuchukuliwa hatua na kuvuna kile walichokipanda.

Mheshimiwa Spika, tunajifunza nini kwa haya yote kwenye mikataba hii tata? Tunajifunza kwamba ama wataalamu wetu na viongozi wetu hawana uwezo wa kusoma na kuingia mikataba na ndio maana mikataba yote inakuwa kwa maslahi ya wageni au wao wenyewe wana maslahi binafsi na kwa maana hiyo ni lazima wahakikishe kwamba wanalinda maslahi hayo. Sasa suala la kujiuliza ni hivi tutaendelea kuwa na watu hao wanaotuingiza katika mikataba tata mpaka lini? Ni hatua gani zinachukuliwa dhidi ya watu hao? Lakini zaidi ni lazima tukakikishe kwamba maslahi ya nchi yanapewa kipaumbele badala ya maslahi ya watu wachache.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa ripoti iliyokuwepo iliyotolewa na Waziri Mkuu katika Bunge lililopita, tumeshuhudia kwamba tayari Serikali ilikuwa inakiri kuwepo kwa makosa. Leo taarifa iliyopo ni kwamba wale wataalamu wote hawana makosa na wanaonekana kubaki na mzigo ni wale viongozi wa kisiasa. Huwezi kuwa na kosa bila mkosaji, hili ni lazima tuwaeleze Watanzania. Kama mnasema wale wataalamu hawana makosa, tuambieni walikosa ni wale viongozi wa kisiasa basi. Tusiwe tunadanganyana hapa kwamba kosa lipo halina mkosaji, wataalamu wote mmewasafisha, sasa tuambieni kama hawa waliokuwa Mawaziri, tuambieni tujue kwamba hawa ndio wenye makosa na kwa maana hiyo Watanzania waweze kuwa bayana juu ya nani aliyewatwisha mzigo mkubwa kama huo wa *Richmond* ambao kwa kweli wengine wanasema eti hakuna malipo yaliyolipwa wakati mmeshuhudia wenyewe hizo bilioni dola milioni 4.8 lakini zaidi kuna hizo nyingine *double payment* iliyofanyika ya bilioni sijui 30, lakini hilo halionekani likisemwa.

Ningependa Serikali itoe maelezo juu ya malipo hayo yenye utata. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, huwezi kusafirisha mzigo mmoja kwenye meli, wakati huo huo usafirisha mzigo huo huo kwenye ndege na kama imefanyika *double payment* na CAG amethibitisha hivyo ni vizuri Serikali ikatoa kauli ndani ya Bunge hili ili ieleweke bayana ni hatua gani zinachukuliwa kwa wale ambao wamelipa malipo hayo ambayo ni makosa ya jinai

kama watakuwa wamefanya hivyo. Kwa hiyo, kazi kubwa ambayo pia tunayo ni kuhakikisha kwamba wale tunaowapa dhamana kwa maana ya watendaji wetu na dhamana kwa maana ya viongozi wa kisiasa ni lazima tuangalie rekodi zao ili tuhakikishe watu tunaowapa majukumu hayo watatuingiza kwenye mikataba yenye maslahi kwa nchi na sio mikataba ambayo itakuwa na maslahi na kundi dogo la watu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mwisho kabisa ningependa kusema kwamba watu wanajiuliza, nitaunga mkono hoja au siungi? Nataka niwaambieni, nina imani na Serikali ya Mheshimiwa Rais Jakaya Mrisho Kikwete, kama ni suala la Edward Hosea atashughulikiwa kwa sababu yeye ndio mamlaka ya uteuzi na nina imani na Serikali ya Mheshimiwa Rais Jakaya Mrisho Kikwete, kama iliweza kuchukua hatua za kuwawajibisha waliokuwa Mawaziri wetu sioni kama itashindwa kumalizia ile ngwe nyingine iliyobaki na kwa maana hiyo ninaunga mkono hoja ya Kamati ya Nishati na Madini. Nakushukuru. *(Makofi)*

WAZIRI WA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipatia fursa hii na mimi nichangie katika mjadala ambao uko mbele yetu. Kama ilivyo ada napenda niwatambue waliochangia katika mjadala huu ikiwa pia ni sehemu ya kumrahisishia kazi au kumuandalia mapito Mheshimiwa Philip Marmo, atakayekuja kutoa ufafanuzi wa baadhi ya hoja katika baadhi ya masuala yaliyojadiliwa katika mjadala huu.

Mheshimiwa Spika, waliochangia kwa maandishi katika mjadala huu alikuwa ni Mheshimiwa Omar Sheha Mussa, Mbunge wa Chumbuni, peke yake. Waliopata fursa ya kuchangia kwa kuzungumza, wa kwanza alikuwa ni Mheshimiwa Dr. Harrison George Mwakyembe, ambaye aliwasilisha taarifa kuhusu Kiwira, akiwa ni Makamu Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, alifuatiwa na Mheshimiwa William Hezekiah Shellukindo, Mbunge na Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, baadaye wachangiaji walikuwa Mheshimiwa Fred Tungu Mpendazoe, Mheshimiwa Eng. Mohamed Habib Mnyaa, Mheshimiwa Eng. Stella Martin Manyanya, alifuatiwa na Mheshimiwa Juma Hassan Killimbah, Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa pamoja na Mheshimiwa Christopher Ole-Sendeka. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nitachangia hasa kwenye eneo la kuhusu suala la Kiwira na kama ambavyo Mheshimiwa Makamu Mwenyekiti wa Kamati alivyoliwasilisha, nami kwa nafasi yangu naomba niseme awali kabisa kwamba naiunga mkono taarifa ile kwa 100%. Tangu Serikali ilipotoa taarifa ya dhamira yake na kama ilivyofanya kurudisha mgodi mikononi mwa Serikali mwaka jana mwezi Julai, yapo mambo ambayo mpaka sasa hivi yameshafanyika.

Mheshimiwa Spika, la kwanza la ujumla ambalo lilifanyika lilikuwa ni suala la kushughulikia malimbikizo ya mishahara ya watumishi waliokuwa na wanaoendelea kuwa wa Mgodi wa Kiwira, ambayo mpaka kipindi kile yalikuwa ni malimbikizo yaliyozidi mwaka mmoja. Yalikuwa ni malimbikizo ya kuanzia mwezi Agosti 2008, hadi kipindi kile ambapo tuliyalipa. Kwa hiyo, tulichojelekeza cha kwanza kabisa ilikuwa ni kushughulikia malipo hayo na kweli kama ilivyojitokeza kwenye taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini, mnamo mwezi wa 11 mwaka 2009, Serikali ilifanikiwa kupata fedha kutoka Wizara ya Fedha, Hazina, kiasi cha zaidi ya shilingi bilioni 1.8 ambazo zililipwa kwa wafanyakazi ikiwa ni malimbikizo ya mishahara yao ya miezi 15.

Mheshimiwa Spika, jambo la pili ambalo Serikali ililifanya ikiwa ni utekelezaji wa ile azma yake ya kurudisha mgodi Serikalini; iliunda timu ya wataalamu chini ya uongozi wa *Consolidated Holdings Co-operation* iliyojumuisha na inaendelea kujumuisha wajumbe kutoka ofisi ya Mheshimiwa Waziri Mkuu, Wizara ya Fedha na Uchumi, Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Wataalamu kutoka Wizara ya Nishati na Madini kutoka Shirika la *STAMICO* ambalo ni Shirika la Madini la Taifa pamoja na Mamlaka ya Udhhibiti wa Maji na Nishati (*EWURA*). Timu hii ya wataalamu pamoja na mambo mengine imefanya kazi yao vizuri na kushauri kwamba Serikali iajiri Mshauri Mwelekezi kwa ajili ya kufanya uthamini wa mali na madeni ya mgodi wa makaa ya mawe wa Kiwira na mradi wa kuzalisha umeme.

Mheshimiwa Spika, napenda kuliarifu Bunge lako Tukufu na Watanzania kwa ujumla kwamba Serikali imeshaanza kuufanyia kazi ushauri huo wa kumuajiri Mshauri Mwelekezi, ambaye atafanya kazi ya kuthamini mali ile lakini pia na kufanya tathmini ya madeni ambayo yanaonekana bado mengine yalikuwa hayajakaa vizuri.

Mheshimiwa Spika, jambo lingine lililofanyika ni kufanya majadiliano na Serikali ya Uchina, kama vile ambavyo imejitokeza kwenye taarifa ya Kamati. Na matokeo ya majadiliano hayo ni kwamba Serikali ya Uchina imeahidi kuikopesha Serikali ya Tanzania, mkopo wenye masharti nafuu utakaowezesha sasa kuwekeza na kuendeleza mgodi wa Kiwira kwa kuzalisha umeme wa kiwango cha *Megawatt 200*.

Mheshimiwa Spika, wakati baadhi ya Waheshimiwa Wabunge, wanachangia walitaka kujua kama mkopo tunaongelea, ambao ni dola milioni 400, utawezesha kufufua mgodi ule na kufanya yote yaliyokusudiwa.

Mheshimiwa Spika, niseme tu kwa ufupi kwamba, Serikali ilikuwa imezingatia vigezo vyote, imezingatia taarifa za upembuzi na usanifu zilizokuwa zimefanywa ambazo zinawezesha kuomba kiasi ambacho kitawezesha kuendeleza mgodi huo, na ndicho kilichotokea. Kwa hivi, tunapongelea suala la milioni 400, tunaongelea ni pamoja na kujenga mgodi, kujenga njia ya usafirishaji mpaka kuiunganisha na gridi ya Taifa katika maeneo ya Mbeya, kwa kiasi hicho ambacho tumekitaja.

Mheshimiwa Spika, mambo mengine ambayo sasa hivi yanaendelea kufanyiwa kazi ni pamoja na malipo ya mishahara ya wafanyakazi kwa kipindi cha kuanzia mwezi wa 11 mpaka sasa tulipo leo. Kwa sababu tulisema malipo tuliyoafanya ya zaidi ya shilingi bilioni 1.8 yalikuwa ni malipo ya kuanzia mwezi wa nane mwaka 2008 mpaka mwezi wa 10 mwaka 2009. Lakini lingine ambalo tunalifanyia kazi kwa sasa hivi ni hizi taarifa za mapunjo ya mafao ya wafanyakazi wakati wa ubinafsishaji wa mgodi wa Kiwira, ambapo Serikali itahakiki na kutathmini stahili na malipo yao. Pia tunafanya tathmini na uhakiki wa malipo ya wafanyakazi 16 pamoja na wajane, ambapo inasemekana walisahaulika wakati wa malipo yaliyofanywa mwezi Novemba, 2009. Uhakiki na tathmini ya madai ya wafanyakazi 24 wa kampuni ya *New Imara Security Company*, pia unafanyika ikiwa ni sehemu ya baadhi ya wadai ambao inaonekana katika mkupuo tulioufanya mwezi wa 11 hawakuhusishwa.

Mheshimiwa Spika, maofisa kutoka Mdhhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, Wizara ya Fedha na Uchumi na Wizara ya Nishati na Madini, tunapongelea leo hii watakuwa

wameshafika Mbeya kwa ajili ya kufanya uhakiki wa madeni ambayo ilionekana kwamba tulipokwenda kulipa mwezi wa 11 hayakujumuishwa; na tunaamini kwamba zoezi hilo litakwenda vizuri. Baada ya uhakiki taratibu za malipo zitafanyika. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, jambo lingine ambalo tunafanya kwa sasa ni kufanyia kazi tofauti ya malipo ya malimbikizo kwa watumishi wa Kiwira, waliokuwa watumishi wa *Kiwira Coal Mines* na wale watumishi waliosemwa na baadhi ya wajumbe hapa na imejitokeza kwenye taarifa ya Kamati, walioajiriwa na Kampuni ya *TANPA Resources* ambayo ndio alikuwa mwekezaji. Katika hili tulitaka tuelewe ni vigezo gani vilitumika kuwatofautisha kiasi kile kama ambavyo imejitokeza hapa kwenye Kamati. Tumelijadili na sisi hili jambo tumelichukulia kwa uzito mkubwa na tunalifanyia kazi.

Mheshimiwa Spika, pia Serikali inaendelea na mchakato wa umilikishaji wa mgodi wa Kilwa kwa taasisi za Serikali kama ambavyo Kamati ya Nishati na Madini ilikwisha kushauri, kuurejesha mgodi kwenye Shirika la *STAMICO* ambalo ni Shirika la Madini la Taifa, ama Shirika la Umeme Tanzania (*TANESCO*), ama kwa pamoja ama kuunda kampuni nyingine ama chombo kingine ambacho kitaweza kuuendesha huu mgodi. Ziko *options* mbalimbali, ziko njia mbalimbali ambazo zimependekewa na Kamati, zote hizo zinafanyiwa kazi.

Mheshimiwa Spika, pia Serikali iliendelea kufuatilia uchunguzi uliofanywa na TAKUKURU wa shilingi milioni 50 zilizotolewa kutoka *Consolidated Holdings Co-operation* kwenye mfuko wa mafao ya wafanyakazi wa mgodi wa Kiwira. Haya ni baadhi ya mambo ambayo ni ya ujumla yanaendelea kufanyiwa kazi.

Mheshimiwa Spika, lakini nikirudi kwenye wachangiaji waliopata fursa ya kuongea, napenda nitumie dakika chache kutoa ufafanuzi kwa zile hoja chache ambazo zimejitokeza. La kwanza ni hili suala la mkopo wa shilingi bilioni 17 zinazoonekana zilidhaminiwa na Serikali; na hili pia lipo kwenye taarifa ya Kamati.

Mheshimiwa Spika, haya ni kati ya mambo ambayo Kamati ya Wataalamu wa Serikali iliyoundwa iliyafanyia kazi. Lakini mapendekezo yaliyotolewa ni kwamba, tumuajiri mshauri mwelekezi ambaye ni *independent*, ambaye ni huru ayafanyie kazi na kutoa tathmini. Kwa hiyo, ni jambo ambalo tunaendelea nalo vizuri. Pia tunaendelea kufanyia kazi, tunaendelea kufuatilia kinachosemekana kwamba kuna vifaa ambavyo viliibiwa na havipo pale kwenye eneo lile. Suala hili tumekuwa tukilifuatilia kwa karibu sana kwa sababu, linahitaji vielelezo na labda niliweke moja la wazi katika suala hili kwamba, pale bado kuna Menejimenti ambayo inatambulika. Sasa ili kulipata hili jambo vizuri, pia tumekuwa tunahitaji vielelezo na kujua tunapoongelea kuna baadhi ya vitu vimeibiwa tunaongelea kitu gani hasa. Ni kati ya masuala ambayo tunayafuatilia kwa karibu sana na hili lilikuwa ni mojawapo ya hoja ambazo Mheshimiwa Mpendazoe, amezitoa.

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa *Eng. Mohamed Habib Mnyaa*, ameongelea historia ya kubinafsishwa ama matatizo ambayo mgodi wa Kiwira ulipitia na hasa nakumbuka alikuwa anarejea taarifa ya Serikali ya mwezi Julai, 2009. Kulikuwa na kampuni za Kichina zilikuja pale, ikawa hivyo na hatimaye tukafikia tulipofikia. Lakini kuna hoja ambayo alitaka kuijua, ni kwa nini hisa za *Kiwira Coal Mines* ziliongezwa thamani wakati kampuni hiyo ilikuwa muflisi?

Mheshimiwa Spika, wakati mchakato wa kuongeza thamani ya ule mgodi unafanyika ama ile kampuni ya *Kiwira Coal Mines* inafanyika, hayo yalikuwa ni maandalizi kwa ajili ya kujenga mazingira mazuri kwa ajili ya mwekezaji mpya na jambo hili ni jambo la kawaida kabisa katika biashara, unapotaka kuweka mazingira mazuri ni jambo pia la msingi kujua mtaji wako unaoongelewa kuanzia ni wa kiasi gani. Kwa hiyo, ufafanuzi katika hilo, ilikuwa ni maandalizi kwa ajili ya wawekezaji waliokuwa wanakusudiwa kuja kuwekeza katika mgodi ule na kuuendeleza. Hiyo ndio sababu mojawapo iliyosababisha zile hisa zikaonekana zinaongezeka kwa kipindi kile ambacho tulikuwa tunaelekea kwenye kukamilisha zoezi la ubinafsishaji. Kwa hiyo, yalikuwa ni maandalizi ya awali.

Mheshimiwa Spika, katika wachangiaji hawa Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa, ametoa baadhi ya hoja ambazo tunadhani kwamba zinahitaji ufafanuzi. Mojawapo ya hili alilolisema, ni kuhusu shilingi bilioni 17 ambazo nimeshaziongelea kwamba zinafanyiwa kazi na tunaamini kwamba zoezi litakwenda vizuri kwa sababu Serikali imedhamiria na hatutarajii kwa kweli kuacha hata jiwe moja ambalo halitaguswa katika zoezi hili. Ni matarajio yetu kwamba tunafanya kazi ambayo Watanzania hatimaye wataamini kile ambacho tunakisema leo.

Mheshimiwa Spika, tumetolewa changamoto na Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa hapa. Ni Serikali gani hii sikivu, ambayo mpaka isukumwe na Bunge ndio ifanye?

Mheshimiwa Spika, naomba kufafanua, ni changamoto kwetu, ni changamoto kwa kila mmoja, ni changamoto katika utendaji wa kila siku wa kila mmoja wetu. Lakini ukweli ni kwamba yapo mambo ambayo yanahitaji taratibu ambayo Serikali imekuwa ikiyafanya, hatua kwa hatua kuhakikisha kwamba tunafikia lengo bila kusababisha vikwazo, lakini pia bila kuacha fursa ya kufanya makosa ambayo pengine tena yanaweza kutugharimu mbele ya safari. Nataka nimhakikishie Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa, Mbunge na Bunge lako Tukufu, kwamba Serikali ina dhamira ya dhiti na haya mambo ambayo inayafanya sasa ni mojawapo ya vielelezo kuhakikisha kwamba Serikali inachokisema ndicho itakachokitenda. Nalihakikishia Bunge lako Tukufu kwamba tutakuwa makini kufuatilia yale ambayo yanaendelea kufanyiwa kazi kwa manufaa ya Watanzania.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo naunga mkono taarifa za Kamati kama zilivyowasilishwa, Taarifa ya Kiwira lakini pia Taarifa ya kuhusu *Richmond*. Ahsante sana. *(Makofi)*

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU – SERA, URATIBU NA BUNGE (MHE. PHILIP S. MARMO): Mheshimiwa Spika, awali ya yote naomba nichukue fursa hii kukushukuru wewe binafsi na pia Mheshimiwa Waziri Mkuu, kwa kunipa fursa hii ya kuwa katika orodha ya wale wanaochangia mawazo katika hoja hii muhimu sana ambayo kwa sasa iko mbele yetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mimi nasimama hapa kutoa ufafanuzi na maelezo kwa upande wa Serikali kuhusiana na utekelezaji wa maamuzi au maazimio ya Bunge kuhusu Mkataba baina ya *TANESCO* na Kampuni ya *Richmond Development Company LLC* ya Houston, Texas, Marekani

na katika kufanya hivyo napenda kuwashukuru Waheshimiwa Wabunge wote waliochangia hoja hii iliyowasilishwa na Kamati ya Bunge ya Nishati na Madini.

Mheshimiwa Spika, kipekee namshukuru sana na kumpongeza Mheshimiwa William Shelukindo, Mbunge wa Bumbuli na Mwenyekiti wa Kamati hii, kwa kuwasilisha vizuri maoni ya Kamati yake. Aidha, nawashukuru Wajumbe wote wa Kamati kwa kupokea na kujadili kwa kina taarifa ile ya Serikali kuhusu jambo hili na baadaye kutoa maoni mazuri ambayo yamelenga kufikia ukomo wa mjadala wa suala hili ndani ya Bunge letu.

Mheshimiwa Spika, hoja iliyopo mbele yetu kwa kweli ni hoja nzito sana ambayo katika michakato yake ilisababisha mabadiliko ya kihistoria katika siasa na uendeshaji wa Serikali yetu. Hoja hii itakumbukwa ilisababisha Mawaziri wawili kujiuzuru, Waziri Mkuu kujiuzuru na hatimaye Baraza zima la Mawaziri kuvunjwa.

Kwa hakika katika nchi yoyote duniani matukio mazito kama haya ni ya uwajibikaji wa hali ya juu wa Serikali iliyochaguliwa kidemokrasia na wananchi kupitia Bunge lao. Lakini kwa demokrasia changa kama yetu, kwa kweli uwajibikaji huo na mtikisiko uliofuatia ni nadra kuhimiliwa lakini kwetu sisi kwa ajili ya ujasiri wetu mkubwa na mshikamano wetu pia ukomavu wetu, tumehimili hayo yote na hadi sasa maisha ya watanzania yanaendelea kama kawaida. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, natanguliza maelezo haya kwa vile mara tu baada ya Serikali mpya kuapishwa mwezi Aprili, 2008, moja ya majukumu yake ilikuwa ni kutekeleza maazimio haya ya Bunge letu Tukufu. Mheshimiwa Waziri Mkuu mwenyewe, Mawaziri husika, Makatibu Wakuu na watumishi mbalimbali wa Serikali, walitumia muda mwingi sana kutekeleza yale maazimio 23 ya Bunge yaliyotokana na maelekezo au mapendekezo ya Kamati Teule ya Bunge iliyochunguza Mkataba kati ya *TANESCO* na kampuni ya *Richmond Development Company* ya Houston, Texas, Marekani.

Mheshimiwa Spika, kutokana na maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini yaliyowasilishwa leo na Mwenyekiti wake, naomba kutoa maelezo kwa maeneo yaliyoguswa na ushauri uliotolewa kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwanza Azimio namba 1 na 2, kwa kweli Serikali tunakubaliana na ushauri wa Kamati ya Bunge kuwa Muswada wa Mapendekezo ya Marekebisha ya Sheria ya Ununuzi wa Umma ile sura ya 410, uwasilishwe kwenye Kamati husika na hatimaye uletwe Bungeni haraka iwezekanavyo. Na tunatumaini Muswada huu utakuja katika Bunge lijalo la Mkutano wa Kumi na Tisa.

Mheshimiwa Spika, Azimio la pili. Azimio hili lilihusu Serikali kupitia upya mikataba baina ya *TANESCO* na *Ricmond Development Company LLC* uliorithiwa na *Dowans SA*, mikataba ya *IPTL*, *Songas*, *GRECO*, *Alstorm Power*, *Bentos* na kadhalika. Kamati katika eneo hili imeipongeza Serikali kwa hatua ambazo zilikwishachukuliwa hadi sasa. Tunaishukuru sana kwa pongezi hizo, tunakubaliana na msisitizo kwamba Sheria ya Ununuzi wa Umma na Kanuni zake ufuatwe katika mikataba mingine itakayofuatia. Serikali itaendelea kuweka utaratibu wa kujenga uwezo wa wataalamu wetu wa ndani na kuwawezesha washirikiane na wataalamu

kutoka nje ili kupata uzoefu zaidi na kuondoa ulazima wa kutegemea wataalamu kutoka nje katika siku zijazo. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, Azimio namba 8 na 14. Maazimio haya yalihusu Serikali kuwajibisha viongozi wenye dhamana ya kisiasa waliokuwa Mawaziri wa Wizara ya Nishati na Madini, ambao walikuwa ni Mheshimiwa Ibrahim Msabaha na Mheshimiwa Nazir Karamagi.

Mheshimiwa Spika, kama tulivyoeleza katika taarifa yetu tunakubaliana na pendekezo la Kamati na Serikali itatoa taarifa kwenye Kamati ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama juu ya uchunguzi ambao unaendelea sasa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, Azimio namba 11. Azimio hili lilitaka Serikali kufanya marekebisho makubwa katika Sheria ya Maadili ya Viongozi wa Umma ya mwaka wa 1995 yaani *The Public Leadership Code of Ethics Act, of 1995* ili kudhibiti utaratibu ambao sasa unaonekana kuwa wa kawaida wa viongozi waandamizi wenye dhamana ya kisiasa kuendelea na biashara zao binafsi wakiwa madarakani.

Mheshimiwa Spika, Serikali itazingatia ushauri wa Kamati wa kukamilisha marekebisho ya Sheria hiyo katika Bunge hili kabla haijamaliza muda wake na tunatarajia mabadiliko haya yataletwa katika Mkutano ujao wa Kumi na Tisa wa Bunge.

Mheshimiwa Spika, Azimio namba 13 lilihusu Serikali kuzihusisha Kamati za Kudumu za Bunge kwenye hatua za awali za maandalizi ya mikataba mikubwa na ya muda mrefu ya kibiashara.

Mheshimiwa Spika, Serikali imepokea ushauri wa Kamati zote na itaufanyia kazi kwa kushirikiana na Bunge lako. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, Azimio namba 10, lilihusu Gavana wa Benki Kuu pamoja na Wakurugenzi kuchunguzwa uhalali wa malipo ya ziada ya dola za Kimarekani milioni 4,865,000 zilizotumika kusafirisha mitambo kwa njia ya ndege. Serikali inaafikiana na maoni yaliyotolewa na Kamati. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, azimio namba 15 lilihusu uteuzi wa Wakurugenzi na Makamishna kuwa Wajumbe wa Bodi za Mashirika ya Umma yaliyo chini ya Wizara zao.

Mheshimiwa Spika, Serikali imeshaanza kuchukua hatua za utekelezaji wa suala hili ambapo imeshafuta utaratibu wa kuwateuwa Makatibu Wakuu kuwa Wenyeviti wa Bodi za Wakurugenzi za Mashirika yaliyo chini ya Wizara zao.

Mheshimiwa Spika, Azimio namba 18 lilihusu kuwafungulia mashtaka wamiliki wa kampuni ya *Richmond Development Company LLC*.

Mheshimiwa Spika, Serikali inaishukuru Kamati kwa kutambua juhudi zilizochukuliwa na Serikali katika utekelezaji wa Azimio hili. Serikali itaendelea kulishughulikia suala hili hadi kufikia hatma yake.

Mheshimiwa Spika, maazimio namba 5, 7, 9 na 14, ambayo yalihusu Serikali kuwachukulia hatua watumishi wote wa umma waliohusika katika zoezi zima la mchakato wa utoaji wa zabuni kwa kampuni ya *Richmond*.

Mheshimiwa Spika, Serikali imeshughulikia kwa makini maazimio hayo na hivyo pia inaafikiana na ushauri wa Kamati ya Bunge. Lakini kwa manufaa ya rafiki yangu Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa, Mbunge wa Karatu na pia ndugu yangu Mheshimiwa Christopher Ole-Sendeka, Mbunge wa Simanjiro, ni vyema ingeeleweka kuwa Serikali katika kufikia maamuzi kuhusu watumishi wake wa umma waliohusika katika jambo hili ilizingatia hatua za nidhamu kwa watumishi wa umma zilizoainishwa katika sheria namba 8 ya utumishi wa umma ya mwaka 2002 chini ya kifungu 49(1) ya Kanuni za Utumishi wa Umma za mwaka 2003.

Mheshimiwa Spika, baada ya kutoa ufafanuzi huu kuhusu hoja za Kamati, naomba niende haraka haraka kuhusu yale yaliyosemwa na Waheshimiwa Wabunge.

Wa kwanza alikuwa Mheshimiwa Fred Mpendazoe, Mbunge wa Kishapu, mchango wake ulihusu Azimio namba 9 ambapo alitoa angalizo la masharti ya Katiba kuhusiana na uwajibikaji wa Serikali kwa wananchi kupitia Bunge.

Mheshimiwa Spika, nakubaliana naye na tutazingatia yale yote aliyosema wakati muafaka utakapowadia. (*Makofi*)

Mheshimiwa Eng. Mohamed Habib Mnyaa, Mbunge wa Mkanyageni alipenda kufahamu kwa nini Serikali imechukua muda mrefu katika muafaka kwenye majadiliano ya mikataba baina ya *TanESCO* na *Songas* kuhusu *refinancing* ya mradi wa mitambo ya *Songas* ya *Megawatt 70*.

Mheshimiwa Spika, katika taarifa ya pili ya Serikali iliyotolewa tarehe 11 Februari, 2009, na taarifa ya tatu iliyowasilishwa katika Bunge lako tarehe 25 Julai, 2009 Serikali ilitoa maelekezo ya kina kuhusu suala hili. Lakini kwa kifupi ni kwamba mwaka 2006 Serikali ilipata tatizo la uhaba wa umeme, iliwaruhusu *Songas* kuweka mitambo hiyo kwa njia ya dharura wakati Serikali inafanya majadiliano na wakopeshaji ili kupata mkopo wa masharti nafuu wa dola za Kimarekani milioni 42. Majadiliano hayo yalikamilika tarehe 25 Agosti, 2009 hivyo katika majadiliano ya mkataba, mikataba kama hii muda huo sio mrefu kama Mheshimiwa Mbunge anavyoelezea.

Mheshimiwa Spika, jambo la msingi hapa ni kufikiwa kwa makubaliano ambayo yameleta unafuu wa mzigo wa kiwango cha *capacity charge* kutoka dola za Kimarekani milioni 3.055 kwa mwezi hadi kufikia dola Marekani milioni 1.8 kwa mwezi kuanzia mwezi Septemba mwaka ule wa 2009.

Na je, kuhusu suala la Serikali kutumia muda mrefu katika utekelezaji wa maazimio namba nane, kumi na nne na kumi na nne, Mheshimiwa Mbunge amesema kuwa Serikali imechukua miaka minne, kutekeleza maazimio hayo. Lakini ukweli ni kwamba Serikali

imechukua muda wa miaka miwili tu kutekeleza maazimio yote 23 yaani kuanzia Februari, 2008 hadi leo.

Mheshimiwa Spika na kuhusu uchuguzi unaohusisha vyombo vya dola vya Kimataifa katika utekelezaji wa maazimio hayo ni suala linalohitaji vyombo hivyo tulitekeleza kwa umakini mkubwa kwa kuzingatia mikataba ya Kimataifa baina ya nchi yetu na nchi hizo. Hivyo Serikali yetu inaona kuwa hatua iliyofikiwa hadi sasa katika michakato hiyo ya zoezi hili inatia matumaini.

Mheshimiwa *Eng.* Stella Manyanya, alitoa ushauri mzuri kuhusu majukumu na wajibu wa kila mmoja wetu katika mustakabali wa Taifa letu na ametaja wajibu wa Bunge, Serikali, vyombo vya habari na watu binafsi, Serikali inakubaliana naye na inamuunga mkono Mheshimiwa *Eng.* Stella Martin Manyanya. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, mwisho kabisa, kutokana na hatua nzuri zilizofikiwa na Serikali katika utekelezaji wa maazimio kumi na tatu ya Bunge ambayo mchakato wake ulikuwa haujakamilika, sasa ni imani yangu kuwa Waheshimiwa Wabunge watakubaliana na maoni ya Kamati pamoja na Serikali kwamba sasa ni wakati muafaka kabisa tufike ukomo wa mjadala huu Bungeni na tuhitimishe suala hili. Napenda kuwahakikishia Waheshimiwa Wabunge na Wabunge na wananchi kwa ujumla kwamba Serikali imetekeleza kwa dhati maazimio yote 23 ya Bunge kwa maslahi ya Taifa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na kuunga mkono hoja ya Kamati. (*Makofi*)

SPIKA: Ahsante sana Waziri wa Nchi Ofisi ya Waziri Mkuu, nilikuwa na taarifa kwamba pengine Waziri Mkuu atapenda kutoa baraka zake kidogo kwa mchakato huu naye, karibu sana. (*Makofi*)

WAZIRI MKUU: Mheshimiwa Spika, kwanza nimshukuru Mwenyezi Mungu kwa baraka zake kwamba sala zako za kila siku Bungeni kwa Mabunge haya ya Kimataifa na kazi hizi za watu kwamba hatimaye wamekuwa kwa kweli wamekuwa wakifanya kazi nzuri katika utendaji wao wa kazi za kila siku hapa Bungeni kweli nashukuru sana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, pili nilitaka kwa manufaa ya Waheshimiwa Wabunge nitumie nafasi hii kukushukuru wewe kwa kukubali Serikali iweze kutumia mitambo yako kwa ajili ya uchapishaji wa Sheria inayohusu Gharama za Uchaguzi na nimearifiwa kwamba tayari rasimu ya kwanza imeshatoka inasahihishwa, kwa hiyo, ni matarajio yangu kwamba hadi leo usiku pengine tunaweza kuwa tumeshapata Miswada kwa ajili ya kesho, nashukuru sana sana. (*Makofi*)

Lakini leo inaonyesha vilevile kwamba Bunge linacho chombo kizuri kwa wale ambao hawajui kwamba tunao uwezo wa kuweza kuchambua mambo hapa kwa ufanisi mkubwa sana.

Mheshimiwa Spika, nimesimama kusema kweli si kutaka kufungua mjadala hata kidogo, nataka tu nitumie nafasi hii kuwashukuru Wabunge wote ambao kwa namna moja au nyingine wamechangia katika taarifa hizi mbili. Kwanza kwa uwazi wao, pili kwa namna walivyowasilisha kwa uwazi na mimi naamini kwa ujasiri mkubwa kwa maoni yao

wameonyesha hisia zao nadhani kwa kiwango ambacho kimewaridhisha wao na hata sisi ambao tulikuwa tunawasikiliza. Lakini nikushukuru wewe vilevile kwa kuongoza vizuri Bunge lako na kutufikisha hapa tulipofika. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mfumo wa Bunge letu hili ni mfumo wa ushirikishi, ni mfumo ambao una pande mbili kwa maana ya Serikali upande mmoja na Wabunge upande wa pili, hakuna jambo litakaloweza kupitishwa hapa bila makundi hayo mawili kwa mambo yanayohusu nchi bila pande hizi mbili kushirikiana kwa karibu katika kuhitimisha kwa jambo lolote.

Kilichofanyika leo ni ushahidi kuonyesha kwamba hiyo hali halisi ya Bunge letu lilivyo na nilitaka nitumie nafasi hii kwa kweli kushukuru sana kwa kuwepo kwa mfumo huu mzuri na wanatufanya tuweze kufanya kazi kwa pamoja bila woga, bila kutiliana mashaka na ndio maana Kamati zetu zote za kudumu na Kamati za Kisekta sisi kama Serikali tunafarijika sana tunapoambiwa tushirikiane nao kwa jambo lolote kwa kuwa tunajua ni kwa maslahi ya Taifa letu.

Mheshimiwa Spika, ni bahati mbaya tu Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa, nilipokuwa nakusikiliza katika jambo hili sina hakika kama kweli ulitaka kulisema ulivyotaka lakini nilipata tatizo kidogo kwenye kauli kwamba umeona kama vile kunaelekea kutoa picha kwamba hitimisho hili ni la kisiasa, nimepata taabu kidogo kwa sababu naamini kila Mbunge hapa alikuwa analisema kwa dhati kutoka rohoni, mmekuwa mkiibana Serikali muda wote. Sasa mimi nadhani ni ukweli vilevile pale ambapo Serikali imejitahidi kufanya vizuri ni haki kwa Wabunge kutambua hivyo na kukubali kwamba imefanya vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kusema hivyo, si kutaka kupendezesha jambo hili kwa maana ya siasa hata kidogo, ni kwa maana ya Wabunge kutimiza wajibu wao kwa chombo kikubwa kama hiki. Nilijiuliza sana sababu za kisiasa zipi tena ndugu yangu Dr. Slaa, sikupata jibu naye mwenyewe hakutaka kunipa jibu. Kwa hiyo, nikahisi kwamba pengine ulimi uliteleza tu. *(Kicheko/Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Serikali kwa upande mwingine chini ya uongozi wa Mheshimiwa Rais Jakaya Mrisho Kikwete, Makamu wa Rais na mimi kama msaidizi wao, tumeyapokea maoni yote ya Bunge hili tangu mwanzo. Nataka niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge baadhi ya Mawaziri wamekuwa wakipata taabu sana katika kuniridhisha kwamba haya wanayoyasema yana ukweli na kwa kweli yana kiwango cha kuridhisha. Kwa kujua kwamba Bunge hili si mahali ambapo unaweza ukachomeka jambo kienyeji hivyo ukafikiri litapita. Kwa hiyo, tunalitambua hilo na ndio tumejitahidi sana kuwa makini katika kutekeleza jukumu lolote lile ambalo linahusu Bunge lako la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Kwa hiyo, tunataka tuamini kwamba uamuzi au maafikiano yaliyofikiwa leo ni kwa nia njema na mimi nataka niwahakikishie Mheshimiwa Spika pamoja na Wabunge kwa yale machache ambayo yamebaki baki ambayo Bunge lako limetaka tuendelee kuyakamilisha na punde yanapokamilika tuzijulishe Kamati husika tutafanya hivyo tena bila tatizo lolote, kwa sababu ndio wajibu wetu kama Serikali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, pengine niseme jambo lingine moja ambalo nadhani ni muhimu vilevile tumejifunza nini kutokana na haya yaliyojiri katika majadiliano yetu juu ya taarifa zote hizi mbili.

Mheshimiwa Spika, ukipitia taarifa na maazimio yake ukawa unatazama kipengele kimoja kimoja utaona kazi kubwa na nzuri iliyofanyika na Bunge hili katika kusaidia Taifa letu. Lakini ukitazama maudhui kwa upana wake utayaona yako maazimio ambayo kwa hakika ni ya kisera wala si jambo ambalo nasema limesemwa ili litekelezwe na baada ya hapo basi. Yapo ya kisera na mimi ninavyojaribu kuyaangalia pale yako karibu nane, ambayo kwa ushauri wenu kwa Serikali na Serikali baada ya kuyatazama imekubali kwamba mambo haya ni vizuri yakazingatiwa katika utendaji na uendeshaji wa shughuli za Serikali.

Mheshimiwa Spika, niliposema Sheria ya Maadili itazamwe ili kuondoa hii kasoro inayojitokeza ya migongano ya maslahi kati ya mtendaji na maslahi yake katika biashara anazozifanya, hili si tukio, ni jambo la kisera, kwa hiyo, imefanyika kazi kubwa sana na nadhani na ndio maana unaona Serikali imelirudia mara nyingi kwamba tunakuja na Muswada utakaozungumzia sasa namna tutakavyojaribu kutengenisha uongozi na shughuli za biashara. Sasa kiongozi hapa ni pamoja na Mtendaji Mkuu, au mtendaji mwingine katika ngazi yoyote ile alimradi kama anayo maslahi ambayo yanaweza yakaathiri sana utoaji wa huduma kwa wananchi wetu. Hili ni jambo moja kubwa ambalo limejitokeza dhahiri kabisa kabisa katika maazimio haya.

Lakini liko la pili ambalo nalo nimeliona ni pale mliposema mnaitaka Serikali ipitie mikataba kwa lengo la kuona mapungufu na kuyarekebisha ili kuhakikisha kwamba tunakokwenda tusiwe na mikataba yenye mapungufu ya namna hii. Hili si tukio la kupita, hili ni jambo ambalo naliona kwamba tukishafanya haya na tukaona mapungufu dhahiri tunakokwenda tukifanya kazi kwa uaminifu hatutaweza tena kurudia baadhi ya mapungufu ambayo yamejitokeza. Lakini nimeona vilevile niseme kwamba katika mjadala wote huu niliouona nimejidhirisha wazi kwamba uwajibika uliojitokeza kwa baadhi ya viongozi wetu akiwemo Mheshimiwa Edward Lowassa, Waziri Mkuu aliyestaafu sasa pamoja na Mawaziri wawili ndani ya Serikali ya Mheshimiwa Jakaya Mrisho Kikwete, na mtikisiko wa kuvunja Baraza la Mawaziri uliofuata ni ishara tosha ya Serikali ambayo inakubali kuwajibika kwa Watanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nataka niwaombe viongozi wenzangu hawa hili tulibebe kwa ujasiri, tulipokee kwa mikono miwili, kuwajibika ni jambo la kawaida na si lazima kwamba umetenda dhambi kubwa, inaweza ikawa jambo dogo lakini kwa mtazamo wa umma likapelekea pengine jambo hili kuzaa jambo kubwa zaidi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kubwa ni kulipokea kwa mikono miwili, unamwachia Mwenyezi Mungu *Inshallah* iko siku mambo yanaweza yakarejea na tukarudi tena katika utumishi wa umma. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mjadala hasa kuhusu *Richmond* haukuwa mwepesi hata kidogo na hasa tulikotoka ulikuwa mkali, kwa kweli ulihitaji kuvumiliana sana pande zote mbili, Serikali lakini vilevile kwa upande wa Wabunge wenyewe kwa wenyewe nimeliona na nimefarijika sana kwamba pamoja na namna ya kila mmoja alivyoeleza jambo hili na alivyotoa hisia zake,

wengine kwa ukali, kwa jazba kubwa kwa lugha kali sana lakini mwisho wa yote ilikuwa ni kwamba sisi wote ni Wabunge wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na kazi yetu ni kuwatumikia Watanzania, huu uvumilivu, hii hali ya kuheshimiana mimi nadhani jambo moja zuri ambalo nimeliona katika kujadili jambo hili nataka nitumie nafasi kuwapongeza sana Wabunge wenzangu kwa kweli kufanya kazi hii kuwa nyepesi kutokana na hiyo hali iliyojitokeza. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika mjadala liko swali limekuwa likijitokeza mara nyingi sana Serikali mmejifunza nini na mmejipanga namna gani ili mambo haya yasijirudie tena. Yapo mambo mawili tu ninayoyaona mimi hapa, kwanza ni watumishi wa umma, kujaribu kuwa waadilifu sana katika utumishi wetu ndani ya Serikali kwa sababu suala la uadilifu ni kigezo muhimu, ndio kigezo kinachoweza kukutoa katika matatizo yoyote yale si hoja kwamba unajua sheria sana si hoja kwamba wewe umesoma sana kama si mwadilifu kama ni mtu ambaye wewe mwenyewe ni mpenda rushwa, mwizi, mbadhirifu wa mali ya umma, hivyo vyote ulivyonyonyo havitakusaidia kulijenga Taifa hili hata kidogo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hili ni jambo moja ambalo lazima wote tulione kama Bunge lakini mmoja mmoja kama watumishi wa umma kwamba tunao wajibu mkubwa sana katika Taifa letu kuishi na kutenda kwa mfano. Tujaribu sana kujiepusha na tamaa zinazoweza kuliingiza Taifa hili katika vitendo ambavyo vinaliingizia Taifa hasara kubwa. Hili ni jambo ambalo limejidhihirisha katika mjadala wote kwa ujumla wake. *(Makofi)*

Lakini la pili Serikali tunaowajibu sasa wa kujipanga upya kujaribu kuona mapungufu yetu yako wapi hasa katika eneo la mikataba, maana vinginevyo kama uwezo ungekuwepo wa kutosha pengine mambo mengine yasingejitokeza dhahiri kama yalivyo. Kwa hiyo, nadhani ni suala tu la kukaa chini tujiulize, tuone mapungufu yako wapi, tujaribu kutengeneza mpango wa programu itakayotuwzesha kutoa mafunzo ya kutosha kwa waatalam wetu hasa kwenye Wizara ya Katiba na Sheria ambako ndiyo chimbuko la utaalum katika masuala yote ya kisheria chini ya uongozi wa Wizara na Mwanasheria Mkuu wa Serikali.

Mheshimiwa Spika, Serikali tumeshaanza kulifanyia kazi na jambo hili lilionekana kwamba hatuwezi kulipuza. Kwa hiyo, tumefanya mashauriano ya ndani kwa ndani miongoni mwetu lakini vilevile tumeshaurina na vyombo vya nje, ambavyo tunaamini vinaweza kutuwzesha kuweza kufikia hatma nzuri katika jambo hili. Kwa hiyo, Waziri wa Sheria Mheshimiwa Mathias Chikawe anasimamia mpango mzima wa kuimarisha uwezo ndani ya Serikali katika masuala ya majadiliano yanayohusu Mikataba. Tungependa kujiridhisha na tuwe na uwezo muda wote sio kwamba unajifunza leo ukitoka ndio basi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nalisema hili kwa sababu ni ukweli usiofichika, leo tukitaka kuingia mikataba kwa mfano ya Uranio eneo jipya sina hakika kama nina mtaalamu ambaye anaweza kweli akasema atakwenda kutetea maslahi ya nchi hii katika kuingia mkataba hii ya Uranio. Inataka Serikali tulione mapema, tujipange vizuri upo mwelekeo mzuri wa kuwa madini haya lakini lazima tukubali vilevile kwamba lazima tuwe na uwezo wetu wa ndani ndio maana wenzetu ni waangalifu sana. Wakishaona wana eneo moja ambalo ni kubwa kwa maslahi ya nchi yao watakuwa na wataalamu katika eneo hilo tu na mkienda kwenye majadiliano atakwambia

hapa katika hili atakuja Hamad, kwa sababu ndiye aliyebobea na uzoefu mkubwa. Sisi bado hiyo hali hatujafikia, kwa hiyo, tumejipanga, tutajitahidi kulitengeneza na kuliimarisha. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini pili ili tuweze kuwa na uwezo wa kuweza kuwaweka wale wataalamu hasa kwenye Wizara ya Sheria ni lazima vilevile Serikali ikubali kutafuta mbinu za kuwawezesha kuwakubali kuishi katika ofisi hizo, lazima tuboreshe mazingira yao. Vinginevyo tutaendelea wanasoma, wanakuja pale inakuwa ni sehemu ya mafunzo anatoka anakwenda kutafuta mahali ambapo anaona ni heri kimaslahi kuliko pale, tunajidhoofisha sisi wenyewe na baadaye athari zake zinakuwa ni kubwa. Serikali imeliona, tunalifanyia kazi tumeshaanza lakini lazima tuendeleo kujaribu kutafuta namna ya kuweza kuboresha jambo hili na kwa hili nitaomba Waheshimiwa Wabunge mtuunge mkono sana ili tuweze kuwa kwa kweli na mahali ambapo tuna uhakika wa utaalumu wa kutosha ndani ya Wizara lakini vilevile katika Wizara zote za Kisekta kwa kadri itakavyoowezekana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mwisho nataka nisema ambalo Mbunge mmoja hapa alilisema kwamba hatuna budi na wala hatuna ujanja, na hili wala halikwepeki, Watanzania wote na hasa sisi ambao tumepewa dhamana ya kuongoza watu lazima tukubali kwamba tusipoongoza nchi hii kwa kufuata Katiba, Sheria, Taratibu na Kanuni zilizowekwa kusema kweli hatutakuwa tunaendesha nchi hii kuwa kuzingatia utawala bora. Nadhani jambo hili ni la kusisitiza tu lakini ni jambo linajulikana, kikubwa ni kutafuta namna ya kuhakikisha kwamba sasa linasimamiwa vizuri kila mmoja kwa nafasi yake na sisi ambao wenye nafasi za Serikali kuhakikisha kweli watu wetu wanatekeleza majukumu yao kwa kuzingatia mambo haya ambayo ni ya msingi sana katika uendeshaji wa nchi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi ili angalau niweze kusema haya machache, niwashukuru Wabunge wote kwa ujumla wenu kwa mara nyingine tena kwa michango lakini kubwa ushauri kwa Serikali na mimi nataka niwahakikishie tutayazingatia kwa upana wake hasa yale ambayo yana maslahi mapana na marefu, kwangu mimi ni muhimu sana pengine kuliko hata tukio lenyewe kwa sababu hilo ndio muhimu kwa Taifa la kesho. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa Waziri Mkuu, kwa maneno yako ya hekima kama kawaida namwita sasa mtoa hoja ambaye ni Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini nikimsihi kwamba atakuwa na maelezo tu mafupi lakini zaidi yatajielekeza katika kuufunga huu mjadala. Karibu sana Mheshimiwa William Shellukindo. *(Makofi)*

MHE. WILLIAM H. SHELLUKINDO - MWENYEKITI WA KAMATI YA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi tena hii ya wakati huu wa jioni ili niweze kuhitimisha hoja yetu hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ningependa tu kupambanua tena kwamba zilikuwepo taarifa mbili za Kamati ya Nishati na Madini kuhusu taarifa ya Kamati ya Bunge ya Nishati na Madini kuhusu namna Serikali ilivyoshughulikia suala la Mgodi wa Makaa ya Mawe wa Kiwira, na maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini kuhusu Utekelezaji wa Maazimio ya Bunge

kuhusu Mkataba baina ya *TANESCO* na *Richmond Development Company LLC* ziliweza kutolewa hapa na zimepata michango mizuri sana ya kutosha. *(Makofi)*

Napenda kwa awali kabisa nimshukuru Mheshimiwa Waziri Mkuu ambaye amemalizia sasa hivi kwa kutuunga mkono maana na yake ni Mbunge. Vilevile kwa nafasi yake akiwa Waziri Mkuu ametusaidia sana kutoa ufafanuzi wa baadhi ya mambo na pia kueleza kwa upande wa Serikali hali ilivyo. *(Makofi)*

Kwa upande huu wa Serikali, ningependa kuwashukuru Waheshimiwa Mawaziri, Mheshimiwa Philipo Marmo, Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu na Mheshimiwa William Ngeleja, Waziri wa Nishati na Madini kwa jinsi walivyosaidia kufafanua masuala mengine ambayo pengine katika taarifa hii kama yangeandikwa pengine tungekuwa na *volume* kubwa zaidi. Lakini kwa jinsi walivyoeleza kwa kifupi na uzoefu wao nadhani yameeleweka vizuri sana. *(Makofi)*

Napenda kutambua kwamba pamoja na Waziri Mkuu na Mawaziri hawa wawili, hoja hii imechangiwa na Waheshimiwa Wabunge na hao Mawaziri jumla yao ikiwa kumi. Wa kwanza kwa hiyo nitapenda kuwatambua Mheshimiwa Dr. Harrison Mwakyembe, ambaye alisoma Taarifa ya Kiwira, Mheshimiwa Fred Mpendazoe, Mheshimiwa *Eng.* Mohamed Habib Mnyaa, Mheshimiwa *Eng.* Stella Manyanya, Mheshimiwa Juma Killimbah, Mheshimiwa Dr. Willibrod Slaa, Mheshimiwa Christopher Ole-Sendeka na Mawaziri niliokwisha wataja hawa kwa hiyo Waziri Mkuu na Mawaziri wawili na Waheshimiwa Wabunge saba. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, haya yote yaliyosemwa hapa na Waheshimiwa Wabunge ni ya kuzidi kuboresha hoja zetu. Lakini napenda kusema kwamba kwa kuwa hakuna Mbunge hata mmoja ambaye ameleta hoja ya kubadilisha mapendekezo na maoni yaliyoko katika taarifa hii nachukulia kwamba haya maoni yetu yamekubalika yote. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nikifika hapo nitapenda sasa kuliomba Bunge lako Tukufu likubali sasa kupokea rasmi taarifa ya Kamati ya Bunge ya Nishati na Madini kuhusu namna Serikali ilivyoshughulikia suala la Mgodi wa Makaa ya Mawe Kiwira (*Kiwira Coal Mine Limited*) kwamba iwe sasa ni taarifa rasmi na hii nadhani inaenda kushughulikiwa katika utaratibu wa kawaida wa Serikali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwenye hili naomba kutoa Hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Umemaliza Mheshimiwa?

MHE. WILLIAM H. SHELLUKINDO - MWENYEKITI WA KAMATI YA NISHATI NA MADINI: Ndiyo.

SPIKA: Kwa Kiwira?

MHE. WILLIAM H. SHELLUKINDO - MWENYEKITI WA KAMATI YA NISHATI NA MADINI: Kwa Kiwira naomba kutoa hoja kwamba sasa taarifa hii ipokelewe na Bunge kwamba ni taarifa rasmi iliyowasilishwa hapa na kupata michango ya Waheshimiwa

Wabunge. Naomba kutoa Hoja kuhusu Taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini juu ya Taarifa ya Serikali kuhusu ubinafsishwaji wa Mgodu wa Kiwira. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, zoezi la pili ni hili la kuhusu Maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini Kuhusu Utekelezaji wa Maazimio ya Bunge Kuhusu Mkataba Baina ya TANESCO na *Richmond Development Company Limited LLC*. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kama nilivyokwisha sema kwamba hakuna Mbunge yeyote aliyeleta hoja mahususi ya kubadilisha au kuongeza lolote katika taarifa hii, napenda sasa niliombe Bunge lako Tukufu likubali Maoni ya Kamati ya Nishati na Madini yaliyowasilishwa leo hapa na kuyageuza sasa kuwa Maazimio Rasmi ya Bunge ya kuhitimisha Hoja hii ya Maazimio ya Bunge kuhusu Mkataba baina ya *TANESCO* na *Richmond Development Company LLC* na kwamba yale yaliyobakia yatekelezwe kwa utaratibu ambao umeelekezwa hapa na kuzingatia hoja iliyotolewa na Waziri Mkuu kwamba baadhi ni ya kisera basi yasibakie kwenye taarifa hapa tu ila yaendelezwe. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja. *(Makofi)*

MHE. ESTHER K. NYAWAZWA: Mheshimiwa Spika, naafiki. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa William Shellukindo, nashukuru sana busara na uzoefu wako na kwa hiyo, watu kama ninyi bado tunawahitaji ingawa kuna mjadala hapa lakini msipokuwapo kama ninyi mambo yanaweza kuwa magumu.

Waheshimiwa Wabunge, hoja iliyopo mbele yetu ni kuhusu kukubalika kwa taarifa kwanza taarifa ya Nishati na Madini kuhusu Mgodu wa Kiwira na pili, kuhusu taarifa ya mkataba wa umeme wa dharura wa kampuni ya *Richmond Development Company* na yote mawili kwa sababu ni hoja ambazo zimetolewa na Kamati kwa maana ya kuzikubali ili kuhitimisha masuala hayo mawili basi na zimeungwa mkono kwa hiyo, sasa nitawahoji kwa yote mawili.

(Hoja ilitolewa iliamuliwa)
(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)

SPIKA: Asiyefiki alikuwa anajificha ficha hivi kwa hiyo, ni dhahiri kwamba Maazimio yote mawili ya kuhusu Kiwira na *Richmond* yamekwishapitishwa rasmi na Bunge na mengi yote yaliyobaki ni ushauri wa Bunge na Serikali yetu kupitia Mheshimiwa Waziri Mkuu imeshakubali kupitia ili yaweze kumalizika kwa utaratibu wa kawaida. *(Makofi)*

Nawashukuru sana ndugu zangu na mimi nataka nitangaze sasa kwamba hoja hizi kwa upande wa Bunge sasa zimefungwa na imebakia kwangu tu kumsihi mwenzetu Mheshimiwa Rostam Aziz, Mbunge wa Igunga tafadhali asiendele na hii hoja ya kusema kwamba litafutwe jopo la Majaji watatu kupitia maamuzi ya Bunge, ni kinyume cha Katiba na wala hastahili hata kusemwa maana yake katika mfumo wa mihimili mitatu haiwezi kutafutwa jopo lije liamue kuhusu uamuzi wa Bunge, hakuna kitu cha namna hiyo, siyo tu Bunge hili lakini Mabunge yote yanayofanana na letu. *(Makofi)*

Kwa hiyo, namsihi amalize hivyo kwa sababu alikuwa na muda wa kutosha chini ya Kanuni ya 54(4) kulirejesha hapa Bungeni baada ya miezi 12 kupita, hiyo ingekuwa ni njia ya wazi kabisa Watanzania wote wangemuona akituonyesha sehemu iliyo na uongo na uonevu na mambo kama hayo, lakini hakufanya hivyo na anachokidai ni kinyume cha Katiba kwa hiyo, mimi nimefunga huo mjadala na watakojaribu kuendelea basi Kanuni zitafanya kazi yake. Nashukuru sana. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, tunaendelea na yale ya Miundombinu lakini kabla sijamuita Mwenyekiti wa Kamati Miundombinu, nimepata barua kutoka kwa Mheshimiwa Rais, chini ya Ibara ya 66(1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Rais sasa amekamilisha uteuzi wa Wabunge, alikukwa ameteua Wabunge nane, sasa ameongeza wawili, nao ni wafuatao; Ndugu Ismail Jusa Ladhu na Ndugu Janet Mbene. *(Makofi)*

Naona Rais wetu pia amezingatia *fifty –fifty*, mmoja mwanaume, mmoja mwanamke. Kwa hiyo, tunashukuru sana na kwa taarifa hiyo Katibu naomba ufanye utaratibu wowote unaoweze kana ili waweze kuapishwa kesho kwa sababu, kesho kutwa ni siku ya kufunga Bunge. *(Makofi)*

Waheshimiwa tusikilizane, utulivu tafadhali!

**Taarifa ya Kamati ya Miundombinu Juu ya Utekelezaji wa Serikali Kuhusu
Azimio la Bunge la Uendeshaji Usioridhisha wa Shirika la Reli Tanzania,
unaofanywa na Kampuni ya RITES ya India**

MHE. MOHAMED H. MISSANGA – MWENYEKITI KAMATI YA MIUNDOMBINU: Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, kuhusu utekelezaji wa Serikali kuhusu Azimio la Bunge la uendeshaji usioridhisha wa Shirika la Reli Tanzania, unaofanywa na Kampuni ya RITES ya India. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tarehe 24 Aprili, 2008 Bunge lako Tukufu lilipitisha Azimio kuhusu uendeshaji usioridhisha wa Shirika la Reli Tanzania, unaofanywa na Kampuni ya RITES ya India. Naomba kunukuu sehemu ya maudhui ya Azimio hili kutoka *Hansard* ya tarehe 24 Aprili, 2008 ukurasa wa 72: “Mheshimiwa Spika, usafiri wa reli hapa nchini umekuwa na matatizo makubwa, hivyo kuleta malalamiko kutoka kwa wananchi. Uwezo wa Reli ya Kati kupitia Shirika la Reli na sasa Kampuni ya Reli Tanzania, umeendelea kupungua mwaka hadi mwaka na hivyo kulipunguzia Taifa mapato. Kwa mfano, wakati Reli ya Kati ilibeba mizigo ya tani 1,169,000 na kupata mapato ya shilingi bilioni 62 mwaka 2005; ndani ya mwaka mmoja uwezo wa reli kubeba mizigo ulipungua kwa asilimia 33% kwa usafirisha tani 775,281 na kupata shilingi bilioni 46.2 tu. Takwimu hizi ni kwa mujibu wa Taarifa ya Hali ya Uchumi nchini mwaka 2006. ”

Mheshimiwa Spika, mnamo tarehe 3 Novemba, 2009 mjini Dodoma, Kamati ya Miundombinu ilikutana na Waziri wa Miundombinu Mheshimiwa Dr. Shukuru Kawambwa ili kupitia hatua iliyofikiwa na Serikali katika kutekeleza Azimio lililopitishwa na Bunge tarehe 24 Aprili, 2008 kuhusu Uendeshaji Usioridhisha wa Kampuni ya Reli Tanzania inayoendeshwa na RITES kutoka India.

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Wizara ya Miundombinu ilitoa taarifa kuwa mpaka sasa hakuna muafaka uliofikiwa wa majadiliano, hivyo basi, Serikali ya India na Serikali ya Tanzania zitafanya majadiliano kuhusu suala hilo badala ya Serikali ya Tanzania kufanya majadiliano na *RITES* ya India.

Mheshimiwa Spika, maoni na Ushauri wa Kamati kuhusu Utekelezaji wa Taarifa ya Serikali iliyowasilishwa na Serikali tarehe 1 Julai, 2009 pamoja na ile iliyowasilishwa katika Kamati tarehe 4 Novemba, 2009 zinaonyesha kuwa, hakuna muafaka wowote uliofikiwa katika majadiliano ya muda mrefu kati yake na *TRL* na kwa maana hiyo Azimio la Bunge bado halijatekelezwa katika vipengele vyote vitatu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, Azimio lilitaka Serikali kutoa notisi ya miezi mitatu ili kurekebisha mapungufu yaliyojitokeza katika uendeshaji wa Kampuni hiyo. Muda ulioutumika hadi sasa ni zaidi ya mwaka mmoja na muafaka bado haujapatikana. Hivyo basi, ni maoni ya Kamati kuwa kwa kadri ya majadiliano yanavyokwenda hakuna muafaka utakaopatikana na hivyo lazima tufanye uamuzi juu ya hatma ya kampuni ya *TRL*, ambayo sio mwingine bali ni kuvunja Mkataba kati yake na *TRL*. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, zipo sababu kadhaa zinazofaa kuzingatiwa katika uamuzi wa kuvunja mkataba huo. Kwanza *TRL* wamekiuka kifungu 18 (3)(b)(ii)(A) cha Mkataba kwa kushindwa kulipa *Concession fees* kwa *RAHCO*, ambayo ni Dola za Kimarekani 6,000,000 kwa mwaka; pamoja na *variable fees* ya 5% kwa mwaka. *TRL* hawajalipa malipo hayo takribani kwa miaka miwili sasa. Naomba ninukuu kifungu hicho: “*The Concessionaire’s obligation to pay the concession payments to RAHCO is absolute and unconditional, and not subject to any type of set-off conditional upon the full enjoyment of the rights granted to it under this agreement*”.

Pili, *TRL* wamekiuka pia kifungu 4(1)(a) cha Mkataba kwa kushindwa kulipa *performance bond* kiasi cha Dola za Kimarekani 2,000,000, tatu, *TRL* wameshindwa kutimiza jukumu la msingi la kulipa mishahara ya wafanyakazi wake kulingana na sheria za nchi na kuisababishia Serikali kulipa shilingi 8,753,381,582 kama nyongeza ya mishahara wa wafanyakazi wa *TRL* kwa kipindi cha Machi, 2008 hadi Juni, 2009 na nne, *TRL* wamekiuka kifungu na 18(3)(b)(ii)(f) cha Mkataba kinachomtaka Mkodishaji atumie *TRC Civil Engineering Manual 1962*, ambayo inaelekeza matumizi ya nguvu kazi inayohitajika kutumika katika utengenezaji wa njia ya Reli kwa ajili ya usalama.

Mheshimiwa Spika, tano, *TRL* kutokuwa na mpango wa biashara unaoeleweka na kukataa ushauri wa Serikali kuhusu matokeo ya mzungu yaani *freight projections*, sita, *TRL* kushindwa kuwalipa washitiri na kulimbikiza madeni makubwa na sasa washitiri hao wanatishia kufungua madai mahakamani hali inayotishia uwezekano wa *TRL* kuwekwa chini ya mufilisi, saba, *TRL* kushindwa kumudu kununua mafuta ya kuendeshea treni hadi kusababisha treni kusimamisha huduma zake kutokana kuishiwa mafuta, baada ya Washitiri kusitisha zabuni zao kutokana na kutolipwa malipo wanayodai na nane, *TRL* kuwa na uhusiano mbaya na wafanyakazi kiasi kwamba sasa hawakubaliki na hawatakiwi.

Mheshimiwa Spika, tisa, *TRL* kushindwa kufanya matengenezo ya reli ikiwa ni pamoja na kushindwa kuweka kokoto katika njia ya reli; na hivyo kusababisha ajali, na kumi, *TRL* kushindwa kuboresha huduma za treni ili kutimiza shabaha ya ubinafsishaji au kukodisha, kiasi kwamba huduma ni mabaya kuliko wakati wa *TRC*. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kumi na moja, *TRL* kusimamisha usafiri wa treni wa kutoka Dodoma hadi Singida, kinyume na matakwa ya Mkataba na kumi na mbili, *TRL* kukataa kuhusisha Watanzania katika uongozi wa juu wa Kampuni bila ya kujali kuwa, Serikali ina hisa 49% kwani Menejimenti ya *TRL* ni ya wageni kutoka India peke yake. (*Makofi*)

Mwisho, Menejimenti ya *TRL* kufanya maamuzi makubwa bila kuishirikisha Serikali ya Tanzania kama vile kung'oa reli ya kutoka Himo Mkoani Kilimanjaro hadi Taveta na kuagiza vichwa vya treni yaani *Locomotives Class 73 Rxx*, ambayo ni dhaifu na zinasababisha matumizi makubwa ya mafuta badala ya *Class 88xx* ambazo ni madhubuti na zimetumika nchini kwa muda mrefu.

Mheshimiwa Spika, kwa kutumia vichwa vya treni (*Locomotives*) aina ya *73 Class*, Kampuni ya *TRL* inalazimika kufunga vichwa viwili vya *class* hiyo, wakati wa kupanda mlima Saranda; badala ya kutumia kichwa kmoja cha *class 88* au *class 89*. Kutokana na hilo, *TRL* hutumia gharama kubwa za mafuta bila sababu za msingi. Aidha, ni muhimu kuzingatia kwamba, Kampuni ya *RITES* ya India inafaidika kwa kutumia vichwa vingi vya treni (*Locomotives*) kwa sababu kila kichwa kimoja, Kampuni ya *RITES* inalipwa dola za Kimarekani 697 kila siku bila kujali vinatumika au havitumiki. Kwa upande wa mabehewa, Kampuni ya *RITES* inalipwa dola za Kimarekani 100 kwa kila behewa kila siku bila kujali limetumika au halijatumika. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia sababu hizo hapo juu na ukweli kwamba hivi karibuni Mkurugenzi Mkuu wa *RITES* ya India amesema kwamba hawako tayari kuwekeza fedha yeyote katika Kampuni ya *TRL*; na kwa kuzingatia kwamba wako tayari kuiuzia Serikali ya Tanzania hisa 51%; Kamati inaliomba Bunge lako Tukufu kuitaka Serikali kuvunja Mkataba kati yake na *RITES* mapema iwezekanavyo. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, hata hivyo kwa kuwa Kamati imepata taarifa kuwa *RITES/TRL* wametoa notisi ya siku 60 kwa *RAHCO* kurekebisha mapungufu ya Kimkataba (waliyoainisha kwenye notisi), ambayo *RAHCO* imejibu; na kwa vile kuna taarifa kwamba *RITES* ingewaondoa Mameneja wake *TRL* ifikapo tarehe 31 Januari, 2010; kwa hiyo basi, tunaishauri Serikali ikubali jambo ambalo litasaidia kuachana salama na *RITES/TRL*. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, naomba nikushukuru wewe binafsi kwa kunipa fursa hii ya kuwasilisha maoni ya Kamati ya Miundombinu. Naomba pia nimshukuru Mheshimiwa Dr. Shukuru Jumanne Kawambwa, Waziri wa Miundombinu; Mheshimiwa Hezekiah Ndahani Chibulunje, Naibu Waziri wa Miundombinu; Mhandisi Bwana Omar Abdallah Chambo, Katibu Mkuu wa Wizara ya Miundombinu pamoja na watendaji wote wa Wizara kwa ushirikiano wao. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru sana Wajumbe wa Kamati hii kwa kazi yao nzuri na ushirikiano wanaonipa katika kutekeleza majukumu yangu kama Mwenyekiti. Wajumbe wafuatao ndio wanaounda Kamati ya Miundombinu, naomba niwataje kwa majina kama ifuatavyo; Mheshimiwa Mohammed Missanga, Mwenyekiti, Mheshimiwa Anne Kilango Malecela, Makamu Mwenyekiti na Wajumbe wa Kamati ambao ni Mheshimiwa Khadija Salum Al-Qassmy, Mheshimiwa Said Amour Arfi, Mheshimiwa Gosbert Blandes, Mheshimiwa Pascal Degera, Mheshimiwa Bakar Shamis Faki, Mheshimiwa Felix Kijiko, Mheshimiwa Paul Kimiti, Mheshimiwa Mkiwa Adam Kimwanga, Mheshimiwa Suleiman Kumchaya, Mheshimiwa Dr. Festus Limbu, Mheshimiwa Herbert Mntangi, Mheshimiwa Ephraim Madeje, Mheshimiwa Masolwa Cosmas Masolwa, Mheshimiwa Joyce Masunga, Mheshimiwa Dr. Getrude Mongella, Mheshimiwa Mtutura Abdallah Mtutura, Mheshimiwa Ludovick Mwananzila, Mheshimiwa Mwaka Abdulrahman Ramadhan, Mheshimiwa Profesa Philemon Sarungi na Mheshimiwa Godfrey Zambi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, shukrani zetu pia kwa Katibu wa Bunge Dr. Thomas Kasilillah, pamoja na watendaji wote wa Ofisi ya Bunge kwa kulihudumia Bunge letu kwa bidii. Kwa namna ya pekee nimshukuru sana Katibu wa Kamati hii Bibi Justina Mwaja Shauri, kwa kuweza kuihudumia vyema Kamati yetu na kukamilisha maandalizi ya taarifa hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Kamati ya Miundombinu, naomba kuwasilisha. *(Makofi)*

MHE. ANNE K. MALECELA: Mheshimiwa Spika, naafiki.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

SPIKA: Ahsante Mheshimiwa Mwenyekiti, sijui kwa mpangilio atakayewasilisha ile ya *TICTS* ni ...

MHE. MOHAMED H. MISSANGA – MWENYEKITI KAMATI YA MIUNDOMBINU: Namalizia mwenyewe!

SPIKA: Wewe mwenyewe, basi endelea! Mheshimiwa Missanga.

Taarifa ya Kamati ya Miundombinu kuhusu Utekezaji wa Azimio la Uendeshaji Usioridhisha wa Kampuni ya Tanzania International Container Terminal Services (TICTS)

MHE. MOHAMED H. MISSANGA – MWENYEKITI KAMATI YA MIUNDOMBINU: Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, kuhusu utekezaji wa Azimio la Uendeshaji Usioridhisha wa Kampuni ya Tanzania International Container Terminal Services (*TICTS*).

Mheshimiwa Spika, tarehe 24 Aprili, 2008 Bunge lako Tukufu lilipitisha Azimio kuhusu Utendeshaji Usioridhisha wa Kampuni ya Tanzania International Container Terminal Services

(TICTS). Azimio ni hili lifuatalo, nanukuu *Hansard* ya tarehe 24 Aprili, 2009 ukurasa wa 113-114: “Ili kuondoa kasoro zote zilizopo katika mkataba wa kuhudumia kwenye makasha katika Bandari ya Dar es Salaam, kuleta ufanisi na kuiwezesha Serikali kuongeza mapato yake, Bunge linaazimia kwamba; Serikali isitishie nyongeza ya mkataba na kufanya mapitio ya mkataba wa awali ili vifungu vya mkataba huo ambavyo havina manufaa kwa Taifa virekebishwe; na kwamba, baada ya muda wa mkataba wa awali wa miaka kumi kumalizika nyongeza yoyote ya mkataba au mkataba mwingine mpya uzingatie Sheria Na. 21 ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2004.”

Mheshimiwa Spika, Utekelezaji wa Azimio la Bunge ni kuwa tarehe 1 Julai, 2009 Serikali iliwasilisha Taarifa ya Utekelezaji ya Maazimio Matatu ya Bunge, likiwemo Azimio linalohusu TICTS. Katika taarifa hiyo, utekelezaji wa Azimio hilo, Serikali ilijikita katika kufuta au kurekebisha vipengele vya mkataba vifuatavyo kwa manufaa ya Taifa:-

Kwanza, ukiritimba wa huduma ya makasha; pili, vigezo tengefu ambapo mkataba unataka tarehe 1 Januari, 2009 Gati Namba 8 likabidhiwe kwa TICTS; tatu, kuongeza kiwango cha pango na mrahaba; nne, TICTS kurudisha vifaa vilivyokwisha muda wake wa matumizi kwa TPA; tano, kuweka kipengele ndani ya mkataba kinachokatiza unyofojaji wa vipuri na kuongeza kifungu kinachotoa adhabu; na sita, kurekebisha utaratibu wa ukusanyaji wa tozo ya matumizi ya miundombinu ya bandari.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa taarifa ya Serikali, vipengele vilivyokubaliwa kurekebisha ni kwanza, kuweka kipengele ndani ya mkataba kinachokatiza unyofojaji wa vipuri na kuongeza kifungu kinachotoa adhabu; pili, kurekebisha utaratibu wa ukusanyaji wa tozo ya matumizi ya miundombinu ya bandari; tatu, TICTS kurudisha vifaa vilivyokwisha muda wake wa matumizi kwa TPA na nne, kuondoa ukiritimba.

Mheshimiwa Spika, maoni na Ushauri wa Kamati, Serikali haijatekeleza Azimio la kusitisha nyongeza ya mkataba ya miaka 15 ambayo iliongezwa bila ya kufuata Sheria ya Manunuzi ya Umma Namba 21 ya mwaka 2004. Kamati ina taarifa ya uhakika na ushahidi wa kimaandishi kuwa, hoja ya kusitisha mkataba siyo kwamba ilikataliwa katika majadiliano na TICTS bali haikuwa moja ya ajenda za kikao hicho cha majadiliano.

Uthibitisho wa hilo unatokana na taarifa ya Mheshimiwa Dr. Shukuru Kawambwa; Waziri wa Miundombinu, aliyowasilisha Bungeni tarehe 1 Julai, 2009 (ukurasa wa 7), naomba kunukuu: “Aidha mwezi Mei 2009 Wizara ya Miundombinu iliwasilisha taarifa hizo kwenye Baraza la Mawaziri ili kupata maamuzi ya Serikali kuhusu suala hili. Kutokana na maamuzi hayo, Serikali imeamua kuendelea na majadiliano kati yake na TICTS katika ngazi ya mawaziri yenye lengo la kuondoa kipengere cha ukiritimba kilichomo katika mkataba huo,” Mwisho wa kunukuu.

Aidha, hadidu za rejea iliyopewa Kamati ya Mawaziri wanne iliyofanya majadiliano na TICTS hazikuhusisha kabisa suala la kusitisha nyongeza ya mkataba ya miaka 15.

Mheshimiwa Spika, kutokana na hali hiyo ni dhahiri kuwa Serikali haikutaka kulijadili suala la nyongeza batili ya miaka 15 ya mkataba kama Azimio la Bunge lilivyokuwa; jambo ambalo linasikitisha na kushangaza. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Kamati inapenda kulitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa katika mkataba wa kwanza wa miaka 10 kati ya Serikali, *THA* na *TICTS* kifungu Namba 9.1 kinaeleza bayana kwamba kifungu cha "*Lease Period*" hakitafanyiwa marekebisho yoyote bila ya kufuata taratibu zinazooneshwa katika mkataba huo wa kwanza. Naomba kunukuu kifungu hicho cha mkataba wa kwanza *9.1 Amendment of Lease: "This lease including the schedule and appendixes shall not be amended except by an instrument in writing agreed to and signed on behalf of each of the parties or their assignee, hereto after due consultation with all parties who may be affected by such an amendment."* Mwisho wa kunukuu.

Mheshimiwa Spika, hivyo marekebisho yaliyofanywa yalikiuka hata matakwa ya mkataba wa kwanza.

Mheshimiwa Spika, Kamati inalikulikumbusha Bunge lako Tukufu kuwa Mkaguzi na Mdhhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali (*CAG*) alieleza bayana katika taarifa yake ya mwaka 2007/2008, kuwa nyongeza ya miaka 15 waliyopewa *TICTS* haikuzingatia Sheria ya Manunuzi ya Umma Namba 21 ya mwaka 2004 na hivyo nyongeza hiyo ni batili. *(Makofi)*

Naomba kunukuu kauli ya *CAG* inayohusu *irregular contract agreement: "Tanzania Ports Authority Container Terminal was leased to a private operator M/S Tanzania International Container Service (TICTS) since May, 2000. Initially the lease agreement was to last for a period of ten years. However the lease was extended for another term of fifteen years vide addendum No. 2 to the lease agreement executed on 30.12.2005 to make the lease period to be twenty five years of which in my opinion there were contract irregularities. "*

Mheshimiwa Spika, *recommendation* ya *CAG* anasema, nanukuu: "*The Government should revoke the un-procedural extension of the TICTS agreement and conduct a through evaluation of 10 years agreement before the same is decided upon. Should there be need for an extension the Government is strongly advised to adhere to the public procurement law and its Regulations.*"

Ni jambo la kusikitisha na lisiloleweka kwa Serikali kupuuzia maoni na ushauri wa Mkaguzi na Mdhhibiti Mkuu wa Serikali (*CAG*).

Mheshimiwa Spika, kimsingi Kamati inakubaliana na Serikali katika kuwaondolea *TICTS* ukiritimba (*exclusivity*) kama Bunge lilivyoazimia ili kuiweka Bandari ya Dar es Salaam katika ushindani na hivyo kuboresha ufanisi. Hata hivyo Kamati haikubaliani na hatua ya Serikali ya kuwaruhusu *TICTS* kushindanishwa na wengine kwa kuwasilisha zabuni ya kuomba kupewa maeneo mengine kama vile Gati Namba 13 na 14. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Kamati inaona kuwa kipaumbele hiki kikikubaliwa kitatoa fursa kwa *TICTS* kupewa maeneo mengine katika Bandari ya Dar es Salaam kwa kuzingatia kuwepo kwao

bandarini kwa miaka 9 na zaidi, hivyo kufuta dhana ya ushindani. Kwa maana hiyo, maelezo ya Serikali kuwa *exclusivity* imeondolewa itabaki ni nadharia na kiini macho kwani *TICTS* wataweza kuhodhi eneo lote kutoka Gati Namba 8 hadi 14. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Kamati inashauri na kusesitiza kuwa Serikali iondoe katika makubaliano hayo kifungu cha kuwaruhusu *TICTS* kuomba zabuni ya kupewa eneo jingine katika bandari ya Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa Serikali haijatekeleza Azimio la Bunge kikamilifu; na kwa kuwa Mkaguzi na Mdhambi Mkuu wa Hesabu za Serikali (*CAG*) kwa mamlaka aliyopewa kisheria ametoa hoja kuwa, nyongeza ya miaka 15 waliyopewa *TICTS* ilitolewa bila kufuata na kuzingatia Sheria ya Manunuzi ya Umma Namba 21 ya mwaka 2004. Hivyo, ili kulipatia ufumbuzi suala hili la muda wa ziada (*Lease Period*) pamoja na tozo ambazo haziridhishi; Kamati inaishauri na kusesitiza, kuwa Serikali ikiri makosa na mapungufu yaliyojitokeza wakati wa mchakato wa kuongeza mkataba wa *TICTS* kwa miaka 15 zaidi. Aidha, Serikali ifuate na kuheshimu Sheria, Taratibu na Kanuni zilizopo ili kuepusha matatizo kama yaliyojitokeza katika zoezi zima la mkataba wa *TICTS*. Kwa siku zijazo Serikali iwe makini zaidi katika ufungaji wa Mikataba. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, naomba nikushukuru wewe binafsi kwa kunipa fursa hii ya kuwasilisha maoni ya Kamati ya Miundombinu. Nilishawapongeza wote, nilishawatambua Waheshimiwa Wabunge wangu, sidhani kama nina sababu ya kurudia tena kuwatambua. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, na kwa sababu hiyo basi naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Miundombinu. *(Makofi)*

MHE. HERBERT J. MNTANGI: Mheshimiwa Spika, naafiki.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

SPIKA: Nakushukuru sana Mheshimiwa Mwenyekiti wa Kamati ya Miundombinu, Mheshimiwa Alhaji Mohamed Missanga, Waheshimiwa Wabunge, hapa tuna tatizo nina wachangiaji 17 na kesho ilibidi tuanze Miswada ile ya Uchaguzi, sasa nitakapona watu wanarudiarudia itanibidi kwa sababu suala hapa ni kuangalia hii taarifa lakini matatizo ya mende kwenye treni na vitu kama hivyo kwa kweli inakera sana kuona mende au kunguni lakini kama mkienda huko tena mtakuwa mmejitoa nje ya hoja yenyewe. Hoja hapa tuangalie kwa mikataba yote miwili kasoro na tuisaidie Serikali yetu. *(Makofi)*

Kama kawaida baada ya Waheshimiwa Wabunge kuchangia namwita Mheshimiwa Waziri wa Miundombinu maana yake ndiye anayehusika na yote mawili na sina hakika kama Mheshimiwa Waziri Mkuu atapenda tena lakini hilo tutalionga mbele ya safari.

Sasa wachangiaji ni Mheshimiwa Said Amour Arfi, Mheshimiwa Ruth Msafiri, Mheshimiwa *Architecture* Fuya Kimbita, Mheshimiwa Manju Msambya, nadhani hao wanne kwa leo tunaweza lakini zaidi ya hapo itakuwa vigumu. Lakini naona itabidi tutoe angalau saa moja kesho tupunguze saa moja baada ya maswali ili tupunguze kidogo hii kazi.

Sasa namuita Mheshimiwa Said Amour Arfi, kwa mchango wake na wakati huo ajiandae Mheshimiwa Ruth Msafiri. Lakini kabla hujaanza kuna Mbunge mmoja ameshauri hapa kwamba kwa kuwa mikataba inatupa taabu sana basi mikataba ya Tanzania ya mambo ya biashara na kadhalika tuweke sharti hapa Bungeni kwamba iandikwe kwa Kiswahili....

MHE. JOHN M. CHEYO: Mwongozo wa Spika!

SPIKA: Mwongozo wa Spika Mheshimiwa John Cheyo.

MHE. JOHN M. CHEYO: Mheshimiwa Spika, wote tumesikiliza hizi taarifa mbili, ukisikiliza zote ni wazi kwamba hakuna lililotekelezwa, sasa unatuambia tujadili, tujadili kitu gani?

La pili, kama Serikali haitekelezi jambo ambalo limeombwa na Bunge wafanye je, katika Kanuni zako kuna kitu gani ambacho Bunge hili linaweza likafanya?

SPIKA: Ahsante sana Mheshimiwa John Cheyo, ni kweli tofauti na yale mengine ambayo tumemaliza ya Wizara ya Nishati na Madini, hapa naona tuna pengo kubwa baina ya yaliyoazimiwa na yaliyotekelezwa. Kama labda Mheshimiwa Mwanasheria Mkuu anaweza kupendekeza akatoa hoja tukaahirisha Bunge kabla ya wakati wake au tumsikilize Mheshimiwa Waziri, nadhani tumpe Waziri nafasi kwa kweli nadhani Mheshimiwa John Cheyo ana *point* kwa sababu vinginevyo itakuwa ni kurudiarudia na kusisitiza kwamba hayajafanyika. Kwa hiyo, nitakuomba Mheshimiwa Waziri katika hatua hii labda utusaidie vinginevyo Serikali kama iko tayari basi yaende kwenye Mkutano wa Kumi na Tisa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Waziri au Mheshimiwa Attorney General.

MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI: Mheshimiwa Spika, kutokana na hoja iliyotolewa kwamba Serikali haijatekeleza Azimio la Bunge kikamilifu na kwa kufuata hoja iliyotolewa na Mkaguzi na Mdhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali, natoa hoja kwamba suala hili liende katika Bunge lijalo. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

WAZIRI WA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, naafiki!

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, hoja imetolewa na ni hoja inayoelekeza kwamba kwa sasa hivi haitakuwa ni kwa manufaa ya nchi wala kwa manufaa ya Bunge kujadili mambo ambayo hayajaiva, na kwa hiyo, kuna ombi na hoja kwamba Bunge lijalo liweze kupokea taarifa sasa baada ya mawasilisho ya Mheshimiwa Mwenyekiti wa Miundombinu ambayo yalikuwa bayana kabisa kuhusu mapendekezo. Hoja imeungwa mkono.

(*Hoja ilitolewa na iamuliwa*)
(*Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa*)

MHE. PETER J. SERUKAMBA: Mwongozo wa Spika!

SPIKA: Huwezi kuweka Mwongozo juu ya Mwongozo! Kwa hiyo haiwezekani hiyo. Kwa hiyo, haya mawili yaliyokuwepo kwenye Orodha ya Shughuli yamedhihirika kwamba yanahitaji kazi zaidi naisihi sana Serikali na namsihi sana Mheshimiwa Waziri Mkuu yafanyiwe hivyo kwa ufanisi ili tuweze kuwa na muda mfupi sana kwa hoja hizi mbili za *RITES* na *TICTS* katika mkutano wa Kumi na Tisa. *(Makofi)*

Tangazo sasa, Mwenyekiti wa Kamati ya Katiba, Sheria na Utawala ameniomba nitangaze kwamba mara baada ya kuahirishwa Bunge, Kamati ya Katiba, Sheria na Utawala itakaa katika Ukumbi wa Pius Msekwa mara tukitoka hapa baada ya kuahirisha Bunge kwa leo basi waendeleo ili wakazingatie ile Miswada muhimu sana na hususan Muswada wa Sheria ya Gharama za Uchaguzi wa mwaka 2009. Tafadhali msikose ili tuweze kuendelea na shughuli za Muswada huu muhimu hapo kesho. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, kwa kuwa shughuli zilizopangwa kwa leo zimekwisha ghafla na kwa hiyo hakuna kingine tena cha kufanya basi naliahirisha Bunge hadi hapo kesho saa tatu asubuhi.

(Saa 01:05 usiku Bunge liliahirishwa mpaka siku ya Alhamisi saa tatu asubuhi)

Ministry of Water and Irrigation

Water Sector Development Programme

Rural Water Supply and Sanitation sub Programme

Funds disbursed between July 2009 - January 2010 (Shs)

Jedwal
i Na.1

S N	Region	S N	Coun cil	Ty pe	23rd November 2009			29th January 2010		
					CDG	CBG	Total	CDG	CBG	Total
1	Arusha	1	Arusha	MC	-	7,000,000	7,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		2	Arusha	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850
		3	Karatu	DC	115,900,000	9,000,000	124,900,000	2,821,850	-	2,821,850
		4	Longido	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		5	Meru	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		6	Monduli	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		7	Ngorongoro	DC	60,000,000	9,000,000	69,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				205,900,000	61,000,000	266,900,000	19,752,950	10,000,000	29,752,950
2	Dar es Salaam	8	Ilala	MC	70,000,000	7,000,000	77,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		9	Kinon	M						

			doni	C	-	7,000,000	7,000,000	2,821,850	20,000,000	22,821,850	
		10	Temeke	MC	-	7,000,000	7,000,000	2,821,850	-	2,821,850	
	Sub total					70,000,000	21,000,000	91,000,000	8,465,550	20,000,000	28,465,550
3	Dodoma	11	Bahi	DC		15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		12	Chamwino	DC		70,000,000	9,000,000	79,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		13	Dodoma	MC		-	7,000,000	7,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		14	Kondoa	DC		15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		15	Kongwa	DC		350,000,000	9,000,000	359,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		16	Mpwapwa	DC		15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total					465,000,000	52,000,000	517,000,000	16,931,100	-	16,931,100
4	Iringa	17	Iringa	DC		-	8,000,000	8,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850
		18	Iringa	MC		-	8,000,000	8,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		19	Kilolo	DC		-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		20	Ludewa	DC		-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		21	Makete	DC		-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850

		22	Mufindi	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		23	Njombe	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		24	Njombe	TC	-	8,000,000	8,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				-	69,000,000	69,000,000	22,574,800	10,000,000	32,574,800
5	Kagera	25	Biharamulo	DC	75,000,000	9,000,000	84,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		26	Bukoba	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		27	Bukoba	MC	-	7,000,000	7,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		28	Chato	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		29	Karagwe	DC	75,000,000	9,000,000	84,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		30	Misenyi	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		31	Muleba	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		32	Ngara	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				210,000,000	70,000,000	280,000,000	22,574,800	-	22,574,800
6	Kigoma	33	Kasulu	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		34	Kibondo	DC	220,507,895	9,000,000	229,507,895	2,821,850	-	2,821,850

						5				
		35	Kigoma	DC	220,507,895	9,000,000	229,507,895	2,821,850	-	2,821,850
		36	Kigoma/Ujiji	MC	101,200,000	7,000,000	108,200,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				572,215,790	34,000,000	606,215,790	11,287,400	-	11,287,400
7	Kilimanjaro	37	Hai	DC	-	8,000,000	8,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		38	Moshi	DC	-	8,000,000	8,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		39	Moshi	MC	-	7,000,000	7,000,000	2,821,850	20,000,000	22,821,850
		40	Mwanaga	DC	14,000,000	9,000,000	23,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		41	Rombo	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		42	Same	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		43	Siha	DC	-	8,000,000	8,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				29,000,000	58,000,000	87,000,000	19,752,950	20,000,000	39,752,950
8	Lindi	44	Kilwa	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		45	Lindi	DC	30,000,000	8,000,000	38,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		46	Lindi	TC	30,000,	8,000,00	38,00	2,821,	-	2,821,8

				000	0	0,000	850		50	
		47	Liwale	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850
		48	Nachingwea	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		49	Ruangwa	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				180,000,000	52,000,000	232,000,000	16,931,100	10,000,000	26,931,100
9	Manyar a	50	Babati	DC	151,900,000	9,000,000	160,900,000	2,821,850	-	2,821,850
		51	Babati	TC	129,300,000	7,000,000	136,300,000	2,821,850	-	2,821,850
		52	Hanang	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		53	Kiteto	DC	106,850,000	9,000,000	115,850,000	2,821,850	-	2,821,850
		54	Mbulu	DC	131,200,000	9,000,000	140,200,000	2,821,850	-	2,821,850
		55	Simanjiro	DC	85,000,000	9,000,000	94,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				634,250,000	52,000,000	686,250,000	16,931,100	-	16,931,100
10	Mara	56	Bunda	DC	60,000,000	9,000,000	69,000,000	2,821,850	20,000,000	22,821,850
		57	Musoma	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850

				000	0	0,000	850		50	
		58	Musoma	MC	-	7,000,000	7,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		59	Rorya	DC	105,000,000	9,000,000	114,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		60	Serengeti	DC	30,000,000	9,000,000	39,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		61	Tarime	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				225,000,000	52,000,000	277,000,000	16,931,100	20,000,000	36,931,100
11	Mbeya	62	Chunya	DC	72,100,000	9,000,000	81,100,000	2,821,850	-	2,821,850
		63	Ileje	DC	70,000,000	9,000,000	79,000,000	2,821,850	20,000,000	22,821,850
		64	Kyela	DC	69,509,098	9,000,000	78,509,098	2,821,850	-	2,821,850
		65	Mbarali	DC	70,300,000	9,000,000	79,300,000	2,821,850	-	2,821,850
		66	Mbeya	CC	70,000,000	7,000,000	77,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		67	Mbeya	DC	125,800,000	9,000,000	134,800,000	2,821,850	-	2,821,850
		68	Mbozi	DC	72,100,000	9,000,000	81,100,000	2,821,850	-	2,821,850
		69	Rungwe	DC	70,000,000	9,000,000	79,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				619,80	70,000,0	689,8	22,57	20,000,	42,574,

					9,098	00	09,09	4,800	000	800
							8			
1 2	Morogoro	7 0	Kilom bero	DC	112,08 0,000	9,000,00 0	121,0 80,00 0	2,821, 850	-	2,821,8 50
		7 1	Kilosa	DC	235,10 0,000	9,000,00 0	244,1 00,00 0	2,821, 850	20,000, 000	22,821, 850
		7 2	Moro goro	M C	139,20 6,500	7,000,00 0	146,2 06,50 0	2,821, 850	-	2,821,8 50
		7 3	Moro goro	DC	229,82 5,940	8,000,00 0	237,8 25,94 0	2,821, 850	-	2,821,8 50
		7 4	Mvom ero	DC	109,82 3,300	9,000,00 0	118,8 23,30 0	2,821, 850	-	2,821,8 50
		7 5	Ulang a	DC	127,08 0,000	9,000,00 0	136,0 80,00 0	2,821, 850	-	2,821,8 50
	Sub total				953,11 5,740	51,000,0 00	1,004, 115,7 40	16,93 1,100	20,000, 000	36,931, 100
1 3	Mtwara	7 6	Masas i	DC	30,000, 000	9,000,00 0	39,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		7 7	Mtwar a	DC	30,000, 000	9,000,00 0	39,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		7 8	Mtwar a	M C	15,000, 000	7,000,00 0	22,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		7 9	Nanyu mbu	DC	50,000, 000	9,000,00 0	59,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		8 0	Newal a	DC	50,000, 000	9,000,00 0	59,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50

		8 1	Tanda himba	DC	15,000, 000	9,000,00 0	24,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
	Sub total				190,00 0,000	52,000,0 00	242,0 00,00 0	16,93 1,100	-	16,931, 100
1 4	Mwanza	8 2	Geita	DC	15,000, 000	9,000,00 0	24,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		8 3	Kwim ba	DC	75,000, 000	9,000,00 0	84,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		8 4	Magu	DC	15,000, 000	9,000,00 0	24,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		8 5	Misun gwi	DC	76,000, 000	9,000,00 0	85,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		8 6	Mwan za	CC	-	7,000,00 0	7,000, 000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		8 7	Senge rema	DC	15,000, 000	9,000,00 0	24,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		8 8	Ukere we	DC	71,000, 000	9,000,00 0	80,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
	Sub total				267,00 0,000	61,000,0 00	328,0 00,00 0	19,75 2,950	-	19,752, 950
1 5	Pwani	8 9	Baga moyo	DC	152,50 0,000	9,000,00 0	161,5 00,00 0	2,821, 850	-	2,821,8 50
		9 0	Kibah a	DC	70,000, 000	8,000,00 0	78,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		9 1	Kibah a	TC	-	8,000,00 0	8,000, 000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		9 2	Kisara we	DC	-	9,000,00 0	9,000, 000	2,821, 850	20,000, 000	22,821, 850

		93	Mafia	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		94	Mkura nga	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850
		95	Rufiji	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				252,500,000	61,000,000	313,500,000	19,752,950	30,000,000	49,752,950
16	Rukwa	96	Mpan da	TC	15,000,000	8,000,000	23,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		97	Mpan da	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		98	Nkasi	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		99	Sumb awang a	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		100	Sumb awang a	M C	100,000,000	7,000,000	107,000,000	2,821,850	-	2,821,850
	Sub total				160,000,000	42,000,000	202,000,000	14,109,250	-	14,109,250
17	Ruvuma	101	Mbing a	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850
		102	Namt umbo	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	20,000,000	22,821,850
		103	Songe a	DC	15,000,000	9,000,000	24,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850
		104	Songe a	M C	77,000,000	7,000,000	84,000,000	2,821,850	20,000,000	22,821,850

		105	Tunduru	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850
	Sub total				107,000,000	43,000,000	150,000,000	14,109,250	70,000,000	84,109,250
18	Shinyanga	106	Bariadi	DC	216,000,000	9,000,000	225,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		107	Bukombe	DC	77,000,000	9,000,000	86,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		108	Kahama	DC	77,000,000	9,000,000	86,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		109	Kishapu	DC	79,700,000	9,000,000	88,700,000	2,821,850	-	2,821,850
		110	Maswaha	DC	79,700,000	9,000,000	88,700,000	2,821,850	20,000,000	22,821,850
		111	Meatu	DC	79,000,000	9,000,000	88,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		112	Shinyanga	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		113	Shinyanga	MC	80,000,000	7,000,000	87,000,000	2,821,850	-	2,821,850
			Sub total			688,400,000	70,000,000	758,400,000	22,574,800	20,000,000
19	Singida	114	Irambala	DC	150,000,000	9,000,000	159,000,000	2,821,850	-	2,821,850
		115	Manyoni	DC	-	9,000,000	9,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850
		116	Singida	DC	15,000,000	8,000,000	23,000,000	2,821,850	10,000,000	12,821,850

		1 1 7	Singid a	M C	-	8,000,00 0	8,000, 000	2,821, 850	-	2,821,8 50
	Sub total				165,00 0,000	34,000,0 00	199,0 00,00 0	11,28 7,400	20,000, 000	31,287, 400
2 0	Tabora	1 1 8	Igung a	DC	82,000, 000	9,000,00 0	91,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 1 9	Nzega	DC	82,000, 000	8,000,00 0	90,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 2 0	Sikon ge	DC	-	9,000,00 0	9,000, 000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 2 1	Tabor a	M C	81,000, 000	8,000,00 0	89,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 2 2	Uram bo	DC	81,000, 000	9,000,00 0	90,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 2 3	Uyui/ Tabor a	DC	111,00 0,000	8,000,00 0	119,0 00,00 0	2,821, 850	-	2,821,8 50
	Sub total				437,00 0,000	51,000,0 00	488,0 00,00 0	16,93 1,100	-	16,931, 100
2 1	Tanga	1 2 4	Hande ni	DC	100,40 0,000	9,000,00 0	109,4 00,00 0	2,821, 850	10,000, 000	12,821, 850
		1 2 5	Kilind i	DC	105,50 0,000	9,000,00 0	114,5 00,00 0	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 2 6	Korog we	DC	-	9,000,00 0	9,000, 000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 2 7	Korog we	TC	-	7,000,00 0	7,000, 000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 2	Lusho to	DC	-	9,000,00	9,000,	2,821,	10,100,	12,921,

		8			0	000	850	000	850	
		1 2 9	Mking a	DC	80,000, 000	9,000,00 0	89,00 0,000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 3 0	Muhe za	DC	-	8,000,00 0	8,000, 000	2,821, 850	10,000, 000	12,821, 850
		1 3 1	Panga ni	DC	-	9,000,00 0	9,000, 000	2,821, 850	-	2,821,8 50
		1 3 2	Tanga	CC	-	8,000,00 0	8,000, 000	2,821, 850	-	2,821,8 50
	Sub total				285,90 0,000	77,000,0 00	362,9 00,00 0	25,39 6,650	30,100, 000	55,496, 650
TOTAL					6,717,0 90,628	1,133,00 0,000	7,850, 090,6 28	372,4 84,20 0	300,100 ,000	672,584 ,200
<u>KE</u>										
<u>Y:</u>										
CDG and CBG: Capital Development Grant and Capacity Building Grant										

Ministry of Water and Irrigation

Water Sector Development Programme

Rural Water Supply and Sanitation sub Programme

Funds disbursed between June 2007 - June 2009 (Shs)

Jed
wali
Na.
1

S N	Re gio n	S N	Co un cil	T y p e	29th June 2007			27th June 2008			Tot al Allo cati on for 200 8/09	12th September 2008			10th October 2008			22n d Ma y 200 9	29th June 2009		
					CD G	CB G	Tot al	CD G	CB G	Tot al		CD G	CB G	Tot al	CD G	CB G	Tot al		CD G	CB G	Tot al
1	Ar us ha	1	Ar ush a	M C	94, 069 ,00 0	8,0 00, 000	102, 069, 000	41,1 45,0 00	2,5 00, 00	43,6 45,0 00	296, 016, 000	10, 000 ,00 0	63, 500 ,00 0	73, 500 ,00 0	41,2 04,7 72	2,0 00, 00 0	43,2 04,7 72	41, 212 ,12 1	174, 687, 879	88, 000 ,00 0	262, 687, 879
		2	Ar ush a	D C	135 ,00 0,0 00	60, 000 ,00 0	195, 000, 000	-	-	-	533, 351, 000	20, 000 ,00 0	34, 000 ,00 0	54, 000 ,00 0	211, 415, 000	2,0 00, 00 0	213, 415, 000	41, 212 ,12 1	344, 187, 879	7,0 00, 000	351, 187, 879

		3	Karatu	D C	203,806,000	21,000,000	224,806,000	86,664,000	5,000,000	91,664,000	441,475,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	23,481,000	2,000,000	25,481,000	41,212,121	218,775,635	7,000,000	225,775,635
		4	Longido	D C			-	70,580,000	5,000,000	75,580,000	387,715,000	20,000,000	141,000,000	161,000,000	126,329,000	2,000,000	128,329,000	41,212,121	225,127,879	7,000,000	232,127,879
		5	Meru	D C			-	105,407,000	5,000,000	110,407,000	504,122,000	20,000,000	91,000,000	111,000,000	194,338,000	2,000,000	196,338,000	41,212,121	99,945,679	7,000,000	106,945,679
		6	Monduli	D C	203,806,000	21,000,000	224,806,000	77,955,000	5,000,000	82,955,000	412,366,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	75,831,000	2,000,000	77,831,000	41,212,121	205,887,879	7,000,000	212,887,879
		7	Ngorongoro	D C	203,806,000	60,000,000	263,806,000	88,313,000	5,000,000	93,313,000	446,988,000	20,000,000	31,000,000	51,000,000	160,959,000	2,000,000	162,959,000	41,212,121	232,258,715	7,000,000	239,258,715
	Su				840,487,000	170,000,000	1,010,487,000	470,064,000	27,500,000	497,564,000	3,022,033,000	130,000,000	402,500,000	532,500,000	833,557,772	14,000,000	847,557,772	288,484,800	1,500,871,545	130,000,000	1,630,871,545
2	Dares	8	Ilala	M C	203,800,000	8,000,000	211,806,000	23,438,000	2,500,000	25,938,000	239,239,907,000		63,500,000	73,500,000	20,498,000	2,000,000	22,498,000		139,887,000	49,000,000	188,887,000

	Sal			6,0	000	000	00	00	00	000	,00	,00	,00	00	00	00	,12	879	,00	879
	aa	9	Kin	19,	8,0	27,7	30,6	2,5	33,1	264,	10,	63,	73,	24,4	2,0	26,4	41,	142,	7,0	149,
	m		ond	757	00,	57,0	59,0	00,	59,0	043,	000	500	500	99,0	00,	99,0	212	457,	00,	457,
			oni	,00	000	00	00	00	00	000	,00	,00	,00	00	00	00	,12	879	000	879
				0				0			0	0	0	0	0		1			
		1	Te	11,	21,	32,7	26,0	2,5	28,5	248,	10,	13,	23,	24,2	2,0	26,2	41,	202,	44,	246,
		0	me	703	000	03,0	92,0	00,	92,0	777,	000	500	500	84,3	00,	84,3	212	829,	000	829,
			ke	,00	,00	00	00	00	00	000	,00	,00	,00	00	00	00	,12	879	,00	879
				0	0			0			0	0	0	0	0		1		0	
	Su			235	37,	272,	80,1	7,5	87,6	752,	30,	140	170	69,2	6,0	75,2	123	485,	100	585,
	tot			,26	000	266,	89,0	00,	89,0	727,	000	,50	,50	81,3	00,	81,3	,63	175,	,00	175,
	al			6,0	,00	000	00	00	00	000	,00	0,0	0,0	00	00	00	6,3	637	0,0	637
				00	0	000	00	0	00	000	0	00	00	0	0	00	64	00	00	00
3	Do	1	Ba			-	66,3	5,0	71,3	382,	20,	141	161	128,	2,0	130,	41,	204,	7,0	211,
	do		hi				20,0	00,	20,0	103,	000	,00	,00	079,	00,	079,	212	643,	00,	643,
	ma						00	00	00	000	,00	0,0	0,0	000	00	000	,12	379	000	379
							0	0			0	00	00	000	0		1			
		1	Ch	-	4,0	4,00	76,0	5,0	81,0	414,	20,	141	161	147,	2,0	149,	41,	157,	7,0	164,
		2	am		00,	0,00	63,0	00,	63,0	666,	000	,00	,00	104,	00,	104,	212	844,	00,	844,
			win		000	0	00	00	00	000	,00	0,0	0,0	000	00	000	,12	398	000	398
			o				00	00			0	00	00	0	0		1			
		1	Do	-	4,0	4,00	64,6	2,5	67,1	383,	10,	13,	23,	68,0	2,0	70,0	41,	172,	7,0	179,
		3	do		00,	0,00	69,0	00,	69,0	268,	000	500	500	20,0	00,	20,0	212	474,	00,	474,
			ma		000	0	00	00	00	000	,00	,00	,00	00	00	00	,12	879	000	879
								0			0	0	0	0	0		1			

		14	Ko ndo a	D C	-	17, 000 ,00 0	17,0 00,0 00	104, 247, 000	5,0 00, 00	109, 247, 000	508, 872, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	100, 655, 000	2,0 00, 00 0	102, 655, 000	41, 212 ,12 1	74,0 07,8 79	7,0 00, 000	81,0 07,8 79
		15	Ko ng wa	D C	297 ,14 9,0 00	60, 000 ,00 0	357, 149, 000	52,1 70,0 00	5,0 00, 00	57,1 70,0 00	334, 806, 000	20, 000 ,00 0	31, 000 ,00 0	51, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	317, 643, 379	7,0 00, 000	324, 643, 379
		16	Mp wa pw a	D C	-	17, 000 ,00 0	17,0 00,0 00	53,2 18,0 00	5,0 00, 00	58,2 18,0 00	329, 684, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	92,4 25,0 00	2,0 00, 00 0	94,4 25,0 00	41, 212 ,12 1	204, 643, 379	7,0 00, 000	211, 643, 379
	Su b tot al				297 ,14 9,0 00	102 ,00 0,0 00	399, 149, 000	416, 687, 000	27, 50 0,0 00	444, 187, 000	2,35 3,39 9,00 0	110 ,00 0,0 00	368 ,50 0,0 00	478 ,50 0,0 00	536, 283, 000	12, 00 0,0 00	548, 283, 000	247 ,27 2,7 27	1,13 1,25 7,29 3	42, 000 ,00 0	1,17 3,25 7,29 3
4	Iri ng a	17	Irin ga	D C	384 ,83 6,0 00	21, 000 ,00 0	405, 836, 000	84,6 77,0 00	5,0 00, 00	89,6 77,0 00	434, 832, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	58,2 12,3 06	2,0 00, 00 0	60,2 12,3 06	41, 212 ,12 1	172, 637, 879	7,0 00, 000	179, 637, 879
		18	Irin ga	M C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	40,3 78,0 00	2,5 00, 00	42,8 78,0 00	293, 453, 000	10, 000 ,00 0	63, 500 ,00 0	73, 500 ,00 0	71,2 57,0 00	2,0 00, 00 0	73,2 57,0 00	41, 212 ,12 1	143, 537, 879	13, 000 ,00 0	156, 537, 879
		19	Kil olo	D C	375 ,71	60, 000	435, 710,	112, 202,	5,0 00,	117, 202,	526, 835,		79, 000	99, 000	91,1 80,1	2,0 00,	93,1 80,1		180, 332,	7,0 00,	187, 332,

			0,0 00	,00 0	000	000	00 0	000	000	,00 0	,00 0	,00 0	13	00 0	13	,12 1	879	000	879
2 0	Lu de wa	D C	245 ,56 0,0 00	21, 000 ,00 0	266, 560, 000	56,3 70,0 00	5,0 00, 00 0	61,3 70,0 00	343, 297, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	5,44 5,40 8	2,0 00, 00 0	7,44 5,40 8	41, 212 ,12 1	159, 637, 879	7,0 00, 000	166, 637, 879
2 1	Ma ket e	D C	300 ,85 7,0 00	21, 000 ,00 0	321, 857, 000	-	5,0 00, 00 0	5,00 0,00 0	378, 890, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	191, 332, 879	7,0 00, 000	198, 332, 879
2 2	Mu fin di	D C	203 ,80 6,0 00	21, 000 ,00 0	224, 806, 000	117, 899, 000	5,0 00, 00 0	122, 899, 000	545, 877, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	78,9 28,1 20	2,0 00, 00 0	80,9 28,1 20	41, 212 ,12 1	176, 823, 879	7,0 00, 000	183, 823, 879
2 3	Njo mb e	D C	333 ,76 4,0 00	21, 000 ,00 0	354, 764, 000	153, 531, 000	5,0 00, 00 0	158, 531, 000	664, 976, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	288, 315, 000	2,0 00, 00 0	290, 315, 000	41, 212 ,12 1	161, 332, 879	7,0 00, 000	168, 332, 879
2 4	Njo mb e	T C			-	59,5 07,0 00	2,5 00, 00 0	62,0 07,0 00	357, 390, 000	10, 000 ,00 0	133 ,50 0,0 00	143 ,50 0,0 00	108, 612, 000	2,0 00, 00 0	110, 612, 000	41, 212 ,12 1	206, 043, 879	7,0 00, 000	213, 043, 879
	Su b tot al		1,8 44, 533 ,00 0	169 ,00 0,0 00	2,01 3,53 3,00 0	624, 564, 000	35, 00 0,0 00	659, 564, 000	3,54 5,55 0,00 0	140 ,00 0,0 00	381 ,00 0,0 00	521 ,00 0,0 00	701, 949, 947	16, 00 0,0 00	717, 949, 947	329 ,69 6,9 70	1,39 1,68 0,03 2	62, 000 ,00 0	1,45 3,68 0,03 2

5	Ka ger a	2 5	Bih ara mu lo	D C	135 ,40 0,0 00	21, 000 ,00 0	156, 400, 000	87,8 71,0 00	5,0 00, 00 0	92,8 71,0 00	454, 135, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	87,5 01,0 00	2,0 00, 00 0	89,5 01,0 00	41, 212 ,12 1	171, 151, 919	7,0 00, 000	178, 151, 919
		2 6	Bu kob a	D C	303 ,66 0,0 00	21, 000 ,00 0	324, 660, 000	122, 974, 000	5,0 00, 00 0	127, 974, 000	571, 466, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	79,0 99,3 60	2,0 00, 00 0	81,0 99,3 60	41, 212 ,12 1	200, 067, 379	7,0 00, 000	207, 067, 379
		2 7	Bu kob a	M C	236 ,57 6,0 00	8,0 00, 000	244, 576, 000	49,8 06,0 00	2,5 00, 00 0	52,3 06,0 00	333, 590, 000	10, 000 ,00 0	63, 500 ,00 0	73, 500 ,00 0	46,5 42,3 37	2,0 00, 00 0	48,5 42,3 37	41, 212 ,12 1	204, 643, 379	63, 000 ,00 0	267, 643, 379
		2 8	Ch ato	D C			-	156, 733, 000	5,0 00, 00 0	161, 733, 000	684, 303, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	304, 637, 000	2,0 00, 00 0	306, 637, 000	41, 212 ,12 1	167, 677, 879	7,0 00, 000	174, 677, 879
		2 9	Kar ag we	D C	328 ,86 6,0 00	21, 000 ,00 0	349, 866, 000	174, 590, 000	5,0 00, 00 0	179, 590, 000	738, 437, 000	20, 000 ,00 0	128 ,00 0,0 00	148 ,00 0,0 00	181, 741, 000	2,0 00, 00 0	183, 741, 000	41, 212 ,12 1	171, 151, 919	7,0 00, 000	178, 151, 919
		3 0	Mi sen yi	D C			-	94,3 01,0 00	5,0 00, 00 0	99,3 01,0 00	475, 628, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	182, 721, 000	2,0 00, 00 0	184, 721, 000	41, 212 ,12 1	204, 643, 379	7,0 00, 000	211, 643, 379
		3 1	Mu leb a	D C	290 ,08	21, 000	311, 081,	138, 276,	5,0 00,	143, 276,	617, 063,		21, 000	41, 000	100, 768,	2,0 00,	102, 768,		159, 887,	7,0 00,	166, 887,

				1,000	,000	000	000	000	000	000	,000	,000	,000	410	000	410	,12	879	000	879	
		32	Ngara	D C	-	17,000,000	17,000,000	96,093,000	5,000,000	101,093,000	476,068,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	102,462,500	2,000,000	104,462,500	41,212,121	163,572,879	7,000,000	170,572,879
	Su				1,294,583,000	109,000,000	1,403,583,000	920,644,000	37,500,000	958,144,000	4,350,690,000	150,000,000	557,500,000	707,500,000	1,085,472,607	16,000,000	1,101,472,607	329,697,070	1,442,796,612	112,000,000	1,554,796,612
6	Ki	33	Kasulu	D C	203,806,600	21,000,000	224,806,000	125,095,000	5,000,000	130,095,000	904,174,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	428,065,000	2,000,000	430,065,000	41,212,121	156,287,879	7,000,000	163,287,879
	go	34	Kibondo	D C	203,806,600	21,000,000	224,806,000	142,648,000	5,000,000	147,648,000	628,599,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	267,063,000	2,000,000	269,063,000	41,212,121	235,330,129	7,000,000	242,330,129
	ma	35	Kigoma	D C	-	4,000,000	4,000,000	-	5,000,000	5,000,000	1,078,402,000	20,000,000	141,000,000	161,000,000	529,855,000	2,000,000	531,855,000	41,212,121	411,015,790	7,000,000	418,015,790
		36	Kigoma/Ujiji	M C	-	4,000,000	4,000,000	41,072,000	2,500,000	43,572,000	295,772,000	10,000,000	63,500,000	73,500,000	39,017,000	2,000,000	41,017,000	41,212,121	411,015,790	77,000,000	488,015,790

	Su b tot al				407,612,000	50,000,000	457,612,000	308,815,000	17,500,000	326,315,000	2,906,947,000	70,000,000	246,500,000	316,500,000	1,264,000,000	8,000,000	1,272,000,000	164,848,500	1,213,649,587	98,000,000	1,311,649,587
7	Kilim anj aro	37	Hai	D C	198,000,000	21,000,000	219,000,000	68,538,000	5,000,000	73,538,000	380,892,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	47,039,850	2,000,000	49,039,850	41,212,100	115,245,879	7,000,000	122,245,879
		38	Mo shi	D C	128,923,300	21,000,000	149,923,000	128,485,000	5,000,000	133,485,000	581,259,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	133,732,127	2,000,000	135,732,127	41,212,100	115,245,879	7,000,000	122,245,879
		39	Mo shi	M C	71,409,000	8,000,000	79,409,000	38,732,000	2,500,000	41,232,000	287,949,000	10,000,000	13,500,000	23,500,000	35,248,158	2,000,000	37,248,158	41,212,100	173,124,879	7,000,000	180,124,879
		40	M wa nga	D C	203,806,600	21,000,000	224,806,000	76,004,000	5,000,000	81,004,000	405,843,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	136,920,000	2,000,000	138,920,000	41,212,100	169,757,879	7,000,000	176,757,879
		41	Ro mb o	D C	203,806,600	21,000,000	224,806,000	87,583,000	5,000,000	92,583,000	444,547,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	55,896,818	2,000,000	57,896,818	41,212,100	173,254,879	7,000,000	180,254,879
		42	Sa me	D C	185,000,000	21,000,000	206,000,000	105,002,000	5,000,000	110,002,000	502,502,770		21,000,000	41,000,000	80,500,300	2,000,000	82,500,300		178,337,000	7,000,000	185,337,000

				0,0 00	,00 0	000	000	00 0	000	000	,00 0	,00 0	,00 0	00	00 0	00	,12 1	879	000	879	
		4 3	Sih a	D C		-	55,0 65,0 00	5,0 00, 00 0	60,0 65,0 00	335, 858, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	96,0 32,0 00	2,0 00, 00 0	98,0 32,0 00	41, 212 ,12 1	125, 245, 879	7,0 00, 000	132, 245, 879	
	Su b tot al				990 ,94 4,0 00	113 ,00 0,0 00	1,10 3,94 4,00 0	559, 409, 000 00	32, 50 0,0 00	591, 909, 000 0	2,93 9,11 8,00 0	130 ,00 0,0 00	259 ,50 0,0 00	389 ,50 0,0 00	585, 369, 253 00	14, 00 0,0 00	599, 369, 253 00	288 ,48 4,8 48	1,05 0,21 3,15 3	49, 000 ,00 0	1,09 9,21 3,15 3
8	Li ndi	4 4	Kil wa	D C	383 ,63 4,0 00	21, 000 ,00 0	404, 634, 000	98,9 51,0 00 0	5,0 00, 00 0	103, 951, 000	491, 168, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	62,0 04,0 96	2,0 00, 00 0	64,0 04,0 96	41, 212 ,12 1	191, 439, 279	7,0 00, 000	198, 439, 279
		4 5	Lin di	D C	-	17, 000 ,00 0	17,0 00,0 00	95,1 52,0 00 0	5,0 00, 00 0	100, 152, 000	472, 920, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	87,2 38,0 00	2,0 00, 00 0	89,2 38,0 00	41, 212 ,12 1	191, 439, 279	7,0 00, 000	198, 439, 279
		4 6	Lin di	T C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	19,6 53,0 00 0	2,5 00, 00 0	22,1 53,0 00	227, 257, 000	10, 000 ,00 0	13, 500 ,00 0	23, 500 ,00 0	17,3 05,0 00	2,0 00, 00 0	19,3 05,0 00	41, 212 ,12 1	191, 439, 279	7,0 00, 000	198, 439, 279
		4 7	Li wal e	D C	-	17, 000 ,00 0	17,0 00,0 00	60,2 86,0 00 0	5,0 00, 00 0	65,2 86,0 00	353, 307, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	10,0 88,0 00	2,0 00, 00 0	12,0 88,0 00	41, 212 ,12 1	184, 754, 279	7,0 00, 000	191, 754, 279

		48	Nachingwea	D C	131,200,000	21,000,000	152,200,000	116,746,000	5,000,000	121,746,000	550,648,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	125,621,000	2,000,000	127,621,000	41,212,012	191,439,279	7,000,000	198,439,279
		49	Ruangwa	D C	-	56,000,000	56,000,000	59,315,000	5,000,000	64,315,000	353,138,000	20,000,000	63,000,000	83,000,000	10,320,000	2,000,000	12,032,000	41,212,012	191,439,279	7,000,000	198,439,279
	Su b tot al				514,834,000	136,000,000	650,834,000	450,103,000	27,500,000	477,603,000	2,448,800	110,000,000	160,500,000	270,500,000	312,288,096	12,000,000	324,288,096	247,272,7	1,141,950,674	42,000,000	1,183,950,674
9	Ma ny ara	50	Babati	D C	262,920,000	21,000,000	283,920,000	140,838,000	5,000,000	145,838,000	622,547,000	20,000,000	128,000,000	148,000,000	150,805,000	2,000,000	152,805,000	41,212,012	277,295,143	7,000,000	284,295,143
		51	Babati	T C	79,659,000	8,000,000	87,659,000	55,497,000	2,500,000	57,997,000	343,986,000	10,000,000	13,500,000	23,500,000	54,923,174	2,000,000	56,923,174	41,212,012	292,447,428	7,000,000	299,447,428
		52	Hanang	D C	99,490,000	60,000,000	159,490,000	108,874,000	5,000,000	113,874,000	515,712,000	20,000,000	31,000,000	51,000,000	107,177,400	2,000,000	109,177,400	41,212,012	186,226,679	7,000,000	193,226,679
		53	Kiteto	D C	203,800,000	21,000,000	224,806,000	76,810,000	5,000,000	81,081,000	409,179,000		21,000,000	41,000,000	80,132,000	2,000,000	82,132,000		216,937,000	7,000,000	223,937,000

					6,0 00	,00 0	000	00	00 0	00	000	,00 0	,00 0	,00 0	49	00 0	49	,12 1	879	000	879
		5 4	Mb ulu	D C	203 ,80 6,0 00	21, 000 ,00 0	224, 806, 000	111, 688, 000	5,0 00, 00 0	116, 688, 000	528, 192, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	235, 330, 129	7,0 00, 000	242, 330, 129
		5 5	Si ma njir o	D C	203 ,80 6,0 00	8,0 00, 000	211, 806, 000	67,9 17,0 00	5,0 00, 00 0	72,9 17,0 00	381, 891, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	54,8 99,9 00	2,0 00, 00 0	56,8 99,9 00	41, 212 ,12 1	169, 887, 879	7,0 00, 000	176, 887, 879
	Su b tot al				1,0 53, 487 ,00 0	139 ,00 0,0 00	1,19 2,48 7,00 0	560, 895, 000	27, 50 0,0 00	588, 395, 000	2,80 1,50 7,00 0	110 ,00 0,0 00	355 ,50 0,0 00	465 ,50 0,0 00	447, 818, 723	12, 00 0,0 00	459, 818, 723	247 ,27 2,7 27	1,37 8,12 5,13 7	42, 000 ,00 0	1,42 0,12 5,13 7
1 0	Ma ra	5 6	Bu nda	D C	185 ,00 0,0 00	21, 000 ,00 0	206, 000, 000	84,4 97,0 00	5,0 00, 00 0	89,4 97,0 00	437, 310, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	11,2 00,5 00	2,0 00, 00 0	13,2 00,5 00	41, 212 ,12 1	200, 612, 879	7,0 00, 000	207, 612, 879
		5 7	Mu so ma	D C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	105, 961, 000	5,0 00, 00 0	110, 961, 000	509, 050, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	109, 714, 000	2,0 00, 00 0	111, 714, 000	41, 212 ,12 1	160, 612, 879	7,0 00, 000	167, 612, 879
		5 8	Mu so ma	M C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	16,1 49,0 00	2,5 00, 00 0	18,6 49,0 00	215, 543, 000	10, 000 ,00 0	13, 500 ,00 0	23, 500 ,00 0	12,4 22,0 00	2,0 00, 00 0	14,4 22,0 00	41, 212 ,12 1	180, 862, 879	7,0 00, 000	187, 862, 879

		59	Ror ya	D C			-	56,712,000	5,000	61,712,000	344,437,000	20,000	141,000	161,000	109,473,000	2,000	111,473,000	41,212,121	244,776,199	7,000	251,776,199
		60	Ser eng eti	D C	203,806,000	21,000	224,806,000	74,045,000	5,000	79,045,000	402,374,000	20,000	128,000	148,000	65,393,500	2,000	67,393,500	41,212,121	190,612,879	27,000	217,612,879
		61	Tar ime	D C	-	17,000	17,000	-	5,000	5,000	705,743,000	20,000	21,000	41,000	320,563,000	2,000	322,563,000	41,212,121	160,612,879	7,000	167,612,879
	Su b total				388,806,000	67,000	455,806,000	337,364,000	27,500	364,864,000	2,614,457,000	110,000	465,500	575,000	628,766,000	12,000	640,766,000	247,272,7	1,138,090,594	62,000	1,200,090,594
11	M be ya	62	Ch uny a	D C	-	17,000	17,000	117,820,000	5,000	122,820,000	545,612,000	20,000	128,000	148,000	114,834,000	2,000	116,834,000	41,212,121	166,350,967	7,000	173,350,967
		63	Ilej e	D C	-	4,000	4,000	81,794,000	5,000	86,794,000	425,199,000	20,000	39,000	59,000	84,448,000	2,000	86,448,000	41,212,121	172,692,767	7,000	179,692,767
		64	Ky ela	D C	203,806,000	21,000	224,806,000	-	5,000	5,000	324,939,000		21,000	41,000	13,364,000	2,000	15,364,000		155,381,000	7,000	162,381,000

			6,0 00	,00 0	000		00 0	0	000	,00 0	,00 0	,00 0	83	00 0	83	,12 1	631	000	631
6 5	Mb aral i	D C	-	56, 000 ,00 0	56,0 00,0 00	-	5,0 00, 00 0	5,00 0,00 0	276, 245, 000	20, 000 ,00 0	31, 000 ,00 0	51, 000 ,00 0	35,9 19,0 00	2,0 00, 00 0	37,9 19,0 00	41, 212 ,12 1	172, 692, 767	7,0 00, 000	179, 692, 767
6 6	Mb eya	C C	71, 409 ,00 0	8,0 00, 000	79,4 09,0 00	-	2,5 00, 00 0	2,50 0,00 0	327, 700, 000	10, 000 ,00 0	13, 500 ,00 0	23, 500 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	158, 511, 531	7,0 00, 000	165, 511, 531
6 7	Mb eya	D C	-	56, 000 ,00 0	56,0 00,0 00	136, 322, 000	5,0 00, 00 0	141, 322, 000	607, 454, 000	20, 000 ,00 0	31, 000 ,00 0	51, 000 ,00 0	143, 399, 937	2,0 00, 00 0	145, 399, 937	41, 212 ,12 1	224, 943, 039	67, 000 ,00 0	291, 943, 039
6 8	Mb ozi	D C	202 ,61 2,0 00	21, 000 ,00 0	223, 612, 000	250, 484, 000	5,0 00, 00 0	255, 484, 000	997, 659, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	212, 083, 757	2,0 00, 00 0	214, 083, 757	41, 212 ,12 1	166, 350, 531	7,0 00, 000	173, 350, 531
6 9	Ru ng we	D C	182 ,24 4,0 00	21, 000 ,00 0	203, 244, 000	-	5,0 00, 00 0	5,00 0,00 0	617, 221, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	140, 664, 500	2,0 00, 00 0	142, 664, 500	41, 212 ,12 1	161, 124, 531	7,0 00, 000	168, 124, 531
	Su b tot al		660 ,07 1,0 00	204 ,00 0,0 00	864, 071, 000	586, 420, 000	37, 50 0,0 00	623, 920, 000	4,12 2,02 9,00 0	150 ,00 0,0 00	305 ,50 0,0 00	455 ,50 0,0 00	744, 713, 277	16, 00 0,0 00	760, 713, 277	329 ,69 6,9 70	1,37 8,04 7,76 5	116 ,00 0,0 00	1,49 4,04 7,76 5

1	Mo rog oro	7	Kil om ber o	D C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	84,5 07,0 00	5,0 00, 00	89,5 07,0 00	437, 340, 000	20, 000 00	141 00 00	161 0,0 00	163, 752, 000	2,0 00, 00	165, 752, 000	41, 212 12	247, 557, 379	7,0 00, 000	254, 557, 379
2		7	Kil osa	D C	153 99 0,0 00	21, 000 00	174, 990, 000	160, 803, 000	5,0 00, 00	165, 803, 000	692, 356, 000	20, 000 00	21, 000 00	41, 000 00	98,9 40,4 25	2,0 00, 00	100, 940, 425	41, 212 12	250, 075, 940	7,0 00, 000	257, 075, 940
		7	Mo rog oro	M C	71, 409 0,0 0	8,0 00, 000	79,4 09,0 00	20,2 91,0 00	2,5 00, 00	22,7 91,0 00	229, 390, 000	10, 000 00	13, 500 00	23, 500 00	-	2,0 00, 00	2,00 0,00 0	41, 212 12	169, 887, 879	98, 000 00	267, 887, 879
		7	Mo rog oro	D C	-	56, 000 00	56,0 00,0 00	-	5,0 00, 00	5,00 0,00 0	443, 523, 000	20, 000 00	64, 000 00	84, 000 00	39,1 71,8 00	2,0 00, 00	41,1 71,8 00	41, 212 12	249, 825, 940	22, 000 00	271, 825, 940
		7	Mv om ero	D C	55, 580 0,0 0	60, 000 00	115, 580, 000	105, 880, 000	5,0 00, 00	110, 880, 000	508, 780, 000	20, 000 00	84, 000 00	104 0,0 00	92,4 85,5 12	2,0 00, 00	94,4 85,5 12	41, 212 12	169, 887, 879	7,0 00, 000	176, 887, 879
		7	Ula nga	D C	190 79 0,0 00	21, 000 00	211, 790, 000	53,5 68,0 00	5,0 00, 00	58,5 68,0 00	333, 930, 000	20, 000 00	21, 000 00	41, 000 00	46,2 66,1 28	2,0 00, 00	48,2 66,1 28	41, 212 12	247, 557, 379	7,0 00, 000	254, 557, 379
		Su b tot				471 76	170 00	641, 425, 049,	27, 50	452, 549,	2,64 5,31	110 00	344 50	454 50	440, 615,	12, 00	452, 615,	247 27	1,33 4,79	148 00	1,48 2,79

	al				9,0 00	0,0 00	000 000	0,0 00	000 000	9,00 0	0,0 00	0,0 00	0,0 00	865	0,0 00	865	2,7 27	2,39 5	0,0 00	2,39 5	
1 3	Mt wa ra	7 6	Ma sasi	D C	295 ,79 0,0 00	21, 000 ,00 0	316, 790, 000	168, 352, 000	5,0 00, 00	173, 352, 000	141, 000, 000	21, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	169, 658, 279	7,0 00, 000	176, 658, 279	
		7 7	Mt war a	D C	-	56, 000 ,00 0	56,0 00,0 00	104, 267, 000	5,0 00, 00	109, 267, 000	508, 938, 000	20, 000 ,00 0	31, 000 ,00 0	51, 000 ,00 0	111, 469, 990	2,0 00, 00 0	113, 469, 990	41, 212 ,12 1	199, 658, 279	7,0 00, 000	206, 658, 279
		7 8	Mt war a	M C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	46,5 21,0 00	2,5 00, 00	49,0 21,0 00	322, 610, 000	10, 000 ,00 0	13, 500 ,00 0	23, 500 ,00 0	47,9 13,0 00	2,0 00, 00 0	49,9 13,0 00	41, 212 ,12 1	199, 658, 279	127 ,00 0,0 00	326, 658, 279
		7 9	Na nyu mb u	D C			-	96,0 21,0 00	5,0 00, 00	101, 021, 000	472, 751, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	176, 011, 000	2,0 00, 00 0	178, 011, 000	41, 212 ,12 1	182, 158, 279	7,0 00, 000	189, 158, 279
		8 0	Ne wal a	D C	319 ,49 2,0 00	60, 000 ,00 0	379, 492, 000	90,7 42,0 00	5,0 00, 00	95,7 42,0 00	463, 730, 000	20, 000 ,00 0	89, 000 ,00 0	109 ,00 0,0 00	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	199, 658, 279	7,0 00, 000	206, 658, 279
		8 1	Ta nda hi mb a	D C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	106, 671, 000	5,0 00, 00	111, 671, 000	516, 973, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	206, 876, 000	2,0 00, 00 0	208, 876, 000	41, 212 ,12 1	189, 658, 279	7,0 00, 000	196, 658, 279

	Su b tot al				615 ,28 2,0 00	145 ,00 0,0 00	760, 282, 000	612, 574, 000	27, 50 0,0 00	640, 074, 000	2,42 6,00 2,00 0	90, 000 ,00 0	436 ,50 0,0 00	526 ,50 0,0 00	542, 269, 990	12, 00 0,0 00	554, 269, 990	247 ,27 2,7 27	1,14 0,44 9,67 4	162 ,00 0,0 00	1,30 2,44 9,67 4
1 4	M wa nza	8 2	Gei ta	D C	454 ,77 3,2 50	21, 000 ,00 0	475, 773, 250	273, 117, 000	5,0 00, 00 0	278, 117, 000	1,07 3,31 1,00 0	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	50,5 83,5 07	2,0 00, 00 0	52,5 83,5 07	41, 212 ,12 1	169, 074, 079	7,0 00, 000	176, 074, 079
		8 3	Kw im ba	D C	205 ,27 7,0 00	21, 000 ,00 0	226, 277, 000	118, 760, 000	5,0 00, 00 0	123, 760, 000	141, 000, 000	-	21, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	144, 776, 199	7,0 00, 000	151, 776, 199
		8 4	Ma gu	D C	203 ,80 6,0 00	8,0 00, 000	211, 806, 000	125, 681, 000	5,0 00, 00 0	130, 681, 000	574, 965, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	244, 156, 000	2,0 00, 00 0	246, 156, 000	41, 212 ,12 1	163, 893, 579	41, 000 ,00 0	204, 893, 579
		8 5	Mi sun gwi	D C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	127, 903, 000	5,0 00, 00 0	132, 903, 000	582, 391, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	248, 495, 000	2,0 00, 00 0	250, 495, 000	41, 212 ,12 1	162, 080, 454	7,0 00, 000	169, 080, 454
		8 6	M wa nza	C C	115 ,52 0,0 00	21, 000 ,00 0	136, 520, 000	35,3 78,0 00	2,5 00, 00 0	37,8 78,0 00	279, 815, 000	10, 000 ,00 0	13, 500 ,00 0	23, 500 ,00 0	19,9 25,5 09	2,0 00, 00 0	21,9 25,5 09	41, 212 ,12 1	167, 580, 379	7,0 00, 000	174, 580, 379
		8 7	Sen ger em	D C	195 ,50	60, 000	255, 500,	140, 767,	5,0 00,	145, 767,	625, 389,		31, 000	51, 000	-	2,0 00,	2,00 0,00		162, 034,	7,0 00,	169, 034,

		a		0,0 00	,00 0	000	000	00 0	000	000	,00 0	,00 0	,00 0		00 0	0	,12 1	579	000	579	
	8 8	Uk ere we	D C	-	17, 000 ,00 0	17,0 00,0 00	87,0 42,0 00	5,0 00, 00 0	92,0 42,0 00	445, 814, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	90,7 52,0 00	2,0 00, 00 0	92,7 52,0 00	41, 212 ,12 1	162, 520, 309	7,0 00, 000	169, 520, 309	
	Su b tot al			1,1 74, 876 ,25 0	152 ,00 0,0 00	1,32 6,87 6,25 0	908, 648, 000	32, 50 0,0 00	941, 148, 000	3,72 2,68 5,00 0	110 ,00 0,0 00	269 ,50 0,0 00	379 ,50 0,0 00	653, 912, 016	14, 00 0,0 00	667, 912, 016	288 ,48 4,8 48	1,13 1,95 9,57 8	83, 000 ,00 0	1,21 4,95 9,57 8	
1 5	Pw ani	8 9	Ba ga mo yo	D C	127 ,25 9,0 00	60, 000 ,00 0	187, 259, 000	81,2 61,0 00 0	5,0 00, 00 0	86,2 61,0 00	432, 042, 000	20, 000 ,00 0	31, 000 ,00 0	51, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	248, 294, 379 0	50, 000 ,00 0	298, 294, 379
		9 0	Kib aha	D C	92, 000 ,00 0	8,0 00, 000	100, 000, 000	51,8 28,0 00 0	5,0 00, 00 0	56,8 28,0 00	333, 664, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	99,7 80,0 00	2,0 00, 00 0	101, 780, 000	41, 212 ,12 1	156, 998, 169 000	7,0 00, 000	163, 998, 169
		9 1	Kib aha	T C	236 ,57 6,0 00	8,0 00, 000	244, 576, 000	47,4 08,0 00 0	2,5 00, 00 0	49,9 08,0 00	325, 575, 000	10, 000 ,00 0	13, 500 ,00 0	23, 500 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	229, 874, 879 000	127 ,00 0,0 00	356, 874, 879
		9 2	Kis ara we	D C	107 ,26 0,0 00	21, 000 ,00 0	128, 260, 000	64,7 13,0 00 0	5,0 00, 00 0	69,7 13,0 00	376, 730, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00 0	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	169, 874, 879 000	7,0 00, 000	176, 874, 879

		93	Ma fia	D C	101,043,0000	21,000,0000	122,043,0000	44,769,0000	5,0000	49,769,0000	301,445,0000	20,000,0000	21,000,0000	41,000,0000	-	2,000,0000	2,000,0000	41,212,0000	204,210,8790	7,000,0000	211,210,8790
		94	Mk ura nga	D C	203,806,0000	60,000,0000	263,806,0000	79,793,0000	5,0000	84,793,0000	421,586,0000	20,000,0000	31,000,0000	51,000,0000	-	2,000,0000	2,000,0000	41,212,0000	169,874,8790	7,000,0000	176,874,8790
		95	Ruf iji	D C	148,600,0000	21,000,0000	169,600,0000	107,953,0000	5,0000	112,953,0000	521,258,0000	20,000,0000	21,000,0000	41,000,0000	73,731,0500	2,000,0000	75,731,0500	41,212,0000	169,874,8790	7,000,0000	176,874,8790
	Su b tot al				1,016,544,0000	199,000,0000	1,215,544,0000	477,725,0000	32,500,0000	510,225,0000	2,712,300,0000	130,000,0000	279,050,0000	409,050,0000	173,511,0500	14,000,0000	187,511,0500	288,484,8000	1,349,000,2943	212,000,0000	1,561,000,2943
16	Ru kw a	96	Mp and a	T C			-	16,037,0000	2,5000	18,537,0000	215,170,0000	10,000,0000	133,0500	143,000,0000	33,951,0000	2,000,0000	35,951,0000	41,212,0000	184,643,3790	7,000,0000	191,643,3790
		97	Mp and a	D C	80,800,0000	21,000,0000	101,800,0000	122,723,0000	5,0000	127,723,0000	565,076,0000	20,000,0000	21,000,0000	41,000,0000	118,120,8960	2,000,0000	120,120,8960	41,212,0000	214,643,3790	7,000,0000	221,643,3790
		98	Nk asi	D C	83,000,0000	21,000,0000	104,000,0000	98,400,0000	5,0000	103,400,0000	483,000,0000		21,000,0000	41,000,0000	101,000,0000	2,000,0000	103,000,0000		200,000,0000	7,000,0000	207,000,0000

				462,000	000,000	462,000	17,000	00,000	417,000	835,000	000,000	000,000	000,000	155,675	00,000	155,675	212,121	643,379	00,000	643,379	
99	Su mb aw ang a	D C		203,806,000	21,000,000	224,806,000	-	5,000,000	5,000,000	807,734,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	164,739,068	2,000,000	166,739,068	41,212,121	184,643,379	7,000,000	191,643,379	
100	Su mb aw ang a	M C		-	4,000,000	4,000,000	-	5,000,000	5,000,000	307,063,000	10,000,000	26,500,000	36,500,000	46,700,000	2,000,000	48,700,000	41,212,121	233,819,940	105,000,000	338,819,940	
	Su b tot al			368,068,000	67,000,000	435,068,000	237,177,000	22,500,000	259,677,000	2,378,800,000	80,000,000	223,000,000	303,000,000	464,666,639	10,000,000	474,666,639	206,060,06	1,018,393,456	133,000,000	1,151,393,456	
17	Ru vu ma	101	Mb ing a	D C	106,026,000	21,000,000	127,026,000	207,081,000	5,000,000	212,081,000	843,964,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	189,912,057	2,000,000	191,912,057	41,212,121	175,937,879	7,000,000	182,937,879
		102	Na mt um bo	D C	100,000,000	60,000,000	160,000,000	52,713,000	5,000,000	57,713,000	331,072,000	20,000,000	31,000,000	51,000,000	36,027,388	2,000,000	38,027,388	41,212,121	203,167,879	55,000,000	258,167,879
		103	So nge a	D C	104,665,000	21,000,000	125,665,000	89,728,000	5,000,000	94,728,000	451,716,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	90,676,500	2,000,000	92,676,500	41,212,121	200,437,879	7,000,000	207,437,879

		104	So nge a	M C	-	4,00,000	4,00,000	48,305,000	2,500,000	50,805,000	319,948,000	10,000,000	63,500,000	73,500,000	86,736,000	2,000,000	88,736,000	41,212,121	172,963,163	7,000,000	179,963,163
		105	Tu ndu ru	D C	-	4,00,000	4,00,000	110,661,000	5,000,000	115,661,000	530,308,000	20,000,000	34,000,000	54,000,000	214,666,000	2,000,000	216,666,000	41,212,121	200,372,879	7,000,000	207,372,879
	Su b tot al					310,691,000	110,000,000	420,508,000	22,500,000	530,988,000	2,478,000	90,000,000	170,500,000	260,500,000	618,017,945	10,000,000	628,017,945	206,060,06	952,879,679	83,000,000	1,035,879,679
18	Shi ny an ga	106	Bar iadi	D C	-	17,000,000	17,00,000	222,901,000	5,000,000	227,901,000	899,915,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	234,224,030	2,000,000	236,224,030	41,212,121	216,035,940	7,000,000	223,035,940
		107	Bu ko mb e	D C	357,700	60,000,000	417,937,000	190,001,000	5,000,000	195,001,000	789,950,000	20,000,000	31,000,000	51,000,000	146,766,132	2,000,000	148,766,132	41,212,121	185,472,079	7,000,000	192,472,079
		108	Ka ha ma	D C	217,000	21,000,000	238,000,000	203,065,000	5,000,000	208,065,000	1,160,611,000	20,000,000	71,000,000	91,000,000	586,315,000	2,000,000	588,315,000	41,212,121	155,472,079	7,000,000	162,472,079
		109	Kis hap u	D C	211,38	60,000,000	271,381,000	106,229,000	5,000,000	111,229,000	509,945,000		51,000,000	71,000,000	206,170,000	2,000,000	208,170,000		191,786,000	7,000,000	198,786,000

				1,000	,000	000	000	000	000	000	,000	,000	,000	000	000	000	,12	829	000	829	
110	Ma sw a	D C		67,042,000	8,000,000	75,042,000	109,198,000	5,000,000	114,198,000	519,869,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	107,939,170	2,000,000	109,939,170	41,212,121	191,786,829	47,000,000	238,786,829	
111	Me atu	D C		-	4,000,000	4,000,000	107,147,000	5,000,000	112,147,000	513,016,000	20,000,000	141,000,000	161,000,000	207,964,000	2,000,000	209,964,000	41,212,121	191,786,829	7,000,000	198,786,829	
112	Shi nya nga	D C		203,806,600	8,000,000	211,806,600	94,712,000	5,000,000	99,712,000	141,000,000	-	52,000,000	52,000,000	-	2,000,000	2,000,000	41,212,121	184,462,879	7,000,000	191,462,879	
113	Shi nya nga	M C		90,500,000	8,000,000	98,500,000	29,247,000	2,500,000	31,747,000	141,000,000	-	63,500,000	63,500,000	-	2,000,000	2,000,000	41,212,121	155,472,079	25,000,000	180,472,079	
	Su b total			1,147,666,000	186,000,000	1,333,666,000	1,062,500,000	37,500,000	1,100,000,000	4,675,306,000	120,000,000	451,500,000	571,500,000	1,489,378,332	16,000,000	1,505,378,332	329,696,970	1,472,275,542	114,000,000	1,586,275,542	
19	Sin gid a	114	Ira mb a	D C	123,100,000	21,000,000	144,100,000	205,035,000	5,000,000	210,035,000	845,749,000	20,000,000	21,000,000	41,000,000	398,960,000	2,000,000	400,960,000	41,212,121	242,247,879	7,000,000	249,247,879

		115	Ma nyo ni	D C	-	17, 000 ,00 0	17,0 00,0 00	139, 062, 000	5,0 00, 00 0	144, 062, 000	625, 237, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	270, 128, 000	2,0 00, 00 0	272, 128, 000	41, 212 ,12 1	162, 874, 879	7,0 00, 000	169, 874, 879
		116	Sin gid a	D C	-	56, 000 ,00 0	56,0 00,0 00	147, 936, 000	5,0 00, 00 0	152, 936, 000	649, 348, 000	20, 000 ,00 0	65, 000 ,00 0	85, 000 ,00 0	159, 156, 540	2,0 00, 00 0	161, 156, 540	41, 212 ,12 1	182, 474, 879	7,0 00, 000	189, 474, 879
		117	Sin gid a	M C	93, 480 ,00 0	8,0 00, 000	101, 480, 000	31,3 56,0 00	2,5 00, 00 0	33,8 56,0 00	266, 374, 000	10, 000 ,00 0	63, 500 ,00 0	73, 500 ,00 0	63,8 66,0 00	2,0 00, 00 0	65,8 66,0 00	41, 212 ,12 1	223, 437, 879	27, 000 ,00 0	250, 437, 879
	Su b tot al					216 ,58 0,0 00	102 ,00 0,0 00	318, 580, 000	523, 389, 000	17, 50 0,0 00	540, 889, 6,70 8,00 0	70, 000 ,00 0	170 ,50 0,0 00	240 ,50 0,0 00	892, 110, 540	8,0 00, 00 0	900, 110, 540	164 ,84 8,4 85	811, 035, 516	48, 000 ,00 0	859, 035, 516
20	Ta bo ra	118	Igu nga	D C	320, 48 0,0 00	21, 000 ,00 0	341, 480, 000	-	5,0 00, 00 0	5,00 0,00 0	774, 414, 000	20, 000 ,00 0	128 ,00 0,0 00	148 ,00 0,0 00	16,8 72,4 76	2,0 00, 00 0	18,8 72,4 76	41, 212 ,12 1	195, 924, 079	7,0 00, 000	202, 924, 079
		119	Nz ega	D C	-	17, 000 ,00 0	17,0 00,0 00	166, 226, 000	5,0 00, 00 0	171, 226, 000	710, 484, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	179, 644, 030	2,0 00, 00 0	181, 644, 030	41, 212 ,12 1	234, 769, 613	7,0 00, 000	241, 769, 613
		120	Sik ong e	D C	203 ,80	60, 000	263, 806,	-	5,0 00,	5,00 0,00	485, 940,		69, 000	89, 000	-	2,0 00,	2,00 0,00		216, 962,	7,0 00,	223, 962,

				6,0 00	,00 0	000		00 0	0	000	,00 0	,00 0	,00 0		00 0	0	,12 1	879	000	879	
		1 2 1	Ta bor a	M C	-	4,0 00, 000	4,00 0,00 0	67,2 34,0 00	2,5 00, 00	69,7 34,0 00	391, 843, 000	10, 000 0	63, 500 0	73, 500 0	72,7 02,0 00	2,0 00, 00	74,7 02,0 00	41, 212 1	194, 356, 279	81, 000 0	275, 356, 279
		1 2 2	Ura mb o	D C	330 60 0,0 00	21, 000 00	351, 600, 000	161, 796, 000	5,0 00, 00	166, 796, 000	701, 225, 000	20, 000 0	21, 000 0	41, 000 0	122, 647, 625	2,0 00, 00	124, 647, 625	41, 212 1	193, 311, 079	7,0 00, 000	200, 311, 079
		1 2 3	Uy ui/ Ta bor a	D C	155 83 9,0 00	8,0 00, 000	163, 839, 000	153, 205, 000	5,0 00, 00	158, 205, 000	672, 509, 000	20, 000 0	141 00 0	161 00 0	161, 169, 920	2,0 00, 00	163, 169, 920	41, 212 1	255, 480, 379	7,0 00, 000	262, 480, 379
	Su b tot al				1,0 10, 725 00 0	131 00 0,0 00	1,14 1,72 5,00 0	548, 461, 000	27, 50 0,0 00	575, 961, 5,00 000	3,73 6,41 5,00 0	110 00 0,0 00	443 50 0,0 00	553 553, 036, 051	12, 00 0,0 00	565, 036, 051	247 27 2,7 27	1,29 0,80 4,30 8	116 00 0,0 00	1,40 6,80 4,30 8	
2 1	Ta ng a	1 2 4	Ha nde ni	D C	-	17, 000 00	17,0 00,0 00	94,2 87,0 00	5,0 00, 00	99,2 87,0 00	470, 030, 000	20, 000 0	21, 000 0	41, 000 0	83,7 79,0 00	2,0 00, 00	85,7 79,0 00	41, 212 1	193, 202, 639	7,0 00, 000	200, 202, 639
		1 2 5	Kil ind i	D C	146 00 0,0 00	60, 000 00	206, 000, 000	94,0 23,0 00	5,0 00, 00	99,0 23,0 00	469, 148, 000	20, 000 0	31, 000 0	51, 000 0	67,7 21,5 70	2,0 00, 00	69,7 21,5 70	41, 212 1	167, 203, 627	7,0 00, 000	174, 203, 627

1 2 6	Ko rog we	D C	247 ,40 0,0 00	8,0 00, 000	255, 400, 000	64,4 39,0 00	5,0 00, 00	69,4 39,0 00	367, 190, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	20,6 80,0 00	2,0 00, 00	22,6 80,0 00	41, 212 ,12 1	181, 748, 279	7,0 00, 000	188, 748, 279
1 2 7	Ko rog we	T C	103 ,84 8,0 00	8,0 00, 000	111, 848, 000	40,1 91,0 00	2,5 00, 00	42,6 91,0 00	292, 827, 000	10, 000 ,00 0	133 ,50 0,0 00	143 ,50 0,0 00	34,8 39,5 00	2,0 00, 00	36,8 39,5 00	41, 212 ,12 1	145, 597, 879	7,0 00, 000	152, 597, 879
1 2 8	Lus hot o	D C	271 ,61 1,0 00	21, 000 ,00 0	292, 611, 000	149, 867, 000	5,0 00, 00	154, 867, 000	652, 726, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	128, 287, 703	2,0 00, 00	130, 287, 703	41, 212 ,12 1	169, 110, 879	33, 000 ,00 0	202, 110, 879
1 2 9	Mk ing a	D C			-	44,5 31,0 00	5,0 00, 00	49,5 31,0 00	303, 725, 000	20, 000 ,00 0	141 ,00 0,0 00	161 ,00 0,0 00	85,6 88,0 00	2,0 00, 00	87,6 88,0 00	41, 212 ,12 1	138, 041, 191	7,0 00, 000	145, 041, 191
1 3 0	Mu hez a	D C	263 ,47 3,0 00	21, 000 ,00 0	284, 473, 000	59,8 69,0 00	5,0 00, 00	64,8 69,0 00	354, 991, 000	20, 000 ,00 0	21, 000 ,00 0	41, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	145, 181, 879	57, 000 ,00 0	202, 181, 879
1 3 1	Pan gan i	D C	248 ,15 1,0 00	60, 000 ,00 0	308, 151, 000	47,0 76,0 00	5,0 00, 00	52,0 76,0 00	317, 781, 000	20, 000 ,00 0	31, 000 ,00 0	51, 000 ,00 0	-	2,0 00, 00	2,00 0,00 0	41, 212 ,12 1	211, 747, 629	82, 000 ,00 0	293, 747, 629
1 3 2	Ta nga	C C	-	4,0 00,	4,00 0,00	25,0 58,0	2,5 00,	27,5 58,0	141, 000,	-	23, 500	23, 500	-	2,0 00,	2,00 0,00	41, 212	148, 590,	7,0 00,	155, 590,

					000	0	00	00	00	00	000		,00	,00		00	0	,12	479	000	479
					1,2	199	1,47	619,	40,	659,	3,36	150	564	714	420,	18,	438,	370	1,50	214	1,71
					80,	,00	9,48	341,	00	341,	9,41	,00	,00	,00	995,	00	995,	,90	0,42	,00	4,42
					483	0,0	3,00	000	0,0	000	8,00	0,0	0,0	0,0	773	0,0	773	9,0	4,48	0,0	4,48
					,00	00	0	00	00	00	0	00	00	00	00	00	00	91	2	00	2
					0																
TOTAL					16,	2,7	18,8	11,2	59	11,8	62,3	2,3	6,9	9,2	13,4	26	13,7	5,4	25,2	2,1	27,4
					140	57,	97,4	38,5	2,5	31,0	86,9	00,	96,	96,	58,0	4,0	22,0	40,	53,8	68,	21,8
					,45	000	56,2	06,0	00,	06,0	34,0	000	000	000	14,1	00,	14,1	000	75,6	000	75,6
					6,2	,00	50	00	00	00	00	,00	,00	,00	76	00	76	,00	00	,00	00
					50	0		0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0
<u>KEY:</u>																					
CD G and CB G: Cap ital Dev elop men t Gra nt and Cap acit y																					

Buil ding Gra nt																			
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Hatua iliyofikiwa katika mchakato wa kupata wataalam washauri kwa ajili ya Halmashauri hadi tarehe 31 Januari 2010

(a) Kundi la Halmashauri 99

Kundi hili ni la Halmashauri zilizowahi kupata mapendekezo ya Wataalam Washauri.

1. Halmashauri 86 ambazo zimekwishapata ridha ya kusaini mikataba kati yake na wataalam washauri

Mkoa/ Halmashauri	Jina la Kampuni	Tarehe ya Kusaini Mkataba
Arusha		
1	Manispaa ya Arusha	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd
2	Arusha	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd
3	Karatu	M/S Tanplanet Njegimi Express Company Ltd in association with Orison Development Association for Training and Empowerment
4	Longido	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd

5	Meru	M/S Free World Company Ltd of P.O. Box 79619, Dar-es-Salaam, Tanzania	21.10.2009
6	Monduli	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd	21.5.2009
7	Ngorongoro	M/S Tanplanet Njegimi Express Company Ltd in association with Orison Development Association for Training and Empowerment	30.6.2009
Dar es Salaam			
1	Manispaa ya Kinondoni	M/S Howard Humphreys (Tanzania) Limited in association with Howard Humphreys	7.9.2009
Dodoma			
1	Bahi	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij Carl Bro and ODATE FSP.	5.8.2009
2	Chamwino	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij Carl Bro and ODATE FSP	12.9.2009
3	Manispaa ya Dodoma	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij Carl Bro and ODATE FSP	
4	Kondoa	M/S Masochi Water Resources Exploration Ltd	30.9.2009
5	Mpwapwa	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij Carl Bro and ODATE FSP	14.7.2009
6	Kongwa	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij/Carl Bro and ODATE	28.5.2009

		FSP (Tanzania/Denmark)	
Iringa			
1	Iringa	M/S NORPLAN Tanzania Ltd in Association with NORPLAN A.S. Norway	8.10.2009
2	Iringa	M/S NORPLAN Tanzania Ltd in Association with NORPLAN A.S. Norway	13.11.2009
3	Kilolo	M/S GOCH Consult Co. Ltd in association with Education and Rural Development Initiative (ERUDI) - Tanzania	8.7.2009
4	Ludewa	M/S NORPLAN Tanzania Ltd in Association with NORPLAN A.S. Norway	9.11.2009
5	Njombe	M/S GOCH Consult Co. Ltd in association with Education and Rural Development Initiative (ERUDI) - Tanzania	27.7.2009
6	Mji wa Njombe	M/S Service Plan Ltd in association with GITEC Consult GmbH and Appropriate Development Consultants Ltd (ADCL) – (Germany)	18.6.2009
7	Makete	M/S GOCH Consult Co. Ltd in association with Education and Rural Development Initiative (ERUDI) - Tanzania	28.7.2009
8	Mufindi	M/S Service Plan Ltd in association with GITEC Consult GmbH and Appropriate Development Consultants Ltd	27.7.2009

Kagera			
1	Biharamulo	M/S Tanzania Association of Environmental Engineers (TAEEs) in association with Scanagri Finland OY.	11/9/2009
2	Bukoba	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij Carl Bro and ODATE FSP	3.8.2009
3	Bukoba	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij/Carl Bro and ODATE FSP	25.5.2009
4	Chato	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Ltd in association with ENV Consult Ltd	26.5.2009
5	Karagwe	M/S Tanzania Association of Environmental Engineers in association with Niras Consulting Engineers and Planners Ltd	13.7.2009
6	Misenyi	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij/Carl Bro and ODATE FSP	4.8.2009
7	Muleba	M/S Tanzania Association of Environmental Engineers in association with Scanagri Finland	28.10. 2009
8	Ngara	M/S Engineering Research Associates (ERA) Ltd in association with Hydraulic and Sanitation Consult Ltd., and Water and Environmental Sanitation Projects Maintenance Organization (WEPMO)	11.9.2009
Kigoma			

1	Kasulu	M/S Engineering Research Associates in association with Hydraulic and Sanitation Consult Ltd and Water and Environment Sanitation Projects Maintenance Organization	31.7.2009
2	Manispaa ya Kigoma/Ujiji	M/S RODECO Consulting GmbH in association with Multiwater Ltd FBNE Ltd and Watsanet - Germany/Tanzania	1.8.2009
Kilimanjaro			
1	Hai	M/S CES Consulting Engineers Salzgitter GmbH in association with MEL Consult Ltd	11.5.2009
2	Mwanga	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd	16.6.2009
3	Moshi	M/S CES Consulting Engineers Salzgitter GmbH in association with MEL Consult Ltd	13.5.2009
4	Manispaa ya Moshi	Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS) of P.O. Box 54068, Dar-es-Salaam, Tanzania in association with Tanzania Association of Environmental Engineers (TAEE)	14.9.2009
5	Rombo	M/S NORPLAN Tanzania Ltd in Association with NORPLAN A.S. Norway	
6	Same	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd	29.7.2009
7	Siha	M/S CES Consulting Engineers Salzgitter GmbH in association with	22.9.2009

		MEL Consult Ltd	
Lindi			
1	Kilwa	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	19.5.2009
2	Lindi	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	11.5.2009
3	Lindi Mji	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	2.10.2009
4	Liwale	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	21.5.2009
5	Nachingwea	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	29.8.2009
6	Ruangwa	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	25.7.2009

Manyara			
1	Babati	M/S Free World Company Ltd in association with People Voice in Development (PEVODE)	13.5.2009
2	Mji wa Babati	M/S Free World Company Ltd in association with People Voice in Development (PEVODE)	
3	Hanang'	M/S Tanplanet Njegimi Express Company Ltd in association with Orison Development Association for Training	23.6.2009

		and Empowerment - Tanzania	
4	Mbulu	M/S POA Engineering PTE Ltd in association with Water and Environment Sanitation Project (WEPMO) Tanzania	22.6.2009
Mara			
1	Bunda	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	25.5.2009
2	Musoma	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd in association with TAEES	1.9.2009
3	Serengeti	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	29.4.2009
4	Tarime	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	2.10.2009
Mbeya			
1	Mbeya	M/S Tanzania Association of Environmental Engineers in association with Scanagri Finland OY (Tanzania/Finland)	22.4.2009

Morogoro			
1	Kilombero	M/S Inter-consult Ltd in association with KAGGA & Partners Ltd	31.7.2009
2	Ulanga	M/S Inter-consult Ltd in association with KAGGA & Partners Ltd	17.7.2009
Mtwara			
1	Masasi	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society	23.7.2009

		(REDESO)	
2	Mtwara	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	1.6.2009
3	Mtwara Mikindani	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	23.7.2009
4	Nanyumbu	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	20.5.2009
5	Newala	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	24.7.2009
6	Tandahimba	M/S Don Consult Ltd in association with Relief to Development Society (REDESO)	1.10.2009
Mwanza			
1	Geita	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	26.6.2009
2	Magu	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	22.5.2009
3	Jiji la Mwanza	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	22.7.2009
4	Sengerema	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania	25.5.2009

		Limited	
Pwani			
1	Bagamoyo	M/S Inter Consult Tanzania in association with KAGGA and Partners Consulting Engineers of Uganda	30.10. 2009
2	Kibaha	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	21.7.2009
3	Mji wa Kibaha	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS).	31.7.2009
4	Mafia	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	30.9.2009
5	Mkuranga	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	20.8. 2009
6	Rufiji	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	29.5.2009
Rukwa			
1	Mpanda	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij/Carl Bro and ODATE FSP	8.5.2009
2	Mji wa Mpanda	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij/Carl Bro and ODATE FSP	13.8. 2009
3	Nkasi	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij/Carl Bro and ODATE FSP	15.8. 2009
4	Sumbawanga	M/S O & A Company Ltd in association with Grontmij/Carl Bro and ODATE	11.8. 2009

		FSP	
5	Manispaa ya Sumbawanga	M/S UWP Consulting (Pty) Ltd in association with EWAREMA Consult Ltd - South Africa/Tanzania	14.7.2009
Ruvuma			
1	Mbinga DC	M/S Norplan Tanzania Ltd in association with Norplan A/S - Tanzania/Norway	7.10. 2009
2	Songea DC	M/S Service Plan Ltd in association with GITEC Consult and Appropriate Development Consultants Ltd (ADCL)	16/7/2009
3	Namtumbo	M/S Service Plan Ltd in association with ADCL Tanzania/Kenya	16.7.2009
Singida			
1	Iramba	M/S Hydro Works Technic Company Ltd in association with Environmental Engineering and Pollution Control Organization	16.7.2009
2	Manyoni	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	17.7.2009
3	Singida	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	20.5.2009
Tanga			
1	Mji wa Korogwe	COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited in association with ENV Consult Limited	20.5.2009

2	Lushoto	COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited in association with ENV Consult Limited	25.5.2009
3	Muheza	COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited in association with ENV Consult Limited	19.5.2009
4	Jiji la Tanga	COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited in association with ENV Consult Limited	19.5.2009

2. Halmashauri 1 ambayo rasimu za mikataba kati ya Halmashauri na wataalam washauri ziko Benki ya Dunia kwa ajili ya kupata ridhaa ya kusaini mikataba:

Morogoro (1): Mvomero

3. Halmashauri 4 ambazo rasimu za mikataba kati ya Halmashauri na wataalam washauri bado zinafanyiwa marekebisho na Halmashauri:

Dar es Salaam (2): Ilala, Temeke

Mara (1): Musoma Manispaa

Pwani (1): Kisarawe

4. Halmashauri 6 ambazo kampuni zilizokuwa zimeshinda lakini mapendekezo ya kifedha yalikuwa juu kuliko kiwango kinachokubalika zimetakiwa kuandaa orodha fupi (*short list*) ya Wataalam Washauri ambao wameshinda katika Halmashauri zingine. Halmashauri hizo ni:

Kigoma (2): Manispaa ya Kigoma/Ujiji, Kibondo.

Morogoro (3): Kilosa, Morogoro, Manispaa ya Morogoro.

Shinyanga (1): Bariadi.

5. Halmashauri 1 ya Singida Manispaa haikupata ridhaa ya Benki ya Dunia kumwajiri mtaalam mshauri kwa kuwa kampuni iliyoidhinishwa na Halmashauri hiyo siyo kampuni ya ushauri katika kazi za kiufundi (*consultancy firm*) bali ni Shirika Lisilokuwa la Kiserikali (NGO). Kutokana na sababu hiyo, Halmashauri imetakiwa kuandaa orodha fupi ya wataalam washauri ambao wameshinda katika Halmashauri zingine. Halmashauri imekwishaandaa orodha hiyo na imewasilishwa Benki ya Dunia ili kupata ridhaa ya wataalam washauri waliopendekezwa kuaandaa mapendekezo ya kiufundi na kifedha.

(b) Kundi la Halmashauri 33

Kundi hili ni la Halmashauri zilizorudia kutangaza kupata Wataalam Washauri.

1. Halmashauri 30 ambazo zimekwishapata ridha ya kusaini mikataba kati yake na wataalam washauri

Mkoa/ Halmashauri		Jina la Kampuni	Tarehe ya Kusaini Mkataba
Mara			
1	Rorya	EWAREMA Consult LTD, Engineering Water Resources and Environmental Management Consultants in association with UWP Consulting (T) Ltd and ADEIT of Dare es Salaam – Tanzania	15.1.2009
Mbeya			
1	Chunya	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	13.1.2010

2	Ileje	M/S Don Consult Ltd in association with KAPS Foundation.	18.12.2009
3	Kyela	M/S Don Consult Ltd in association with KAPS Foundation.	23.12.2009
4	Mbarali	M/S Don Consult Ltd in association with KAPS Foundation.	15.12.2009
5	Mbozi	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	15.1.2010
6	Jiji la Mbeya	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	13.1.2010
7	Rungwe	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	14.1.2010
Mwanza			
1	Kwimba	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	27.10.2009
2	Misungwi	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	27.10.2009
3	Ukerewe	M/S COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited of in association with ENV Consult Tanzania Limited	26.10.2009
Ruvuma			
1	Tunduru	M/S Norplan Tanzania Ltd in	5.10.2009

		association with Norplan A/S.	
2	Manispaa ya Songea	M/S Norplan Tanzania Ltd in association with Norplan A/S. (second ranked evaluated bidder)	15.1.2010
Shinyanga			
1	Bukombe	M/S: ENGG Consult Limited in association with IECA and WEPMO	30.12.2009
2	Kahama	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	29.10.2009
3	Kishapu	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	30.10.2009
4	Meatu	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	13.10.2009
5	Shinyanga	M/s: ENGG Consult Limited in association with IECA and WEPMO	31.12.2009
6	Manispaa ya Shinyanga	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	28.10.2009
7	Ukerewe	M/S Network for Water and Sanitation Tanzania Ltd (NETWAS)	26.10.2009
Tabora			
1	Igunga	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd.	9.11.2009
2	Nzega	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd.	13.11.2009
3	Sikonge	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd.	10.11.2009
4	Tabora (Uyui)	M/S NIMETA Consult (T) Ltd in association with WEMA Consult Ltd	17.10.2009

		and REGSTELLA Ltd.	
5	Manispaa ya Tabora	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd	21.10.2009
6	Urambo	M/S Howard Humphreys (T) Ltd in association with Howard Humphreys (EA) Ltd.	21.10.2009
Tanga			
1	Mji wa Korogwe	COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited in association with ENV Consult Limited	20.5.2009
2	Lushoto	COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited in association with ENV Consult Limited	25.5.2009
3	Muheza	COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited in association with ENV Consult Limited	19.5.2009
4	Jiji la Tanga	COWI Tanzania Consulting Engineers and Planners Limited in association with ENV Consult Limited	19.5.2009

2. Halmashauri 2 ambazo rasimu za mikataba kati ya Halmashauri na wataalam washauri ziko Benki ya Dunia kwa ajili ya kupata ridhaa ya kusaini mikataba:

Manyara (1): Kiteto

Shinyanga:(1): Maswa

3. Halmashauri 1 ya Simanjiro ilirudia kutangaza lakini hakuna wataalam washauri waliojitokeza kutuma maombi ya kufanya kazi katika Halmashauri hiyo. Orodha fupi

iliandaliwa kwa utaratibu maalum na kutumwa Benki ya Dunia kwa ajili ya kupata ridhaa ya kuomba walioorodheshwa kuandaa mapendekezo yao. Orodha hiyo bado inapitiwa na Benki ya Dunia.